

8257

== Ը Ն Դ Յ Ա Ն Ո Ւ Ր ==
ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

ԿՆՔՎԱԾ Ե ՀՍԻՀ ՍԵՏԱՂԱԳՈՐԾՆԵՐԻ ԱՐԶԵՍԱԿ-
ՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏ. ՎԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՑԵՎ
«ՀԱՅՊՂԻՆՁ» ՏՐԵՍՏԻ ՎԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ

1929 Տ. ՀԱՄԱՐ

331.1
Ա-89

ՅԵՐԵՎԱՆ

1929 Թ

331.1
Ա-89

53

mm

== ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ==
ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

Կնիվաժ Ե ՀՍԽՀ Մեհաղագործների Արհեստակ-
ցական Միության Կենտրոն. Վարչության յեվ
«Հայպոլիմն» տեսի վարչության սիջեվ

1929 Տ. ՀԱՄԱՐ

(1008
37728)

2001

ԵՐԵՎԱՆ

1929թ.

2010

30522-42

Տնտեսագրական և ՀԽՍՀ Աշխարհագրական տարեֆ-կոնֆերանսին
բաժնուժ 1929 թ. Հունվարի 17-ին
№ 71-ի տակ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ.

Յերեան. 1929 թ. հունվարի 8-ին: Սույն հավաքական պայմանագիր կնքված է ՀՍՍՀ մետաղագործների Միության կենտրոնական վարչության, հանձինս նրա նախագահ՝ Հրաչյա Արշակի Դեմիրճյանի, վորը հետագայում կոչվում է «Միություն» մի կողմից, և «Հայպղինձ» տրեստի վարչության՝ հանձինս նրա նախագահ՝ Իվան Պետրովիչ Չեկասինի, վորը հետագայում կոչվում է «Տնտմարմին» մյուս կողմից, հետևյալի մասին:

1. Պայմանագիրը տարածվում է Տնտմարմնի, այժմ գոյություն ունեցող և բացվելիք հիմնարկություններում կամ ձեռնարկություններում աշխատող ու ծառայության նոր մտնող բոլոր բանվորների, ծառայողների և վարչատեխնիկական կազմի վրա:

Ծանոթություն.—1. Սույն պայմանագիրը չի տարածվում ծառայության ընդունելու կամ արձակելու իրավունք ունեցող վարչական բարձրագույն կազմի վրա:

2. Սույն պայմանագիրը չի տարածվում ուլ ահ հետակցական միությունների անդամների վրա, յեթե նրանց աշխատանքի պայմանները ձեռնարկություններում պահանջված են համապատասխան միություն պայմանագրով:

ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ I ՏՊԱՐԱԼ

ՊԱՏՎԵՐ № 2335

ԳՐԱՌԵՊԳԼԵՎԱՐ 1781

ՏԻՐԱԺ 150

12982-58

3. Ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների աշխատանքի պայմանները կանոնավորվում են ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1927 թ. հունվարի 14-ի վորոշմամբ և ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատի, այդ վորոշման կիրառման վերաբերյալ ունեցած համապատասխան հրահանգներով (տես հավելված № 1) :

4. Տնտմարմինն իր կողմից կնքած բոլոր անհատական պայմանագրերի պատճենները միությանն և ներկայացնում յերեք օրվա ընթացքում—կնքման պահից հաջված :

2. Սույն պայմանագիրը կնքվում է մեկ տարի ժամանակով և ուժի մեջ է մտնում 1929 թ. հունվարի 1-ից :

3. Սույն պայմանագրի դործողության ընթացքում նրա մեջ նախատեսված պայմանները վատթարացնող անհատական վորեւ համաձայնության դալը, այն բանվորների և ծառայողների հետ, վորոնց վրա յարածվում է սույն պայմանագրի 1-ին կետի ուժը, չի թույլատրվում :

4. Սույն պայմանագրի դործողության ժամկետի սահմաններում նրա առանձին կետերն ու մասերը, կողմերի փոխադարձ համաձայնությամբ կարող են փոփոխվել: Այդ փոփոխություններն ուժի մեջ են մտնում, պայմանավորվող կողմերի նրանց ստորագրելու պահից, յեթե համաձայնությամբ այլ ժամկետ չի սահմանված :

Սույն պայմանագրի կետերը փոփոխելու հետ կապված բոլոր վիճելի խնդիրները լուծվում են կոնֆլիկտային կարգով և ուժի մեջ են մտնում իրենց լուծումը ստանալուց հետո վորոշման մեջ մատնանշված ժամկետից :

5. Այն կողմը, վորն առաջարկում է պայմանագրի մեջ վորեւ փոփոխություն կամ լրացում մտցնել, պարտավոր է այդ մասին իրազեկ դարձնել մյուսին, հաղորդելով փոփոխությունների և լրացումների տեքստը :

Այն կողմը, վորն առաջարկություն է ստացել, 7 օրվա ընթացքում պետք է տեղեկացնի մյուսին իր համաձայնություն տալու կամ չտալու մասին: 7 օրվա ընթացքում պատասխան չստանալը փոփոխություններ կամ լրացումներ մտցնելու համաձայնության նշան է համարվում :

6. Պայմանագրի ժամկետը յերկու կողմերի ցանկությամբ կարելի յե յերկարաձգել: Պայմանագրի ժամկետը յերկարաձգելու, կամ վորեւ փոփոխություններ մտցնելու յուր ցանկության մասին կողմը պետք է գրավոր հայտնի մյուսին վոչ ուշ քան յերկու շաբաթ մինչև պայմանագրի ժամկետը լրանալը: Յեթե պայմանագիրը վերակնքել յուր ցանկության մասին, սահմանված ժամկետին, կողմերից մեկին ու մեկը չի հայտնի, այդպիսին մեխանիկորեն պահպանում է իր ուժը ևս մեկ ամիս ժամանակով :

7. Սույն պայմանագիրը կենսագործելու և նրա կիրառման ու մեկնարանման ժամանակ ծագելիք վեճերն ու կոնֆլիկտները, լուծելու համար զնահատուկոնֆլիկտային հանձնաժողովներ են կազմակերպվում :

Ծանոթություն.—Տնտմարմինը պարտավորվում է ԳԿՀ-ի վարչական մասի անդամներին տալ համապատասխան գրավոր լիազորություններ :

2. ՎԱՐՁՈՒՄ ՅԵՎ ԱՐՁԱԿՈՒՄ .

8. Տնտմարմինը աշխատանքի յե ընդունում, հավասար վորակ ունենալու դեպքում, առաջին հերթին ար-

հետազոտական միութիւններէ դործադուրկ անդամներին—աշխատանքի մարմիններին, իսկ վորտեղ դրանք բացակայում են, միութենական մարմիններին միջոցով: Յուրաքանչյուր ընդունված բանվորին վերաբերյալ միութենական մարմիններին, պատճառարարով ամբողջակ (ոտովոյ) հայտնելու իրավունք է վերապահվում: Այդ հոդին վրա ծագած վեճերը լուծվում են կոնֆլիկտային կարգով:

Ծանոթութիւն.—Միութեան դործադուրկ անդամներին շարքը դասվում են՝ գորացրված կարմիր բանակայինները, բանվորներին և ծառայողներին առաջին անգամ աշխատանքի մտնող զավակները, իրենց կերակրողներին գրկված միայնակ կանայք և մանկատներին դուրս գրված. վերահասները (պերենոստի):

9. Բանվորներն ու ծառայողները ծառայութեան վերջնականապէս ընդունվելուց առաջ աշխատանքի փորձման չըջան են անցնում, ըստ իրենց մասնագիտութեան:

Ծանոթութիւն.—Փորձման ժամկետը սկսվում է աշխատավորի փաստական աշխատանքի սկզբի ուրից. նշված ժամկետի մեջ պետք է մտնեն միմիայն նրա փաստական աշխատանքի ուրերը: Աշխատավորի կողմից հիվանդութեան, կամ այլ պատճառներով բաց թողնված ուրերը չպետք է հաշվեն Աշխ. Որենսդրքի 38 հոդ. նախատեսված փորձման ժամկետներին մեջ:

10. Բանվորական ուժի ընդունման կանոնները պահանջելու, այլ և անհրաժեշտ վերահսկողութիւն սահմանելու նպատակով, տնտմարմինը պարտավորվում է յուրաքանչյուր ձեռնարկութեան մեջ հատկապէս մեկին

նշանակելու, վորը պարտավոր լինի պահպանելու, այլև պատասխանատվութիւն կրի աշխատանքի ընդունման կանոնները կիրառելու համար: Այդ անձնավորութեան թեկնածութիւնը պետք է համաձայնեցված լինի միութեան հետ:

Ծանոթութիւն.—1. Վարչութիւնը պարտավոր է բանվորներին, ծառայողներին և վարչատեխնիկական կազմի ընդունման մասին տեղեկացնելու միութեան մարմիններին յերեք ուրվա ընթացքում, ընդունման պահից հաշված:

2. Առանձին բանվորներին և ծառայողներին յենթադրվող հեռացումների մասին ձեռնարկութիւններին վարչութիւնը պարտավոր է տեղեկացնելու միութեան մարմիններին յերեք ուր արձակումից առաջ:

Միութեան արձակմանը համաձայն չլինելու դեպքում հարցը հանձնվում է ԳԿՀ-ի քննութեանը: Վերջինը պարտավոր է քննելու հարցը յերեք ուրվա ընթացքում: Մինչև հարցի լուծում ստանալը ԳԿՀ-ում, աշխատավորը մնում է իր պաշտոնում:

Տեղեկացնելու ուրից յերեք ուրվա ընթացքում, միութենական մարմիններին կողմից արձակման դեմ բողոք չստանալու դեպքում համարվում է, վոր միութիւնը արձակմանը համաձայն է:

11. Ի լրումն Աշխ. Որենսդրքի 37, 44, 49, 88, 90 և 160 հոդ. սահմանվում են հետեւյալը.

ա) Հաստիքների կամ արտադրութեան կրճատման Ժամանակ, հալասար վորակ ունենալու դեպքում, առաջին հերթին արձակվում են վոչ միութեան անդամները:

բ) Արձակումն ըստ Աշխ. Որենսդրքի 47 հոդ., «ա» և

«բ» կետերի կատարվում և միության հետ նախորդը համաձայնեցնելով, իսկ հիմնարկության կամ ձեռնարկության լուծարքի կամ աշխատանքների կրճատման խնդիրը առաջարկմանի կողմից լուծվում և միության մասնակցությամբ:

դ) Արհեստակցական, քաղաքական, կոոպերատիվ, խորհրդային և ապահովագրական կազմակերպություններում աշխատելու համար ընտրված աշխատավորներին իրավունք են վաճելու ընտրման ժամկետը լրանալուն պես, անցնեն իրենց նախկին կամ համապատասխան պաշտոնի, ըստ վորում նշված անձինք ձեռնարկությունից, բացառությամբ որենքով նախատեսված դեպքերի, վոչ մի վարձատրություն չեն ստանում:

դ) Գործարկումների և ԳԿՀ-ի բանվորական Ֆրակցիայի անդամների, այլև ՃՏՍ-ի լիազորների արձակուրդ կարող է տեղի ունենալ միմիայն միութենական մարմինների հետ համաձայնեցնելուց հետո:

յե) Միայնակ կանանց և ընտանիքի միակ կերակրողներին հաստիքների կրճատման ժամանակ, այլ հավասար պայմաններում, նախապատվություն է տրվում, պաշտոնում թողնելու իմաստով:

զ) Արտադրության ռացիոնալացման կամ մեքենայացման պատճառով կրճատվածները, անկախ նախադրույթներից, ամսական միջին աշխատավարձի չափով նպաստ են ստանում:

Ծանոթություն.—Ռացիոնալացման ձեռնարկումներ համարվում են ջերմաուժային տնտեսության վերականգնություն, կոնվեյերի սխեմներ (անրդհատ հոսանք) մտցնելը, նոր կահավորում մտցնելը, կամ յեղածի կատարելագործումը,

ձեռքի աշխատանքից մեքենայի անցնելը, ներքին գործարանային տրանսպորտի մեքենայացումը, արտադրության մեջ ավելի մեծ աշխատանքի բաժանում մտցնելը, մեկ բանվորի միջոցով ավելի մեծ քանակությամբ մեխանիզմներ սպասարկելը (բանվորական որվա խտացումը, մեքենաների ու դադգյահների ավելի մեծ բեռնավորումը) արտադրական պրոցեսի ընթացքի կրճատումը, մշակման պրոցեսների պարզեցումը, բանվորներին նշույթեր և գործիքներ տալու գործի կատարելագործումը, պատվերների, կահավորման կամ միևնույն տրեստի արտադրական առանձին ձեռնարկությունների Փունկցիաների վերաբաշխումը կամ կետրոնացումը, վորի հետևանքով բանվորների քանակը կրճատվում է, իսկ տրեստի կամ կոմբինատի արտադրական անելիքները մնում են անփոփոխ:

Ռացիոնալացում բառի տակ հասկացվում է արտադրության մեջ այնպիսի տեխնիկական և կազմակերպչական փոփոխություններ կատարելը, վորի շնորհիվ բարձրանում է բանվորների աշխատանքի արտադրողականությունը, յեղածի համեմատությամբ, նախկին արտադրանքը (վերաբերող) ձեռք է բերվում ավելի քիչ քանակությամբ բանվորների միջոցով:

2. Պայմանագրի 11 հոդ. «ա» կետում և 8 հոդ. նշված դեպքերում, վորակի հավասարությունը վորոշում է վարչությունը, իսկ այդ հոդի վրա ծագող կոնֆլիկտները լուծվում են ԳԿՀ-ում:

3. ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐԸ.

12. Բանվորների և սպասարկու ստորադաս կազմի

համար նորմալ բանվորական որ և սահմանվում ութ ժամ տեղդությամբ: Սույն պայմանագրերին կցված ցուցակում մատնանշած արհեստների բանվորական որվա տեղդությունը վեց կամ յոթ ժամ համապատասխանորեն (տես հավ. № 2):

13. Ծառայողների համար սահմանվում և ութ ժամյա բանվորական որ-կես ժամ ճաշի ընդմիջումով, վորը աշխատանքի ժամերի մեջ և հաշվվում:

14. Մի ամսվա ընթացքում աշխատանքի դուրս գալու պարտադիր թիվը բոլոր աշխատավորների համար, ընդունվում է ամսվա որացույցային բանվորական որերի լրիվ թիվը:

Ծանոթություն. —1. Տնտնաբանները պարտավոր և աշխատանք տալու ամսվա բոլոր որացույցային բանվորական որերը, հակառակ դեպքում բանվորին վճարում է որական միջին աշխատավարձը չաշխատած որերի համար:

2. Բանվորական որերին առանց հարգելի պատճառների աշխատանքի դուրս չեկող աշխատավորը պատասխանատվության է յենթարկվում ներքին կարգապահության կանոնների հիման վրա:

4. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՎԱՐՁԱՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՆՈՐՄԱՆԵՐՆ ՈՒ ԿԱՐԳԸ

15. Տրեստի ձեռնարկություններում աշխատանքի ըստ ժամյա (սլոչասովայա) վարձահատուցման ձևին անցնելը 1929 թ. ընթացքում անհրաժեշտ է համարվում:

Կողմերը պարտավորվում են բոլոր նախապատրաստական աշխատանքներ տանելու և սկսած հուլիս ամս

սկի ըստ ժամյա վարձատրություն մտցնելու հերթակա-նության կարգով, համալրություններն իրար հետևից այն հաշվով, վորպեսզի հաջորդ 1930 թ. հավաքական պայմանագրերը կնքելու պահին, տրեստի բոլոր ձեռնարկություններում անցկացված լինի աշխատանքի ըստ ժամյա վարձատրություն:

16. Բանվորների, աշակերտների և դեռահասների աշխատավարձը սահմանվում է յուրաքանչյուր արհեստի համար—որավարձի, իսկ ծառայողների, վարչա-տես-նիկական և սպասարկող ստորին կազմինը—ամսական դրույքի հաշվով:

17. Նորմալ բանվորական որվա առաջին կարգի որա-կան տարիֆային դրույքը բանվորների և սպասարկող ստորին կազմի համար սահմանվում է մեկ ոտբլի 16 կ.: Մնացած կարգերի տարիֆային դրույքները սահման-վում են ութ—կարգային տարիֆային ցանցի հետևյալ դորժակիցների համեմատ—1: 2,8 հարաբերությամբ:

ԿԱՐԳ	ԳՈՐԾԱ- ԿԻՑ	ԴՐՈՒՑՔ
1	1.01	1.16
2	1.20	1.39
3	1.43	1.68
4	1.70	1.97
5	1.85	2.26
6	2.20	2.55
7	2.50	2.90
8	2.80	3.25

Ծանոթութիւն.—Սպասարկու ստորադաս կազմի (ՍՍԿ) ամսական վարձատրութիւնը վորոշելու համար համապատասխան կարգի որական տարի-Փային դրույքը բազմապատկւում է 24-ի վրա:

18. Հաշվա-գրասենեկային և տնտեսական կազմի ծառայողների առաջին կարգի ամսական դրույքը, ամսվա բոլոր որացույցային որերի համեմատ, սահմանվում է 39 ո., մնացած կարգի տարիՓային դրույքները սահմանվում են 16 կարգային տարիՓային ցանցի հետևյալ գործակիցների համեմատ, 1: 8 հարաբերությամբ:

ԿԱՐԳ	ԳՈՐԾԱ- ԿԻՑ	ԴՐՈՅՔԻ
1	1,0	39 ո.
2	1,2	46—80
3	1,4	54 — 60
4	1,7	66 — 30
5	2,0	78 —
6	2,3	89—70
7	2,7	105—30
8	3,1	120—90
9	3,5	136 — 50
10	4,0	156 —
11	4,5	175—50
12	5,0	195 —
13	5,6	213—40
14	6,3	245—70
15	7,1	276—90
16	8,0	312—

19. Անհատական և խմբակային (բրիգադային) աշակերտութեանը պատկանող աշակերտների համար հետևյալ ըստ կարգի, որական տարիՓային դրույքներն են սահմանվում.

ԿԱՐԳ	ԳՈՐԾԱ- ԿԻՑ	ԴՐՈՅՔԻ
1	1,0	—64
2	1,2	—76
3	1,5	—96
4	1,8	1—16
5	2,2	1—40
6	2,5	1—60

20. Աշխատանքի և պաշտոնների ըստ կարգերի բաշխումն տնտմարմնի կողմից կատարվում է միութեան հետ միասին:

ՏարիՓային տեղեկատուների մեջ այս կամ այն տրհետը, կամ մասնաբաշխութիւնը չնախատեսանված լինելու դեպքում, դրանց այս կամ այն կարգի գատելու խնդիրը վորոշում է ԳԿՀ-ն:

Ծանոթութիւն.—Բանվորների ծառայողների և սպասարկու ստորին կազմի աշխատանքների և արհեստների ստորաբաժանումն կատարվում է ՄԲՀՄ Կենտկոմի տարիՓային տեղեկատուների համաձայն (հրատ. 1928 թ.):

21. Այն դեպքերում, յերբ ըստ արտադրութեան աշխատանքի բնութիւնի անհրաժեշտ է աշխատել հատուկ և չարախան հանգստի որերը, աշխատավորներին, այդ որերի փոխարեն, չարախան մեջ հանգստի համար ուրիշ որեր են տրվում, իսկ աշխատանքի որերի վարձատրու-

թիւներ տրվում և սովորական չափով, առանց հատուկ հավելումի:

Աշխատանքը հեղափոխական տոներին, վորպես կանոն, արգելվում է: Բացառիկ դեպքերում, աշխատանքը կարող է կատարվել միութեն և աշխատանքի մարմիններին հետ համաձայնեցնելուց հետո ու պիտի վարձատրվի կրկնակի չափով:

22. Շարաթական հանգստի և առն օրերի նախորդակին բանվորական օրվա տեղում թիւներ չափով վեց ժամից ավելի լինի, ըստ վորում այդ օրերը վարձատրվում են վորպես լրիվ բանվորական օրեր: Ըստգործյա վարձատրութիւն տալիս աշխատած ժամերը պետք է լրացուցիչ վարձատրվեն ըստ համապատասխան կատեգորիայի տարիֆային դրույքներին:

23. Միջին ամսական դատումը և վոչ լրիվ ամսվա դատումի հաշվելու կարգն ամեն տեղ, ուր այդ մասին խոսվում է, ընդունվում է իՍՇՄ Աշխտողկոմատի 1924 թ. հունիսի 17-ի № 268/426 և 1924 թ. նոյեմբերի 14-ի № 467/439 պարզաբանության խմբագրությամբ (տես հավելված № 3 և 4):

24. Աշխատանքը գիշերվա պահին, վորպես կանոն, կրճատվում է մեկ ժամով, բացառությամբ հերթափոխական աշխատանքների:

Գիշերվա աշխատանքների համար, ինչպես ըստգործյա, նույնպես և ըստժամանակյա աշխատողները, բացի իրենց հիմնական դատումից, ստանում են այն աշխատանքներում, ուր նախատեսված է 8, 7 և 6 ժամյա բանվորական օր, գիշերային յուրաքանչյուր աշխատած ժամի համար, մեկ ժամյա տարիֆային դրույքի ¹⁾/₇, ¹⁾/₆:

¹⁾ համապատասխանորեն:

Գիշերվա ժամեր համարվում են յերեկոյան ժամը 10-ից մինչև առավոտյան ժամը 6-ը:

25. Աշխատավարձը տրվում է ամիսը յերկու անգամ և հետևյալ ժամկետներում:

Ամիսներ	Վոչ պալատ քան տարիֆային դրույքի 60 տոկոսը	Նախորդ ամսի վերջնական հաշվարկը
Դեկտեմբերի համար	—	Հունվարի 10-ին
Հունվարի	Հունվարի 25-ին	Փետրվարի 8-ին
Փետրվարի	Փետրվարի 25-ին	Մարտի 8-ին
Մարտի	Մարտի 25-ին	Ապրիլի 10-ին
Ապրիլի	Ապրիլի 25-ին	Մայիսի 10-ին
Մայիսի	Մայիսի 25-ին	Հունիսի 10-ին
Հունիսի	Հունիսի 25-ին	Հուլիսի 10-ին
Հուլիսի	Հուլիսի 25-ին	Սեպտեմբերի 9-ին
Սեպտեմբերի	Սեպտեմբերի 24-ին	Սեպտեմբերի 10-ին
Օկտոբերի	Օկտեմբերի 25-ին	Հոկտեմբերի 10-ին
Հոկտեմբերի	Հոկտեմբերի 25-ին	Նոյեմբերի 9-ին
Նոյեմբերի	Նոյեմբերի 25-ին	Դեկտեմբերի 10-ին
Դեկտեմբերի	Դեկտեմբերի 25-ին	—

Ծանոթություն.— Տնամարմինը պարտավորվում է վճարել աշխատավարձը աշխատանքի ժամերին, աշխատանքի վայրում, ծրարային սխտեմով: Ծրարային սխտեմը կիրառել մարտի 1-ից:

26. Բոլոր ըստգործյա աշխատողների համար, օրվա միջին դատումը հաշվվում է նախորդ վորոչ ժամանակաշրջանի վատական դատումը, (դրույքն ըստգործյա հավելյալ դատումը, արտաժամյա, պարգևանորման վարձատրութիւնը, վորոնք մշտական ընդլիթ ունեն) նույն շրջանում աշխատանքի դուրս դալու քանակի վրա բաժանելու միջոցով:

5. ՄՇԱԿՄԱՆ ՆՈՐՄԱՆԵՐԸ.

27. Մշակման նորմաները սահմանվում են առավելագույն և տեխնիկապես հնարավոր, յեղնելով տեխնիկական կահավորման լրիվ ոգտագործումից և միջին բանվորի բանվորական որվա լրիվ բեռնավորումից, — աշխատանքի առանձին արհեստների համար սահմանված աշխատանքի ժամերի համեմատ և հաշվի առնելով աշխատանքի գոյություն ունեցող պայմանները:

Ծանոթություն.—1. Նորմալ են համարվում այն պայմանները, վորոնք նշված են Աշխ. Որ. 57 հոդ. ծանոթություն մեջ:

2. Մշակման նորմաները կրճատ բանվորական որ ունեցող աշխատավորների համար սահմանվում են նորմալ բանվորական որվա նորմաների համեմատ, իջեցված նրանց բանվորական որվա հարաբերությունները:

28. Պայմանագրում նախատեսված աշխատավարձով բանվորը պարտավորվում է լրիվ կատարել սահմանված մշակման նորմաները, ըստ վորում կատարած աշխատանքի վորակը պիտի համապատասխանի տեխնիկական պայմաններին:

Սահմանված մշակման նորմաները, աշխատանքի նորմալ պայմաններում, իր մեղքով չկատարելու դեպքում, բանվորն առաջին անգամ աշխատավարձը ստանում է իր կատարած աշխատանքի համեմատ, բայց համեմայն դեպս վոչ պակաս յուր տարիՖային գրույթի $\frac{2}{3}$ -ից: Յերկրորդ անգամ—իջեցում ստորին կարգի և յերրորդ անգամ արձակում: Բոլոր դեպքերումն ել ԳԿՀ-ի վորոշմամբ (տես հավելված № 5):

Ծանոթություն.—Արտագրական բնույթի պատճառներով մշակման նորմաները չկատարելու դեպքում (նյութերի վոչ համապատասխան վորակը, իր ժամանակին նյութերն աշխատանքի վայրը չհասցնելը, գործիքների վատ վորակը), բանվորներին վերապահվում է միջին դատումը:

29. Մշակման բոլոր տեխնիկապես հնարավոր նորմաները, վորոնք հայտնաբերված են զուտ գիտական միջոցով, իրոնոմետրափի և բանվորական որվա լուսանկարման միջոցով, հաշվի առնելով նաև ռացիոնալացման բնույթի բոլոր պայմաններն ու հնարավորությունները—կենսագործվում են ԳԿՀ-ի կողմից հաստատելու որից մեկ տարվա ժամկետով:

Ծանոթություն.—1. Մշակման նորմաները կարող են փոփոխվել ժամկետից ավելի շուտ, միմիայն լրիվ, կամ մասնակի վերակահավորման, տեխնիկական կամ կազմակերպչական բնույթի ընդհանուր բարեփոխումների դեպքում, վորոնք ավելացնում են արտադրանքի քանակը, բայց վոչ պակաս 10 տոկոսից:

2. Մշակման նորմաների փոփոխման կամ նորերի սահմանման դեպքում, բանվորները այդ մասին պիտի տեղեկացվեն մինչև աշխատանքի սկսվելը:

30. Նոր աշխատանքների և արտադրությունների ստուգվում են վործի միջոցով, աշխատանքի բնթացքում, վորից հետո վերջնականապես վորոշվում է ընդունվում են մեկ տարվա ժամկետով:

31. Յեկակի, հազվագյուտ դեպքերում, կատարվող աշխատանքների մշակման նորմաները և ըստգործյա գնահատումները բանվորին պետք է անպայմանորեն հաղորդվեն մինչև տվյալ աշխատանքի սկիզբը, գրանցելով

82-68629

12982-58

ըստգործյա ջարտերի, պատվիրադրերի կամ ձեռնարկութեան մեջ ընդունված աշխատանքի հաշվառման ալլ ձևերի մեջ:

Ծանոթութիւն.—Գործող մշակման նորմաների և զնահատումների ամեն տեսակի փոփոխութիւնների մասին բանվորները տեղեկացվում են փոփոխված նորմաների և զնահատումների գործադրութեան մեջ դնելուց յերկու շաբաթ առաջ:

32. Մշակման նորմաները սահմանվում են տնտեսական կողմից և կախվում ձեռնարկութեան մի վորսե տեսանելի տեղում, բանվորներին նրանց հետ ծանոթացնելու համար, և միաժամանակ, ներկայացվում են ԳԿՀ-ի հաստատութեանը, վորից հետո կիրառվում են կյանքում:

6. ԸՍՏԳՈՐԾՅԱ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՎԱՐՁԱՀԱՏՈՒՅՈՒՄԸ

33. Ըստգործյա զնահատումները սահմանվում են բացառապէս ըստ աշխատանքի կարգերի, ալլ վոր թի աշխատանքը կատարողի, և բոլորովին անկախ տվյալ կատեգորիայի բանվորների բանվորական որվա տնտեսութիւնից, ալլև աշխատանքի կատարման ժամանակից (ցէրեկը, գիշերը, տոն օրերը, արտաժամյալ):

Ծանոթութիւն.—Այն ժամանակը, վոր ծախսվում և րոտ աշխատանքի բնույթի պահանջովոյ պարագաների պատրաստման համար, հաշվի չեն առնվում ըստգործյա զնահատումները սահմանելիս, նշանակվում են պատվիրադրի մեջ և հատուկ վարձատրման յենթակա չեն: Պարագաներ պատրաստելու համար ծախսված ժամանակը, վոր ըստ իր ելութեան չեն

կարող նախատեսել և չի մտել ըստգործյա զնահատման մեջ, վարձատրվում և հատուկ համաձայնութեամբ:

34. Չարժանքի յենթակից ըստ աշխատանքներում գործադրվում են աշխատանքի վարձահատուցման հետեյալ սխեմաները—ուղիղ անսահմանափակ, ըստգործյա և պարզեւային վարձատրում—աշխատանքի ընթացքում բանվորների կողմից ձեռք բերված զանազան տեսակի նվաճումների համար:

Ծանոթութիւն.—1. Աշխատանքի վարձատրման պարզեւային բոլոր սխեմաները մշակվում են վարչութեան ու հաստատվում ԳԿՀ-ի կողմից:

2. Աշխատանքի հրահանգային ձևի գործադրման դեպքերում, սահմանվում են աշխատանքի վարձատրման ամբողջութեամբ (ֆիկսիրովանայա) սխեմա և հաստատվում ԳԿՀ-ի կողմից:

35. Ըստգործյա զնահատումները վարչութեան կողմից սահմանվում և բանվորներին հայտարարվում են պատվիրադրեր հանձնելու հետ միաժամանակ. ըստգործյա զնահատումները չեն փոփոխվում ըստ տվյալ աշխատանքը կատարող բանվորների վորակին, հետեւաբար բանվորներին աշխատանք պետք և տրվի միմիայն ըստ իրենց մասնագիտութեան, բացառութեամբ դադարի դեպքերի: Հետին թիվով պատվիրադր (նարյադ) տալը չի թույլատրվում:

36. Սխալ սահմանված մշակման նորմաների և ըստգործյա զնահատումների դեմ բանվորների բողոքները քննում և ԳԿՀ-ն: Մինչև նրանց ԳԿՀ-ում քննելը, բանվորը չի կարող հրաժարվել իրեն հանձնված աշխատանքից, յեթե նույնիսկ նա համաձայնութիւն չի տվել

Հայտարարված գնահատմանը կամ մշակման նորմային :
Կոնֆլիկտի չըջանում բանվորները վարձատրվում են
Գիշ-ի սահմանած գնահատմամբ :

37. Ըստգործյա գնահատումները վորոշվում են—մեկ
որյա տարիֆային դրույքը սահմանված մեկորյա մշակ-
ման նորմայի վրա բաժանելու, կամ ըստժամյա տա-
րիֆային դրույքը տվյալ աշխատանքը կատարելու հա-
մար, վորպես նորմա, սահմանված ժամերի քանակի
վրա բազմապատկելու միջոցով :

38. Յերկարատե աշխատանքներ կատարելու դեպ-
քում, վերջնական ըստգործյա հաշվարկը կատարվում
է աշխատանքներն ավարտելուց հետո, ըստ վորում
մյուս բանվորներին ամսական դատումը վճարելու հետ
միաժամանակ, աշխատողին կանխավճար է տրվում
տվյալ ամսվա ընթացքում կատարած աշխատանքի տո-
կոսի համապատասխան չափով, բայց վոչ պակաս տա-
րիֆային դրույքից : Վերջնական հաշվարկ կատարելիս,
դատումի դումարից պահվում են բոլոր կանխավճար-
ները և պարբերական վճարումները : Յեթե կանխավճա-
րի դումարը տրվելիք դատումից ավելի կլինի, այդ
դեպքում բոլոր ավելորդ վճարածը պահվում է հետա-
դա դատումից, այն հաշվով, վորպեսզի տրվող դումա-
րը տարիֆային դրույքի $2/3$ -ից պակաս չլինի :

39. Առանց հարգելի պատճառների, աշխատանքը
սկսելուց հետո, պատվերը կատարելուց հրաժարվելու
դեպքում, աշխատողին վճարվում է իրեն հայտարարված
ըստգործյա գնահատումների և այլ բանվորին նույն
պատվերը ավարտելու համար վճարված գումարի մի-
ջի յեղած տարբերությունը, բայց համենայն դեպս,
աշխատողի դրույքից վոչ պակաս :

40. Յեթե ըստգործյա աշխատողից անկախ պատ-
ճառներով (մահ, հիվանդություն, պետական, արհես-
տակցական աշխատանքի կանչելը) կամ վարչության
կարգադրությամբ, վորեւ պատվեր կմնա անավարտ,
ուսպ պատվերի կատարված մասը վարձատրվում և,
դրա վրա փաստորեն ծախսված ժամանակի համար, ըստ
միջին աշխատավարձի :

41. Բանվորները այլ աշխատանքների ուղարկվելու
դեպքում, յեթե վերջինները նրանց պարտականու-
թյունների մեջ չեն մտնում, այդ աշխատանքները կա-
տարելու ժամանակամիջոցի համար (բայց վոչ ավելի
յերկու ամսից) վարձատրվում են նույն աշխատանքնե-
րով զբաղվածների դրույքով, բայց իր միջին դատու-
մից վոչ պակաս չափով :

42. Պարգևները տրվում են ամսվա վերջնական հաշ-
վարկը կատարելիս :

Դ. ԸՍՏԺԱՄԱՆԱԿՅԱ ՎԱՐՁԱՀԱՏՈՒՅՈՒՄԸ .

43. Աշխատանքի ըստժամանակի վարձահատուցումը
թույլատրվում է միմիայն չափավորման դժվար յեն-
թարկվող աշխատանքի նկատմամբ : Այն բանվորները,
վորոնք մշտապես ըստգործյա յեն աշխատում և մի-
միայն ժամանակավորապես են չափավորման դժվար
յենթարկվող (յեղակի գնահատումներով) աշխատանք
կատարում, այդ ժամանակաշրջանի համար վարձատ-
րություն են ստանում կատարած աշխատանքների հա-
մեմատ, բայց վոչ պակաս նախորդ չըջանում ըստգոր-
ծյա աշխատանքների համար ստացած նրանց միջին դա-
տումի չափից :

Ծանոթութիւն.—Մշտապես ըստդործյա աշխատողներ համարվում են նրանք, ովքեր տվյալ ամսվա որացույցային ժամանակամիջոցի վոչ պակաս քան 65 տոկոսը զբաղված են յեղել նման աշխատանքներով:

44. Ըստ ժամանակյա վարձատրվող այն աշխատողներին, վորոնց աշխատանքը դժվար է յենթարկվում չտնտեսական, կարող է պարգևներ (սլոբայա) նշանակվել, արտադրական նվաճումների համար—ինչպես կառավարող աշխատանքների լարվածութեան, նույնպես և նյութերի, վառելիքների խնայողութեան, դադարների ու խոտանի նվազեցման խմատով: Նմանապես պարգևներ կարող են նշանակվել այն բանվորներին, վորոնք սպասարկում են ըստդործյա աշխատողներին, ըստ նշված ֆակտորների, վսրոնք պարգևատրվողների արդեցութեան տակ են դասնում:

Պարգևների չափը սահմանվում է կողմերի համաձայնութեամբ և հաստատվում է ԳԿՀ-ի միջոցով:

45. Աշխատանքի ժամերն այն բանվորների համար, վորոնք ըստ ժամանակի վարձատրութեան են ստանում, հաշվում է գործուղման (ռասկոմանդիրովկա) պահից, ըստ վորում, աշխատելու տեղը գալու համար ծախսված ժամանակը ճշտիվ վորոշվում է կողմերի համաձայնութեամբ և մտցվում աշխատանքի ժամերի մեջ:

46. Արտաժամյա աշխատանքներ կատարվում են վարչութեան գրավոր կարգադրութեամբ: Վերջինիս բացակայութեան դեպքում, բանվորն իրավունք ունի հրաժարվելու արտաժամյա աշխատանքներից:

Ծանոթութիւն.—Ի յրումն Այս. Որենս. 60, 103, և 109 հոդ. սահմանվում է արտաժամյա աշխատանքների

տանքների հատուցումն ադատ որով—չի թույլատրվում:

47. Ըստդործյա աշխատողներին և ըստ ժամանակի աշխատող ու պարգև ստացող բանվորներին արտաժամյա աշխատանքներ կատարելու համար, վարձատրութեան է տրվում հետևյալ ձևով—ըստդործյա դատումին կամ դատումի պարգևի հետ միասին, միացվում է հաշվելում—առաջին յերկու ժամվա ընթացքում յուրաքանչյուր աշխատած ժամի համար—կես ժամյա տարիֆային դրույքի, իսկ հետագա ժամերից յուրաքանչյուր ալ և հանգստի ու տոն որերին աշխատած յուրաքանչյուր ժամի համար—մեկ ժամյա տարիֆային դրույքի չափով:

48. Դադարներն արտադրութեան մեջ, վորոնք առաջացել են արտադրական պատճառներով ու անկախ աշխատավորների կամքից, վոչ ավելի քան յերեք որ տնտեսութեամբ, վարձատրվում են միջին դատումի չափով: Զեռնարկութեան, համաքարութեան կամ նրա մի մասի աշխատանքն յերեք որից ավելի և անչե անկամիս դադարելու դեպքում, բանվորները դադարի ժամանակաչափն համար վարձատրութեան են ստանում ըստ տարիֆային դրույքի:

Ծանոթութիւն.—1. Սույն հոդվածի յերկրորդ մասում նշված վարձատրութեանը դադարի առաջին որվանից սկսած տարիֆային դրույքով տրվում է միմիայն այն դեպքում, յեթե բանվորները չեն ոգտադործվել ալ աշխատանքներում ու բոլորովին առանց դործի յեն մնացել:

2. Վարչութեանն իրավունք ունի սույն հոդվածում նշված բանվորներին, դադարի ժամանակ, ոգտադործելու ուրիշ աշխատանքներում, ըստ վորում վարձատրութեանը տրվում է մինչև յերկու

չարաթ—միջին դատումի չափով, իսկ յերկու չարթից հետո—տարիֆային դրույքով կամ հատուկ գնահատմամբ (Աշխ. Որ. 64 հոդ.): Այլ աշխատանքներ կատարելուց հրաժարվողները կարող են արձակվել համաձայն Աշխ. Որ. 36 և 88 հոդ.:

3. Բանվորները պարտավոր են հենց դադարի սկսվելուն պես տեղեկացնել այդ մասին վարչությանը, հակառակ դեպքում, դադարը չի վարձատրվում:

4. Վարձատրություն տրվում է միմիայն բանվորական ուրերի համար և այն աշխատավորներին, վորոնք սահմանված ժամերին ներկայացել են նշանառման համար, դադարի ուրերին:

5. Դադարներն ընդհանուր առմամբ մինչև 20 րոպե սրվա ընթացքում, չեն վարձատրվում:

49. Մշակման նոր նորմաներ և գնահատումներ սահմանելիս տեխնիկապես անխուսափելի դադարները (հատուկ ցուցակի մեջ նշված), նայած արտադրություն ընույթին, նախորդ հաշվի յե՛ն առնվում և մտցնվում գնահատումների մեջ: Նման դադարների համար հատուկ վարձատրություն չի տրվում:

50. Բանվորների մեղքով առաջացած դադարի համար վարձատրություն չի տրվում: Նման դադարների ցուցակը կազմվում է վարչության ու Միության կողմից ու կախվում համբարություններում, տեսանելի տեղում:

8. ԽՈՏԱՆԻ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

51. Խոտանը, վորը առաջացել է վոչ ըստգործյա աշխատանք կատարող բանվորի մեղքով, վարձատրվում է նրա միջին դատումի հաշվով: Այն արտադրություն-

ներում, ուր հենց աշխատանքի պրոցեսն ինքը խոտանի վորոչ տոկոս է պայմանավորում, պիտի սահմանված լինի խոտանի վորոչ նորմալ տոկոս, վորը ըստգործյա գնահատումները վորոչելիս, մտցնվում է գնահատումների մեջ ու հետագայում հատկացնելի վարձատրվում: Ըստգործյա գնահատումներ վորոչելիս խոտանի նորմալ տոկոսը հաշվի չառնելու դեպքում, այդպիսին պետք է վարձատրվի վորպես պիտանի արտադրանք:

Մանրություն. — Խոտան բառի տակ ցածր վորակի գործվածքներ են հատկացվում (ստորին տեսակը), բայց համեմայն դեպս, այնպիսիները, վորոնք կարող են վաճառվել, թեկուզ և ավելի ցածր գներով: Նորմալ խոտանը վորոչ տոկոսի ձևով սահմանվում է Տնտմարմնի կողմից, Արհեստակցական Միության հետ համաձայնեցնելով, և հայտնվում է բանվորներին, համբարություն մեջ հայտարարություն կախելու միջոցով: Խոտանի սահմանված տոկոսը իջեցնելու նպատակով, կարելի չի խրախուսական պարգև մտցնել:

52. Նախորդ պրակում նախատեսված նորմալ տոկոսից ավելի խոտան ստացվելու դեպքում, վորն առաջացել է բանվորի անխուսափական պատճառով, խոտան ճանաչված գործվածքի կամ կիսաֆաբրիկատի պատրաստման վրա ծախսված ժամանակի համար, բանվորը ստանում է վոչ պակաս քան տարիֆային դրույքի $\frac{2}{3}$ մասը:

53. Խոտան ճանաչված գործվածքի մշակման ժամանակ, բանվորի անխուսափական պատճառով նյութերը փչացնելու դեպքում, նրա աշխատավարձից Աշխ. Որ. 83 հոդ. համաձայն, ԳԿՀ-ի հավանություն,

կարելի չե պահել փչացած նյութերի արժեքը միանվագ, բայց վոչ ավելի քան նրա ամսական տարիֆային դրույքի $\frac{1}{3}$ -ը:

9. ԿՈՄՄՈՒՆԱԼ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.

54. Տնտմարմինը հատկացնում է բոլոր աշխատավորներին իր տրամադրութեան տակ յեղած, ու Աշխտողութեան նորմաների սանիտարական և առողջապահական բոլոր պահանջներին բավարարող բնակարաններ, ինքնարժեքով, վորը սահմանվում է Միութեան մարմինների հետ համաձայնեցնելով, բայց վոչ բարձր տեղական կոմմունալ մարմինների գներից: Կոմմունալ ծառայութեաններ, այն է—ջեռացում (ոռոպլեննիյե), լույս—վարձատրվում են ինքնարժեքով, Վարչութեան կողմից և Միութեան հետ համաձայնեցված նորմաների համաձայն: Նորմաներից ավելի ծախսերը ձեռնարկութեան կողմից կատարվում է լրիվ կերպով ծածկելու պայմանով:

Ծանոթութուն 1.—Կազարմաներում և հանրակացարաններում կոմմունալ ծառայութեանները ձրի յեն հատկացվում:

2. Ելեքորոհներգիան աշխատավորներին բաց է թողնվում ինքնարժեքով:

3. Բանվորները և ստորին սպասարկու կազմը—այնտեղ, վորտեղ համբարային բաղնիքներ չկան, ոգտվում են բնդհանուր բաղնիքից ձրիաբար, համբարութեաններից տրված տարիներով: Բանվորների բնտանիքների անդամները, ինչպես նաև աշխատավորների բոլոր կատեգորիաները և նրանց բնտանիքների անդամներն, ոգտվում են բաղնի-

քից Վարչութեան կողմից սահմանված ու Միութեան մարմինների հետ համաձայնեցրած վճարով:

55. Տնտմարմինը պարտավորվում է կահավորել հանրակացարաններն անհրաժեշտ քանակութեամբ յերկաթե մահճակալներով, ծղնոտի մատրացներով և բարձերով, տուփիկներով—յերկու բանվորին մեկ տուփիկի հաշվով, յերկու մասերով, այլև բավարար քանակութեամբ սեղաններով ու նստարաններով:

Ծանոթութուն.—Տնտմարմինը պարտավորվում է ձեռնարկութեանների կենտրոններում հյուրանոցներ ունենալ և պաշտոնական ու հասարակական շորձերով ձեռնարկութեան յեկող աշխատավորներին, սահմանված գներով, նրանց մեջ տեղեր հատկացնել:

56. Տնտմարմինը պարտավորվում է ձեռնարկութեան շրջարնի մեջ, բոլոր տեղերում վորոչ վճարով կոոպերացիային չենքեր հատկացնել—աշխատավորների համար ճաշարաններ բացելու նպատակով:

10. ՅԵՐԱՇԽԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐ.

57. Տնտմարմինը իՍՀՄ այլ քաղաքներից ու վայրերից հրավիրված բանվորներին, Աշխ. Որ. 47 հոդ. «ա», «բ» և «ե» (ж) կետերի հիման վրա, արձակելու վեպքում, վճարում է նրա (բանվորի) ճանապարհածախսը—կոչտ վագոնի տարիֆով, մինչև այն տեղը, վորտեղից հրավիրված է յեղել:

11. ՀԱՆԳՍՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ.

58. Դեռահասները, վորոնց 18 տարին տվյալ որացույցային տարում լրանում է, ամսական արձակուր-

դից ոգտվում են միմիայն այն դեպքում, յեթե այդ իրավունքը ծագել է մինչև նրանց 18 տարին լրանալը:

Յանոքութիւն. — Մինչև արձակուրդի իրավունքի ծագելը նրանց 18 տարին լրանալու դեպքում, արձակուրդը հաշվվում է գումարմամբ — մեկ ամսվա հաշվով — մինչև 18 տարին լրանալու ժամանակի և 15 որվա հաշվով մնացած ժամանակի համար:

59. Արձակուրդներ հատկացնելու կարգը սահմանում է ԳԿՀ-ն:

60. Աշխատավորին արձակելիս Վարչութիւնն իրավունք չունի վորևէ գումարներ պահել նրա աշխատավարձից, իր ժամանակին հատկացված արձակուրդի համար — անկախ փաստորեն աշխատած ժամանակից:

61. Հանգստի տներում անցկացված ու ձեռնարկութեան կողմից վարձատրված ժամանակը արձակուրդի մեջ է մտնում:

62. Կցված արհեստների ցուցակում հիշատակված աշխատավորներին, հերթական արձակուրդների հետ միաժամանակ, լրացուցիչ արձակուրդներ են հատկացվում, առանց վորևէ մասնատման (տես հավելված № 6):

Յանոքութիւն 1. — Յեթե ըստ արտադրութեան ընթացքի աշխատավորների բացակայութիւնը կարող է արտադրութեանը վնաս հասցնել, ԳԿՀ-ի վորոշմամբ հերթական և լրացուցիչ արձակուրդները կարող են հատկացվել յերկու անգամ, յուրաքանչյուրն յերկու չափով ժամանակով:

2. Արձակուրդներ հատկացնելիս, բոլոր դեպքերում, Վարչութիւնը պարտավոր է վճարել աշխատավորներին, նրանց հասանելիք աշխատա-

վարձը սկզբից, արձակուրդի վորջ ժամանակի համար:

63. Յեթե արձակուրդն ոգտագործելու համար աշխատավորներին անհրաժեշտ է ձեռնարկութեան չըջանի սահմաններից մեկնել, ապա ճանապարհին յեղած ժամանակը, բայց վորջ ավելի 5 որից, արձակուրդի ժամանակի մեջ չի հաշվում, բայց է վարձատրման էլ յենթակա չի:

Յանոքութիւն 1. — Այն աշխատավորը, վորն արձակուրդ պետք է դնա ձեռնարկութեան չըջանի սահմաններից դուրս, պարտավոր է այդ մասին, համապատասխան դիմում տալու Վարչութեանը, մատնանշելով, գնալու վայրը, և մինչև 5 որ ժամանակը, վորը անհրաժեշտ է գնալու և հետ վերադառնալու համար. այդպիսին թույլատրվում է Վարչութեան կողմից Միութեան հետ միասին:

2. Արձակուրդից վերադառնալուց հետո, յուրաքանչյուր արտոնյալ ժամկետից ոգտված աշխատավորը պիտի փաստաթղթերով ապացուցի այդ ժամկետը ըստ յուր նպատակին ոգտագործելու հանգամանքը:

64. Առանց հարգելի պատճառների, նախորդ պրակում նախատեսված 5 որից ավելի ուշ արձակուրդից վերադառնալը, Վարչութեանն իրավունք է տալիս ուշացածներին արձակելու:

Յանոքութիւն. — Հարգելիութեան աստիճանը վորոշում է ԳԿՀ-ն:

65. Ի լրումն Աշխ. Որ. 114 հոդ. հաշվադրասենյակային աշխատավորներն ու տնտեսական կազմը, վորոնց աշխատանքի ժամերը չեն չափավորված, ոգտվում են լրացուցիչ մեկ չարաթյա տրձակուրդից (տես հավելված № 7) :

12. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ .

66. Առանձնապես վնասակար աշխատանքներում, ուր ավելի արագ են մաշվում հագուստը կամ կոշիկները, բոլոր աշխատավորներին տրվում է պահպանողական հագուստ և կոշիկներ, սույն պայմանագրին կցված ցուցակի համաձայն (տես հավելված № 8) :

Ծանոթություն 1.—Աշխատավորներին այնպիսի աշխատանքի փոխադրելու դեպքում, ուր նրանց տրված մասնահագուստը գործածել չի թույլատրվում, կամ տրված մասնահագուստի մաշվելու ժամկետից առաջ արձակելու դեպքում, նրանք պարտավոր են այդպիսին վերադարձնելու գործածելու համար պիտանի դրության մեջ, հակառակ պարագային, Տնտմարմինը նրանց որինական պատասխանատվության է կանչում: Պիտանիության աստիճանը, այդ դեպքերում, վորոշում է Վարչութունը, միության մարմինների հետ համաձայնեցնելով:

2. Այն բանվորները, վորոնց արհեստները կցված ցուցակում չեն նշանակված, մասնահա-

գուստ են ստանում, ԽՍՀՄ գործող որենսդրությամբ նախատեսված-նորմաների համաձայն:

3. Չտրված մասնահագուստի դիմաց դրամական հատուցում տալը թույլատրվում է որենսդրվ նախատեսված դեպքերում:

4. Մասնահագուստի կարկատելն ու լվալը Տնտմարմինն իր հաշվին է վերցնում, սակայն, քանի վոր ձեռնարկություններում հանվելու տեղ չկա ու անհնարին է այդպիսիները ընթացիկ տարում կառուցել, մասնահագուստը և կոշիկները, ոգտվելու ժամկետը լրանալուց հետո, մնում են բանվորների մոտ, վորպես նրանց սեփականություն: Տնտմարմինը մասնահագուստի լրիվ կոմպլեկտ (հագուստ և կոշիկներ, կամ ձուկավոր կոշիկներ) ստացող բանվորներին տալիս է ամսական 45 կոպ., չորեր լվանալու (հաշված և ոճառի արժեքը) և կարկատելու համար, ըստ վորում միմիայն կոշիկներ կամ ձուկավոր կոշիկներ ստացողներին տրվում է 20 կոպ., իսկ առանց կոշիկների, միմիայն հագուստ ստացողներին—25 կոպ. ամսական:

Մասնահագուստի մնացած տեսակների կարկատելն ու լվանալը Տնտմարմնի պարտականությունների մեջ չեն մտնում, ուստի և հատուցման էլ չենթակա չեն:

5. Նոր մասնահագուստ ընդունող Հանձնաժողովի մեջ մտնում է Միության ներկայացուցիչը:

6. Մասնահագուստի վաղակետ փոխարինումը կատարվում է միմիայն այն դեպքերում, յեթե հաստատված է վոր նա փաստորեն անպետքացի է արտադրական բնութի պատճառներով:

7. Աշակերտներն ու դեռահասներն արտադրու-

Թյան մեջ մասնահագուստ են ստանդում նույն կա-
տեգորիայի չափահաս բանվորների հետ համա-
հավասար:

8. Մասնահագուստի և կոշիկների մաշվելու
ժամկետի մեջ չի մտնում բանվորի հիվանդու-
թյան, արձակուրդի ու գործալքումների (պրո-
գուլ) ժամանակը:

67. Բանվորի առողջության համար վնասակար աշ-
խատանքներում, և այնտեղ, ուր թունավոր նյութեր
են դուրս գալիս, անպայման պետք է տրվեն, Տընտ-
մարմնի հաշվին չեզոքացնող միջոցներ, սույն պայ-
մանագրին կցված ցուցակի համաձայն (տես հավելե-
լիվ № 9):

Ծանոթություն.—Ըստ կցված ցուցակի տրվելիք
կաթը Զանդկոմբինատում, մինչև այնտեղ կաթ-
նատնտեսութուն կազմակերպելը, կարելի չէ փո-
խարինել անհրաժեշտ քանակությամբ յուղով:

68. Թղթատարներին և ցրիչներին, փորոնք փոստը
բաժանում են փոչ պակաս քան իրենց ձեռնարկության
չըջանից 2 կիլոմետր հեռավորության վրա, Տնտմար-
մինը պարտավորվում է փոխադրական միջոցներ հատ-
կացնել:

69. Առաջին բժշկական ոգնություն հասցնելու նպա-
տակով, Տնտմարմինը սույն պայմանագրին կցված հը-
րահանգի համաձայն, պարտավորվում է բոլոր գոր-
ծավարչությունների համար ձեռք բերել ղեղատնիկ-
ներ (ապտեչկա) լրիվ քանակությամբ ղեղորայքով:
Տնտմարմինը պարտավորվում է շտապ կերպով փո-
խադրական միջոց հատկացնել հիվանդներին և դըժ-
բախտ դեպքերից տուժածներին հիվանդանոց տեղա-
փոխելու համար (տես հավելված № 10):

70. Աշխատանքի վայրերում յեղած բաղնիքները ու

հանգիստ տեղերը Տնտմարմնի կողմից պետք է մա-
քուր և սարքին պահվեն: Այն գործարաններում, ուր
բաղնիքներ կան, տնտմարմինը պարտավորվում է
նրանց կահավորել:

Ծանոթություն.—Զանդկոմբի Լենկմբակի համար
բաղնիք կառուցելու վերջնական ժամկետը սահ-
մանվում է 1929 թ. հոկտեմբերի 1-ը:

71. Տնտմարմինը պարտավոր է գոյություն ունեցող
համաքարային տներում կահավորել ճաշելու համար
ծառայող սենյակներ:

72. Ձեռնարկություններում պետք է բավարար քա-
նակությամբ լվացարաններ տնկնալ—ջրով և ոճա-
նով:

Յուրաքանչյուր բանվորին պետք է տրվի մեկ յե-
րեսորիչ—1.25 մետր, մեկ տարվա ժամանակով:

Ծանոթություն 1.—Կեղտոտ աշխատանքներում ըղ-
բաղված արհեստների համար, պայմանագրին
կցված ցուցակի համաձայն, բացի լվացարանների
փրա դրված ոճառից, ձեռնարկության հաշվին
բայ և թողնվում, իրենց բանվորներին, 400-ական
գրամ ոճառ (տես հավելված № 11):

2. Յերեսորիչներով բանվորները պետք է ող-
տվեն միմիայն աշխատանքի վայրում:

73. Ձեռնարկություններում բանվորների համար
փորոչ ժամերին պետք է բավարար քանակությամբ
յեփացրած տաք ջուր լինի, այլ և յեփացրած սառը
ջուր—պատշաճ տեղերում:

74. Տնտմարմինը պարտավոր է աշխատանքի վա-
րերում բավարար քանակությամբ արտաքնույններ
տնկնալ:

75. Սույն պայմանագրի գործողության ժամկետի

րնթացքում, Տնտնարմինը պարտավոր է լրիվ ոգտագործելու ԽՍՀՄ Գերօպանտխորհի կողմից հաստատված կոնարտի թվերի համաձայն, բնակիչնարարություն. նրա անվտանգությունն անխնդիր է, կոմմունալ կառուցվելիքներին, սանիտարային ու այլ բարեկարգություններին 1928-29 տարվա համար հատկացված վարկերը, ըստ իրենց անմիջական նպատակների:

76. Տնտնարմինը պարտավորվում է, ըստ կարիքի, բնակարաններն այլ և պարբերաբար ախտահանել հանրակացարանները (կադորմաները), մացնելով այդ ծախսերը բնակարանների ինքնարժեքի մեջ:

13. ՃՏՄ-Ի ԱՇԽԱՏԱՆԵՐԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

77. Ի լրումն կառավարական մարմինների կողմից ճարտարապետինիկական աշխատավորների զանազան կատեգորիաների իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ հրատարակված կանոնադրությունների, վարչությունը պարտավորվում է մշակել և համաձայնեցնել Միության հետ (ՃՏՄ բյուրո) մեկ ամսվա ընթացքում (մինչև սթ. փետրվարի 1-ը) մանրամասն հրահանգներ, փորձից ճշտորեն փորձում են յուրաքանչյուր ճարտարապետինիկական պաշտոնի իրավունքներն ու պարտականությունները:

78. Տնտնարմինը պարտավորվում է ծառայության ընդունել, համապատասխան աշխատողներին, առանձին հերթին, Միության անդամ տեխնիկական աշխատավորներին (ՃՏՄ), իսկ արձակելու—առանձին հերթին փոշ Միության և ՃՏՄ-ի անդամներին: Յուրաքանչյուր աշխատանքի ընդունվող տեխնիկական աշխատավորի վերաբերյալ ՃՏՄ-ին իրավունք է փորձադահլում պատճառարանված բացարկ (տափոյ) հայտնելու:

79. Աշխ. Որ. 47 հոդ. «ա» և «բ» կետերի հիման վրա արձակելիս այլ և աշխատանքի պայմանները վատթարացնելու դեպքում, փորի հետևանքով ճարտարապետինիկական աշխատավորը հարկադրված է թողնելու աշխատանքը, նա պետք է նախադրուշացված լինի Տնտնարմնի կողմից մեկ ամիս առաջ, հակառակ պարագային—արձակման նպատակ արվում է ամսական միջին գատումի չափով: Իր կամքով աշխատանքը թողնելու դեպքում, ճարտարապետինիկական աշխատավորը պարտավոր է նախադրուշացնել վարչությունը մեկ ամիս առաջ գրավոր: Յեթե վարչությունը աշխատանքը թողնելու վերաբերյալ ճարտարապետինիկական աշխատավորի վրավոր նախադրուշացումը ստանալուց հետո, աշխատավորի իսկ ցանկությունը, կողահի նախադրուշացումից—մեկ ամիս ավելի ժամանակով, ապա մեկ ամսից ավելի ժամանակի վարձատրումը կատարվում է կողմերի փոխադարձ համաձայնությունով:

Ծանոթություն.—վարչության և ճարտարապետինիկական կողմի միջև այդ հոդի վրա ծագելիք կոնֆլիկտները քննվում են ԳկՀ-ում: Այդ դեպքերում ԳկՀ-ի կողմի մեջ պետք է լինի և ՃՏՄ-ի ներկայացուցիչը, Սեկցիայի բյուրոյի մատնանշամբ, փճական ձայնի իրավունքով—բաց պարիտետի պահպանման պայմանով:

80. Արտագրություն յերկրորդ հերթափոխություն մեջ չգրադված սեկցիայի անդամներին, Տնտնարմնի և Միության համաձայնությունով, արվում է չարթված աշխատանքի որերից մեկի յերեկոն—արհեստակցական աշխատանքների համար:

81. Երրորդ ճարտարապետինիկական աշխատավորներին չարթված մեջ պետք է հատկացվի 42 ժամ անընդ-

Հատ հանդիսա: Մահմանիւմ լիւ աշխատանքի որերը աշխատելը, վերադա կանոն արգելւում է: Այն դեպքերում, յետե ալի որերը աշխատելն անհրաժեշտ է, ալիւլիսին կարող է թույլատրւել միմիայն Վարչութեան զրաւոր կարգադրութեանը առանալու պայմանով: Վերջին դեպքում, նա փոխհատուցւում է համապատասխան ազատ որով կամ ժամերով, մոտակա վեց որվա ընթացքում:

Ծանոթութիւն 1.—Վոչ չափաւորված բանվորական որ ունեցող ճարտարատեխնիկական կազմի պաշտոնների ցուցակը կցվում է պայմանագրին (տես հաւելւում № 12):

2. Վոչ չափաւորված որ ունեցող ճարտարատեխնիկական աշխատավորների վրա ալի պրակի չի սարածվում, ալի նրանց աշխատանքը փոխհատուցւում է լրացուցիչ արձակուրդով, պայմանագրի 82 հոդ. համաձայն:

82. Ի յրումն Աշխ. Որ. 114 հոդ. Տնամարմինը պարտավոր է մեկ տմամ արձակուրդ հատկացնել այն ճարտարատեխնիկական աշխատավորներին, վորանց աշխատանքն ընթանում է առողջութեան համար վնասակար պայմաններում կամ վոչ չափաւորված է համարվում:

83. Իր ունեցած պաշտոնի հետ կապված աշխատանքներն ու պարտականութեանները կատարելու համար, ճարտարատեխնիկական կազմը վարձատրվում է տարե հիշված ցանցի համաձայն—

ԿԱՐԳ	ԴՈՐԾԱ ԿԻՑ	ԴՐՈՒՅԲ
1	1.0	90
2	1.1	99
3	1.2	108
4	1.3	117
5	1.4	126
6	1.55	139 50
7	1.7	153
8	1.85	166 50
9	2.0	180
10	2.2	198
11	2.4	216
12	2.6	234
13	2.85	25 50
14	3.15	283 50
15	3.5	315
16	4.0	360

ճարտարատեխնիկական կազմի պաշտոնները և արհեստները ցանցի ալի կամ այն կարգին դասելը կատարվում է վարչութեան կողմից, միութեան հետ միասին ՄԲՀՄ Գեներալի տարրֆալին տեղեկատու հիման վրա (հրատ. 1928 թ.):

84. ճարտարատեխնիկական աշխատավորի անմիջական պարտականութեանների մեջ չմտնող, թեկուզ և նրա մասնագիտութեանը վերաբերող, աշխատանքը կատարվում է և անպայման ալի աշխատավորի համաձայնութեամբ ու հատուկ վարձատրվում է կողմերի համաձայնութեամբ:

85. Տնամարմինը ճարտարատեխնիկական աշխատավորների անտնտեսավարութեան կամ արտադրա-

կան սխալների մեջ մեղադրելու գնացում, պարտավոր
և մինչև պատասխանատվութեան կանչելը, կամ գատա-
կան գործ հարուցելը, պատասխանատու երազերտիզա-
նչանակել, միութեան և ՀՅՄ-ի մասնակցութեամբ:

86. Տնտմարմինը պարտավորվում է մինչև 1929 թ.
մարտի 1-ը մշակել ճարտարատեխնիկական կազմի պար-
գեատրման սխտեմն այն իրական նվաճումների և կա-
տարելագործումների համար, վորոնք վորոշ տնտեսում
են տալիս: Պարգեատրման ֆոնդը կազմվում է ստաց-
ված տնտեսումից վորոշ տոկոսային մասնահատումներ
անելու միջոցներով: Պարգեատրման սխտեմն ու ֆոն-
դի մասնահատումների տոկոսը համաձայնեցվում է
միութեան մարմինների հետ, ընդ վորում, սխտեմնի
գործողութեան տեղեւթյունը, վորպես կանոն, վեց
ամսից պակաս լինել չի կարող:

87. Վոչ չափավորված բանվորական որ ունեցող
յուրաքանչյուր աշխատողի հետ, տնտմարմինը պար-
տավոր է անհատական պայմանագիր կնքել, վորը չի
կարող վատթարացնել սույն պայմանագրով և աշխա-
տանքի վերաբերյալ գործող որեւորութեամբ նախա-
տեսված, նրանց աշխատանքի պայմանները:

88. Ճարտարատեխնիկական աշխատավորն իր-
վունք չունի առանց վարչութեան համաձայնութեան,
գուղավար պաշտոններ վարել:

89. Տնտմարմինը պարտավոր է դրամական միջոց-
ներ բաց թողնել ճարտարատեխնիկական աշխատավոր-
ների վորակի բարձրացման ձեռնարկումների կազմակեր-
պելու համար այն ե—գործողումներ, եքսկուրսիաներ
ԽՍՀՄ ներսում, գործողումներ գլխատեխնիկական
համագումարներին և խորհրդակցութեաններին, այլ և

տեխնիկական դրադարանների կազմելն ու կոմպլեկտա-
ցումը:

Այս նպատակների համար անհրաժեշտ դումարների
չափը, նրանց ծախսման կարգն ու ձեռնարկումների
կիրառումը, այլ և ճարտարատեխնիկական աշխատա-
վորների գործողումների կարգը, համաձայնեցվում են
միութեան (ՀՅՄ) հետ: Նշված բոլոր գեպքերում գոր-
ծողվածի գատումն իրեն և թողնվում:

14. ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹՅՈՒՆ

90. Ի յրումն Աշխ. Որ. 121 և 128 հոդ. սահման-
վում է հետևյալը.—

ա) Դեռահանների քանակը ձեռնարկութեաննե-
րում, ԽՍՀՄ կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1928 թ.
ոգոստոսի 1-ի վորոշմամբ սահմանվածից ավելի քիչ
լինել (եւրոպ. տես հաղեմած № 13 և 14):

բ) Յերեք ամիսը մեկ անգամ պետք է ստուգվեն
ձեռնարկութեան մեջ լեցած առեւ սեռահանների քա-
նակը, և յեթե այդպիսին սահմանվածից պակաս յե-
ղավ, պետք է լրացնել:

գ) Աշակերտութեան ստորաբաժանումն ըստ նրա
տեսակների կատարվում է տնտմարմնի կողմից, միութե-
թեան հետ միասին, վորակյալ բանութ պատրաստելու
տեսակետից ու արտադրութեան չահերի համեմատ:

դ) Աշակերտները չեն կարող ոգտագործվել իրենց
ուսուցմանը չվերաբերող աշխատանքներում:

յե) Աշակերտները պետք է դեռահանների բրոնյայում
գտնվեն մինչև 18 տարեկան հասակը, վորից հետո
բրոնյայից դուրս են գրվում: Ձեռնարկութեան մեջ
պետք է պայմաններ ստեղծվեն, վորպեսզի նրանք ան-
հրաժեշտ վորակ կարողանան ձեռք բերել ու թողնվեն
աշխատելու չափահաս բանվորների հետ հալասար:

դ) Շող և վնասակար համբարություններում, այլ և ծանր աշխատանքներում, սահմանված քանակի հաշվին մնում են վերահասներ (պերերոտակի): Նրանց բրոնյայի մեջ մտնելու ժամկետը վորոշվում է ուսուցման ժամկետով:

ե) ՖԳՈՒ-սի զարդներում ուռանելու ժամկետը սահմանվում է յերեք տարի, իսկ խմբակային (բրիգադային) և անհատական աշակերտության համար—յերկու տարի, ըստ վորում աշակերտներին մեկ հիմնարկությունից մյուսը փոխադրելիս, նույն կամ համանման արհեստի մասնելու պայմանով, հաշվի յե առնվում առաջին ձեռնարկության մեջ, ուսման համար, նրա անցկացրած ժամանակը:

91. Տնտմարմինը պարտավոր է իր հաշվին պահել Ֆերեանի ՖԳՈՒ-սի զարդում արդեն սոխորդ 30 աշակերտներին:

Մանրություն.—Տնտմարմինը պարտավորվում է ՖԳՈՒ-սի զարդների շրջանավարտներին տեղավորել Տրեստի գործարաններում, տրամաշրջով նրանց վորակին համապատասխանող տեղեր: Տրեստի ձեռնարկներում տեղ չլինելու դեպքում—նրանք տեղավորվում յեն այլ ձեռնարկներում, համաձայնեցնելով աչգ խնդիրը համապատասխան մարմինների հետ:

92. Տնտմարմինը պարտավորվում է խմբակային և անհատական աշակերտության համար մասնագիտական տեսական գիտելիքների գիշերային դասընթացներ բացել հետևյալ կետերում—Ալլահվերդու կոմբինատի համար—Լենխմբակում կամ Մարքսի անվան գործարանին կից, Զանգեզուրի կոմբինատի—Լենխմբակում կամ «Կարմիր Նոյեմբեր» գործարանին կից: Ուսման ծրար

գիրը մշակում է Արհզլիլուսվարը, տնտմարմնի և և միության մասնակցությամբ:

Մանրություն.—Դասընթացների ուսման ժամկետը սահմանվում է 96 ժամ տարեկան:

93. Աշակերտներին աշխատավարձ տրվում է ըստ նրանց փաստական վորակի լրիվ տարիֆային դրույթով կրճատ բանվորական որվա համար: Աշակերտների վորակը վորոշվում է յուրաքանչյուր 6 ամիսը մեկ անգամ տնտմարմնի և միության ներկայացուցիչներից կազմված հանձնաժողովի կողմից:

Մանրություն.—1. Վորպես և քաղերաներ անհրաժեշտ է հանձնաժողովի աշխատանքներին մասնակից անել արտադրական ուսուցման հրահանգիչներին, այլև ձեռնարկության ճարտարագետներին:

2. Աշակերտներին իրավունք է տրվում քննության յենթարկվելու և մինչև սահմանված ժամկետը—վարպետի կամ ուսման ղեկավարի առաջարկությամբ, ինչպես նաև իր անհատական գիմուսով ԳԿՀ-ին:

94. ՖԳՈՒ-սի զարդով աշակերտներին թույլատրվում է ըստգործյա աշխատանք կատարել ուսման յերրորդ, իսկ անհատական խմբակային աշակերտությունը—ուսման յերկրորդ տարվանից:

95. Ըստգործյա աշխատանքներում զբաղված ղեռահասներն ու աշակերտները վարձատրվում են գործող քնդհանուր ըստգործյա գնահատումներով, կրճատ բանվորական որվա համար, հավելմամբ ըստ տարիֆի:

96. Ձեռնարկություններում վոչ վորակյալ աշխատանքներում զբաղված համապատասխան վորակի բանվորական յերիտասարգության լինելու դեպքում, վորակյալ բանվորների ազատվող տեղերը, պետք է

հանձնվեն բանվորական յերիտասարդությանը—չափա-
հաս բանվորների հետ համահավասար:

97. Արտադրության մեջ ոժանդակ և վոչ վորակ-
յալ աշխատանքներում զբաղված գեոահասաները վար-
ձատրություն են ստանում հասակավոր բանվորների
հետ համահավասար չափով:

Մանրություն.—Դեոահաս աշակերտները, վորոնք
չափահասների հետ հավասար վորակի աշխատանք-
ներն են կատարում, պետք է չափահասների հետ
համահավասար վարձատրություն ստանան:

98. Անհատական աշակերտությանը կից վարդեա-
ներին և վորակյալ բանվորներին, անչափահասներին
սովորեցնելու համար լրացուցիչ վճարվում է սովո-
րեցնող վարպետի տարիֆային զբույքի 15-25 տո-
կոսի չափով, ըստ վորում սովորեցնողը, յարաբանչյուր
լրեն հանձնված աշակերտի համար ստանում է այդ
գումարի 50 տոկոսը, իսկ մնացած գումարը տրվում է
նրան վեց ամիսը լրանալուց հետո և միմիայն այն դեպ-
քում, յեթե աշակերտը քննությունը հաջող կուտ:

99. Անչափահասներին արձակուրդներ պետք է
տրվեն մայիսի 1-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը: Արձա-
կուրդը վոչ մի դեպքում չի կարելի մասհատել այլև
փոխարինել զբամական հատուցմամբ:

100. Տնտմարմինը պարտավոր է խմբակային աշա-
կերտությանը արամադրել անհրաժեշտ դործիքներ:

101. Անկախ նրանից, թե կա արդյոք հասարակային
պաշտոն, տնտմարմինը պարտավոր է թույլ տալ փոր-
ձի յենթարկվելու չափահաս բանվորներին և յերիտա-
սարդությանը, վորոնք նման ցանկություն կհայտեն:
Փորձից հետո, տնտմարմինը բանվորին տեղեկանք է
տալիս, մասնանշելով նրա մեջ այն վորակը ու կարգը,
վորի համար փորձի յե յենթարկվել բանվորը:

Սրա հետ միասին, հերթականության կարգով,
սպասում պաշտոնների համար բանվորները կարգից
կարգ են փոխադրվում:

102. Վնասուհար և յոյ տեղեր տշխարանքի մասն
աշակերտների և գեոահասների տշխատավարձը պետք
է սկսվի աշակերտական ցանցի յերկրորդ կարգի դրույ-
րից:

103. Բրոնյայի մեջ ընդունվող գեոահասներն,
բժշկական քննության են յենթարկվում—արդյունաբե-
րության տվյալ ճյուղի աշխատանքների համար, ա-
վելի տույզներին և ֆիզիքապես ցլտանիներին ընտրե-
լու նպատակով:

15. ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՎԵՐԱԳԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ

104. Տնտմարմինը իս վրա յե վերցնում արտատու-
թյան աշխատավորների վերապատրաստման համար
կարճատև դասընթացքների կազմակերպման և պահ-
պանման ծախսերը:

Դասընթացների պահպանման ծախսերի մեջ պետք է
մտնեն—վարչամանկավարժական և տեխնիկական կազ-
մի աշխատավարձը, դասընթացների բոլոր սենյակների
վերանորոգումն ու պահպանումը, այլ և ուսման ձեռ-
նարկները ու գործնական զբաղմունքների համար ան-
հրաժեշտ նյութերը և գործիքների գնումը:

16. ԿՈՒՆԸ-ԱՅԽԱՏԱՆՔ

105. Միության վոյժ կուլտաշխատանքի համար
տնտմարմինը մասնատրում է բանվորների և ծառայող-
ների աշխատավարձի ընդհանուր գումարի մեկ տոկո-
սը, վորպիսին հանձնվում է միությանը աշխատավարձ
տալու հետ միաժամանակ:

106. Բացի կուլամանատրումներից, տնտնարմինը պարտավորվում է ընթացիկ վերանորոգումներ կատարել ակումբներում և գրադարաններում և յեթե դրանք գտնվում են ձեռնարկությունների վայրում, — նաև ջեռուցել ու անհրաժեշտ քանակությամբ երկտորո-եներգիա մատակարարել:

Ծանոթ. — Այդ արտոնությունները տարածվում են նաև Ձանդեգուրի կոմբինատի մետաղագործների ակումբի վրա:

17. ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅԱՆ ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐ- ՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.

107. Ձեռնարկության միութենական մարմինների պահպանության համար աշխատավարձը վճարելու հետ միաժամանակ, տնտնարմինը վճարում է գործարկումին բանվորների և ծառայողների ընդհանուր աշխատավարձի գումարը 1 և 1/4 տոկոսը:

108. Հատկացումների չափը սահմանելիս «աշխատավարձ» հատկացությունից մեջ մտնում են տվյալ ամսվա ընթացքում վճարված աշխատավարձի բոլոր տեսակները, բացառությամբ —

ա) Հատուկ հանձնարարություններ կատարելու համար արված պարգևային և միանվագ վարձատրություններ:

բ) Արձակման նպատակներով — աշխատանքից հեռացնելու ու միանվագ նպաստի — զինվորական ծառայությունից հանձնվող դեպքում:

գ) Գործուղումների և փոխադրումների ժամանակ տրվող որակազիկների և գործուղումների, այլ և այն գումարների, վոր արվում են վորպես գործուղումների և փոխադրումների հետ կապված ծախսերի հատուցում:

դ) Չորտադործված արձակուրդի, գործիքների մաշվելու, չարված մասնահագուստի, պահպանման պարագաների, մասնկաթի փոխարեն տրվող հատուցման:

109. Ի լրումն Աշխ. Որ. 155 հոդ. սահմանվում է հետևյալը. —

ա) Տնտնարմինը պարտավորվում է միութենական մարմիններին տեղեղում հատկացնել կահավորված սենյակներ գրասենյակի համար — ջեռուցմամբ և լույսով:

բ) Տնտնարմինը պարտավորվում է ձեռնարկության չրջագծում — միութենական մարմինների պահանջմամբ, փոխադրական միջոցներ հատկացնել, ընդհանուր հիմունքներով:

գ) Տնտնարմինը պարտավոր է բնակարաններ հատկացնել ազատ պրոֆաշխատակիցներին, մյուս բանվորների հետ համահավասար հիմունքներով:

110. Տնտնարմինը պարտավորվում է սույն պահանջները իր բոլոր հավելվածներով առանձին թերթերի վրա բացված ձևով տպագրել հայերեն և ռուսերեն լեզուներով, և ուղարկել տեղերին, տեսանելի տեղերում կախելու համար: Բացի դրանից, մինչև 1929 թ. փետրվարի վերջը սույն պայմանագրերը բոլոր հավելվածներով պետք է տպագրված լինի 200 որինակ գործուղումների ձևով — բանվորներին բաժանելու համար:

111. Սույն պայմանագրերն ունի հետևյալ հավելվածները —

№ 1. «Ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների աշխատանքի պայմանների մասին» — ՈՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1927 թ. հունվարի 14-ի վորուշումը.

№ 2. Կրճատ բանվորական որ ունեցող արհեստների ցուցակը.

№ 3. Միջին դատումի հաշվելու կարգի մասին—ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատի 1924 թ. հունիսի 17-ի № 268-426 վոկուտը.

№ 4. Վոչ լրիվ ամսվա աշխատավարձը հաշվելու կարգի մասին—ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատի 1924 թ. նոյեմբերի 14-ի № 467-439 պարզարանումը.

№ 5. Պատժացուցակ.

№ 6. Յուցակը այն արհեստների, վորոնց լրացուցիչ յերկշաբաթյա արձադուրդ և հասկացվում:

№ 7. Վոչ չափավորված բանվորական որ ունեցող հաշվադրատենեկային պաշտոնների ցուցակը.

№ 8. Մասնահաշվուտի ցուցակը.

№ 9. Յուցակ այն արհեստների, վորոնց աշխատանքի պայմանների վնասակարության պատճառով որական մեկ չիզ կաթ և տրվում.

№ 10. Հրահանգ-ըժչկական ատաջին ոգնության կազմակերպության մասին.

№ 11. Յուցակ այն արհեստների, վորոնց (հատկապես իրենց) ամսական 400 դր. ոճառ և տրվում.

№ 12. Յուցակ վոչ չափավորված բանվորական որ ունեցող ճարտարատեխնիկական կազմի պաշտոնների.

№ 13. «Գեոահասների, բրոնյայի նվազագույն նորմաների մասին» ԽՍՀՄ Կենտղործկոմի և Ժողկոմխորհի 1928 թ. ոգոստոսի 1-ի վորոշումը.

№ 14. «Գեոահասների, բրոնյայի մասին» ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատի 1928 թ. հոկտեմբերի 22-ի №.—619 հրահանգը.

№ 15. Կանոնադրություն ԳԿՀ-ի մասին.

№ 16. Ներքին կարգապահության կանոնները.

№ 17. Յուցակ այն արհեստների, վորոնց աշխատանքը հաշվառման չի յենթարկվում:

Մետաղագործների Միության «Հայրդինձ» Տրեստի վարչութ. Կենտվարչության Նախագահ Ի. ՉԵԿԱՍԻՆ

Պատ. քարտուղար՝ ՅԵ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
Բաժ. վարիչ՝ Ա.Բ. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

ԽՍՀՄ ԿԵՆՏՐԱԼԻԿԱՆ ՅԵՎ ԺՈՂԿՈՄԽՈՐՀԻ

1927 թ. հունվարի 14-ին.

«Ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների աշխատանքի պայմանների մասին».

ԽՍՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիտեների Սորհուրդը վորոշում են.—

1. Ժամանակավոր բանվորներ և ծառայողներ համարվում են.—

ա) Այն բանվորներն ու ծառայողները, վորոնք վարձվում են վորոշ ժամանակով—մինչև յերկու ամիս, կամ անվորոշ ժամանակով,—բայց վոչ ավելի յերկու ամսից.

բ) Այն բանվորներն ու ծառայողները, վորոնք թեև վարձվում են յերկու ամսից ավելի, բայց վոչ ավելի քան չորս ամսով փոխարինելու ժամանակավորապես լացակայող աշխատավորներին, վորոնց պաշտոնը որինական հիմունքներով թողնվում է իրենց:

2. Վորպես ժամանակավոր բանվորներն և ծառայողներ վարձվող աշխատավորները պիտի այլ մասին նախադրուչացված լինեն աշխատանքի պայմանագրեր կնքելու ժամանակ:

3. Ժամանակավոր բանվորներ և ծառայողներ վրա աշխատանքի ընդհանուր որենադրության դործողությունը տարածվում է, սույն վորոշման հետագա հողվածներով սահմանված բացառություններով:

4. Տվյալ ձեռնարկության կամ տնտեսության մեջ դործող համաքական պայմանագրեր (տարիֆային

համաձայնությունը) ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների վրա տարածվում է միմիայն այդ պայմանագրով (համաձայնությամբ) նախատեսված դեպքերում և սահմաններում:

5. Ժամանակավոր բանվորներին և ծառայողներին հաշվեգրությունը են տրվում անկախ նրանց վարձման ժամկետից, յեթև աշխատավորը վարձվել է յերկու շաբաթից ավելի ժամանակով, կամ փաստորեն, յերկու շաբաթից ավելի յև աշխատել:

6. Վարձվողը կարող է լուծել պայմանագրերը նախադրուչացնելով վարձակալին հեռանալուց մի որ ամս:

7. Վորոշ ժամկետով ժամանակավոր բանվորներ և ծառայողներ վարձելու դեպքում, վարձակալը կարող է լուծել պայմանագրերը.—ա) հիմնարկության, ձեռնարկության կամ տնտեսության լրիվ կամ մասնակի լուծարել յենթարկվելու, այլև հիմնարկության, ձեռնարկության կամ տնտեսության աշխատանքները կրճատվելու դեպքում, բ) արտադրական ընդթի պատճառներով ձեռնարկության կամ տնտեսության աշխատանքները մեկ շաբաթից ավելի ժամանակով ընդհատվելու դեպքում, գ) յեթև պարզվում է, վոր վարձվողը անպեղք է այն աշխատանքին, վորի համար վարձված է, գ) յեթև վարձվողը չի կատարել այն պարտականությունները, վոր նրա վրա դրված են յեղև աշխատանքի պայմանագրով կամ ներքին կարգապահության կանոններով, յև) յեթև վարձվողը իշխանության համապատասխան մարմինների կողմից քրեական պատասխանատվության և կանչվում իր աշխատանքների հետ կապ ունեցող արարելի համար, այլ և մեկ շաբաթից ավելի ժամանակով կալանքի տակ գտնվում, գ) առանց հարկելի պատճառների մեկ ամսվա

ընթացքում յերեք որից ամէլի աշխատանքից բացակայելու դեպքում, և) ժամանակավորապէս աշխատունակութեանը կորցնելու պատճառով մեկ շաբաթից կամ ալլ հարգելի պատճառներով յերեք որից ամէլի ժամանակով աշխատանքից բացակայելու դեպքում:

Ծանոթութիւն. — Մույն հոդվածում թված դեպքերում, արձակելու համար, չի պահանջվում ԳԿՀ-ի նախնական վորոշումը, բայց վարձվողն իրավունք ունի բողոքարկել արձակումը կոնֆլիկտային կարգով, ըստ վորում սխալ արձակման դեմ բողոքը պետք է տրվի վոչ ուշ քան արձակելու որվանից 2 շաբաթվա ընթացքում:

8. Ժամանակավոր բանվորներն ու ծառայողները, վորոնք վորոշ ժամանակով են վարձված, ու արձակված են հիմնարկութեան, ձեռնարկութեան կամ տնտեսութեան լուծարման, աշխատանքների կրճատման կամ մեկ շաբաթից ամէլի ժամանակով ընդհատվելու պատճառով (7 հոդ. «ա» և «բ» կետեր) պիտի վարձակալի կողմից նախազգուշացված լինեն արձակելուց յերեք որ առաջ: Չնախազգուշացնելու դեպքում, նրանց արձակման նպաստ և տրվում է 3 որվա միջին դատումի չափով:

Վորոշ ժամկետով վարձված ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների արձակման մնացած բոլոր դեպքերում (7 հոդ. «գ» «դ» «յե» «զ» և «է» կետերը) արձակման մասին նախազգուշացնել կամ արձակման նպաստ տալ չի պահանջվում:

9. Ժամանակավոր բանվորներին և ծառայողներին վորոշ ժամանակով վարձելու դեպքում, վարձակալն իրավունք ունի լուծել պայմանագիրն առանց պատճառաբանութեան, նախազգուշացնելով վարձվողին արձակելուց մեկ որ ամէլի առաջ, կամ չնախազգուշացնելու դեպքում, իրաւունք ունի լուծել պայմանագիրն առանց պատճառաբանութեան:

Եւ մեկ որ առաջ, կամ չնախազգուշացնելու դեպքում, վճարելով նրան որական միջին դատումը:

10. Վարձակալի կողմից իր վրա վերցրած պատակաստութեանները չկատարելու դեպքում, վարձվողն իրաւունք ունի արձակման նպաստ ստանալու 3-որյա միջին դատումի չափով, վորոշ—մեկ ամսից ամէլի ժամանակով վարձելու դեպքում և մեկ որյա միջին դատումի չափով—մնացած դեպքերում:

11. Ժամանակավոր բանվորի կամ ծառայողի աշխատանքը մեկ շաբաթից ամէլի տեւելու դեպքում, աշխատավարձը վարձվողի պահանջմամբ պիտի նրան վճարվի յուրաքանչյուր շաբաթը մեկ անգամից վոչ ուշ:

Ծանոթութիւն. — Մույն վորոշման ուժը չի տարածվում այն ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների վրա, վորոնք վարձվում են ժամանակավորապէս բացակայողներին փոխարինելու համար: (1 հոդ. «բ» կետը):

12. Հաշվարկը (ուսչյոտ) սխալ կազմելու վերաբերյալ բողոքները պետք է տրվեն վոչ ուշ, քան վերջնական հաշվարկը կատարելուց մեկ ամսով ընթացքում:

13. Վեց որից վոչ ամէլի ժամանակով վարձելու դեպքում, աշխատանքը—շաբաթական հանգստի, տոն և հանգստի հատուկ որերը, ալլ վեց որվա չըջանում, կարող և կատարել առանց գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի և աշխատանքի տեսչութեան հավանութեան ու վարձատրվում և պայմանավորված աշխատավարձից վոչ ամէլի բարձր չափով:

Կէջ դեպքերում, աշխատողն չի նաև աշխատանքի տեսչութեան կրճատումը շաբաթական հանգստի և տոն որերի նախորդակին:

14. Յեթե ժամանակավոր բանվորը կամ ծառայողը իր աշխատանքը չի կատարել վարձակալի կողմից աշխատանքը դադարեցնելու վերաբերյալ կարգադրելու պատճառով, ապա բաց թողնված ժամանակի, բայց մոտ ավելի քան մեկ շաբաթվա համար, աշխատավարձը տրվում է նրա տարեկֆային դրժույկի չափով: Աշխատանքն իրենից անկախ պատճառներով դադարեցնելու ալլի վարձակալի կարգադրութլամ մեկ շաբաթից ավելի ժամանակով աշխատանքը չկատարելու դեպքում բաց թողնված ժամանակի վարձատրութլամն չափը վորոշվում է կողմերի համաձայնութլամը:

15. 1925 թ. սեպտեմբերի 18-ի պարտադիր դինվորական ծառայութլամն մասին (ՍՍՀՄ Որ. հավ. 1925 թ. № 62 հոդ. 463) որենքով նախատեսված պարտականութլուններ կատարելու պատճառով ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների կողմից աշխատանքը դադարեցնելու դեպքում, նրանք պաշտոնից և դատումից դրկվում են:

Միանվագ նպաստ, պատշաճ դեպքերում, տրվում է մեկ ամսից ավելի աշխատածներին—շաբաթական միջին դատումի, և վեց որվանից ավելի բայց մեկ ամսից մոտ ավելի աշխատածներին—յերեք որվա միջին դատումի չափով: Վեց որվանից մոտ ավելի աշխատածներին նպաստ չի տրվում:

16. Վարձակալի պարտադիր չի աշխատավարձ վճարել ալն ժամանակի համար, յերբ վարձվողը չի աշխատել արհեստակցական ու կոոպերատիվ կազմակերպութլուններին կողմից դումարած համադումարներին, կոնֆերանսներին ու պատգամավորական ժողովներին, վորպես ներկայացուցիչ—մասնակցելու պատճառով:

17. Ժամանակավոր բանվորներին և ծառայողներին, վարձակալի կարգադրութլամը, աշխատանքի մեկ

վայրից մյուսը տեղափոխելու դեպքում, վարձվողին հատուցվում են փոխադրութլամն հետ կապված ծախսերը: Փոխհատուցման մնացած ձևերը, ալլ և փոխադրութլամն ժամանակաշրջանի աշխատավարձը սահմանվում են կողմերի համաձայնութլամը:

18. Վարձվողի դործիքների մաշվելու համար տրվելիք հատուցումը կողմերի համաձայնութլամը, կարող է մուծվել աշխատավարձի մեջ:

19. Ժամանակավոր բանվորներին ու ծառայողները արձակուրդի կամ սրան փոխարինող հատուցման իրավունք չունեն:

20. Ժամանակավոր բանվորներին և ծառայողներին տրվում է մասնահաղուստ (ձեռնոցներ, դոդնոցներ և ալլն) և անհրաժեշտ պահպանողական պարագաներ, արտադրութլամն վնասակարութլունից պաշտպանվելու համար (կեռակիրատրներ, ակնոցներ և ալլն) ՍՍՀՄ Ալգոդկոմատի հատուկ հրահանգի համաձայն:

21. Ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների սոցիալական ապահովարութլամն խնդիրները կանոնավորվում են Աշխատանքի և Պաշտպանութլամն Սորհրդի հատուկ վորոշումներով:

22. Յույն վորսչման ուժը չի տարածվում հետևյալ դեպքերի վրա.—

ա) Յերբ ժամանակավոր բանվորը կամ ծառայողը 1 հոդ. «ա» և «բ» կետերում նշված ժամկետից ավելի յե աշխատել, աշխատանքի հարարերութլունների յերկարաձգման պատճառով, բ) յերբ արձակված ժամանակավոր բանվորը կամ ծառայողը նորից աշխատանքի յե կանչվում նույն հիմնարկութլունը, ձեռնարկութլունը կամ անտեսութլունը մեկ շաբաթից մոտ ավելի ընդմիջումից հետո, ըստ վորում նրա աշխատանքի ժամկետը մինչև ընդմիջումը և ընդմիջումից հետո

ընդհանուր առմամբ համապատասխանություն պիլի յի յերկու կամ չորս ամսից:

Նշված յերկու դեպքերումն էլ բանխորը կամ ծառայողը ժամանակավոր չի համարվում, նրա և վարձակալի միջև աշխատանքի հարաբերության ծագման պահից: Այսպիսով, ժամանակավոր բանխորներին կամ ծառայողին մշտական աշխատանքի փոխադրելու դեպքում, մինչև նրա փոխադրումը կատարված սոցապահովագրական մուծումների վերահաշվում չի կատարվում:

23. Սեզոնային աշխատանքներում դասված ժամանակավոր բանխորների և ծառայողների նկատմամբ, բացի սույն վերոշման 1—22 հոդ. հոդ. կիրառվում են հետևյալ կանոնները—ա) աշխատանքի ժամանակի տեղումն չունը, աշխատանքի վարձատրության չափն ու կարգը կարող են վերաջիլ կողմերի համաձայնությամբ նույն հիմունքներով, ինչ վոր սահմանված են սեզոնային աշխատանքներում դրույթով համապատասխան կատեգորիաների մյուս աշխատողներին համար, բ) արտաթամյա աշխատանքներ թույլատրվում են ամյալ սեզոնային աշխատանքներում զրադված համապատասխան կատեգորիաների մյուս աշխատողների համար սահմանված կարգով, գ) սեզոնատափուրների համար սահմանված կարգով, դ) սեզոնային աշխատանքները վերջանալու պատճառով, ժամանակավոր բանխորին կամ ծառայողին արձակելու դեպքում, արձակման մասին նախազգուշացնել կամ արձակման նպատակով չի պահանջվում:

23. Սույն վերոշման ուժի մեջ է դրվում նրա հրապարակման պահից: Դաշնակից հանրապետությունների Կենտրոնական խորհրդին ստանդարտիվում և սույն մարտի 1-ին ամսույնովին մտցնել դաշնակից հանրապետությունների աշխ. արենագրի մեջ:

ԽՍՀՄ ԿԳԿ Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻ
ԽՍՀՄ ԺԿՆ Նախագահի Տեղակիտ՝ Ս. ՅՅՈՒԲՈՒՊՍ
ԽՍՀՄ ԿԳԿ Քարտուղար՝ [Redacted]

Ց Ո Ւ Յ Ա Կ

ԿՐՃԱՏ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐ ՌԻՆԵՑՈՂ ԱՐՀԱՆՏՆԵՐԻ 6-ԺԱՄՅԱ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐ.

ա) Կոլոչիկ

1. Մանրացնողներ
2. Վաղոնապաններ
3. Բարձրողներ
4. Կշռողներ
5. Մեքենավարներ

բ) Ավան-կուլգե

1. Վարպետներ և նրանց ոգնականներ
2. Կուսնահատներ
3. Ավապաններ

գ) Կոնվերտոր

1. Վարպետներ
2. Վարպետների ոգնականներ
3. Խողովակագործներ (փութով չէիկ)
4. Վաղոնապաններ
5. Հերթապահ փականագործներ և կաթալագործներ, վորոնք սպասարկում են կոնվերտորը և Վառար-ժա-կետը ու աշխատում վնասակար պայմաններում կես հերթափոխով թյունից փոշ պակաս
6. Շրակով չէիկներ
7. Տուտիլով չէիկներ—կոնվերտորի չող ժամանակը աշխատելիս

դ) Շաղկապներ

1. Վարդանները (յոթը ժամ)
2. Պղինձ թափողները
3. Բանվորները հնացի մոտ (յոթը ժամ)
4. Մեխանիկական համալսարանի բանվորները մըշտապես ինքնուրույնությամբ ժամանակ (ավագանի նախա սկսելիս) —

յե) Լաբորատորիա

1. Լաբորանտներ
2. Լաբորատորիայի վարիչներ
3. Լաբորատորիայում մշտապես աշխատող բանվորները

զ) Զուլման համալսարան

1. Բանվորներին այն դեպքերում յեթե ձուլումն կատարվում է վոչ պակաս քան չարաթական յերեք տնկամ :
- Ծանոթություն. — Հողագործները, չիլենիկները և ձեկագործները, յեթե մեկուսացված են համալսարանից — չեն սկսվում կրճատ բանվորական որով :

Մեծ հողագործների Միության «Հայկական» Տրեստի վարչ. կենտ. վարչության նախագահ Ի ՉԵԿԱՍԻՆ
 Նախագահ Զ ԴԵՄՐՃՅԱՆ Ալի. Տնտ. Բաժնի վարիչ՝ ԱՐ. ՄԻԲԱՅԵԼՅԱՆ
 Պատ. Քարտ. տար՝ ԱՐ. ՄԻԲԱՅԵԼՅԱՆ
 ՅԵ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Հավելված № 3

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ի Մ № 268/426

ԽՍՀՄ ԱՇԽԱՏԱՆԱԿԱՆ

1924 թ. հունիսի 17-ին .

Միջին դատումը հաշվելու կարգի մասին .

Ալի. Որենագրքի 68 հոդ. ծանոթության հիման վրա և ի վերացումն Աշխատչուկայի և ՀՍՄԿԽ-ի 1922 թ. հունիսի 29-ի վորոշման (հրապարակված է «ՏՐՈՒՄ» թերթի № 141-ում) , ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատը սահմանում է , Աշխատանքի Որենագրքի 68 , 77 , 79 , 81 և 89 ու 91 հոդ . ծանոթությամբ նախատեսված դեպքերում վճարվող միջին դատումի հաշվելու հետևյալ կարգը . —

1. Վերահիշյալ դեպքերում աշխատանքի տեղությամբ վարձատրություն ստանալիս , աշխատավորը ստանում է իրեն հասանելիք աշխատավարձը :

2. Ըստդրժյան (տեղյեյուստ) վարձատրության դեպքում , նշված պատճառներով բաց թողնված յուրաքանչյուր բանվորական որվա համար , բանվորին տրվում է նախորդ չրջանի փաստական միջին ամսական դատումի 1/24 :

Նախորդ չրջանը պիտի համարել՝ — 2 չարաթ բաց թողնելու դեպքում (12 բանվ. որ) և ավելի — վարձատրման նախորդ 3 ամիսը : 3 որից ավելի և 12 բանվորական որից պակաս բաց թողնելու դեպքում , վարձատրման նախորդ ամիսը : Մինչև 3 որ բաց թողնելու

դեպքում, որական միջին դատումը հաշվում է ընթացիկ ամսվա մնացած բանվորական օրերի փաստական դատումով:

3. Աշխատավարձի (սույն վորոշման 1 հոդ.) և փատական դատումի (սույն վորոշման 2 հոդ.) մեջ մըտնում են ինչպես հիմնական վարձատրությունը, նույնպես և մշտական բնույթ կրող աշխատանքի վարձատրման այլ ձևերը: Միանվազ վճարումները (տանտյեմներ, պարգևատրումներ, թյուններ և այլն) միջին դատումի մեջ չեն մտնում: Նախորդ շրջանի արտաժամյա աշխատանքների համար տեսցված վարձատրությունները միջին դատումի մեջ են մտցրվում միմիայն առն ձեռնարկություններում, ուր նման աշխատանքների կատարումը սխտեմատիկ բնույթ է կրում և առաջանում է արտադրության առանձնահատուկ սրայաններից:

4. Յեթե աշխատանքը չկատարելու ընթացքում—աշխատանքի վարձատրման պայմանները (տարիֆային դրույքները, բատղորձյա զնահատումները, մշակման նորմաները և այլն) փոփոխվել են դեպի մեկ կամ մյուս կողմը, ապա այդ փոփոխությունների համեմատ—փոփոխվում է և միջին դատումի չափը:

5. Արձակման նպատակից հաշվելիս (ԱՇՆ. Որ. 80, 88, 89, հոդ.) միջին դատումը սահմանվում է սույն վորոշման 1 և 3 հոդ. համաձայն:

6. Հավաքական պայմանագրով կարող են սահմանվել միջին դատումի հաշվելու այլ ձևերը, այն պայմանով, յեթե այդ համաձայնությունը չի վատթարացնում աշխատավորների բոլորությունը—ԱՇՆ. Որ. նորմաների և սույն վորոշման 1-5 հոդ. համեմատությամբ:

7. Սույն վորոշումը չի տարածվում սոցիալական ապահովագրության կարգով արվող նպատանքի չափը վորոշելու համար միջին աշխատավարձը հաշվելու դեպքերի վրա: Միջին աշխատավարձը հաշվելու կարգը այդ դեպքերում սահմանվում է Աշխատողի մասի հատուկ վորոշումներով:

ԽՍՀՄ Աշխատողի մասի տարիֆ-կոնֆլիկտ.

Ըս. մեր վարիչի-ոգնական՝ ԿՈՐՇՈՒՆՈՎ.

Պ Ա Ր Զ Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Մ № 467/439

ԽՍՀՄ ԱՇԽԱՏԱՆՈՒԹՅԱՆ

1924 թ. նոյեմբերի 14-ի

վոչ լրիվ ամսվա աշխատավարձը հաշվելու կարգի մասին.

ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեի ատեր պարզարանում է, վոր աշխատանքն ըստ ժամանակի (ամսական) վարձատրելու դեպքում—վոչ լրիվ ամսվա աշխատավարձը հաշվում է հետևյալ հիմունքներով,—

1. Ամսվա ընթացքում 15-որից ավելի քիչ ծառայության մեջ յեղած անձինք վարձատրություն են ստանում ամսական աշխատավարձի մեկ քսան չորս յերրորդականի հաշվով—վատտորեն աշխատած յուրաքանչյուր օրվա համար:

2. Ամսվա ընթացքում 15 և ավելի օրացույցային օր (բայց մեկ լրիվ օրացույցային ամսից ավելի քիչ) ծառայության մեջ յեղած անձինք, աշխատավարձ ստանում են 15 օրվա համար—ամսական վարձատրության կեսի չափով, իսկ մնացած օրերի համար—սույն պարզարանության 1 հոդ. նշված կարգով, սակայն, այն պայմանով, վոր ընդհանուր գումարը ամսական վարձատրությանից ավելի չլինի:

ԽՍՀՄ Աշխտկ. Տարեֆ կոնֆլ. Բաժնի վարիչ՝ ՎՈՒՆԴԵՐՆԻՆ
ՀԱՄԿԻՆ-ի հետ համաձայնեցված է՝ ՎՂԱԴԻՄԻՐՈՎ:

ՊԱՏԺԱՅՈՒՅԼԿ

«ՀԱՅՊՂԻՆԶ» ՏՐԵՍԻ ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

1. Ներքին կարգապահության կանոնները, վորոնք սահմանված են վարչության կողմից միութենական մարմինների համաձայնությամբ, պարտադիր են ձեռնարկության բոլոր բանվորներին, ծառայողներին և վարչության համար:

2. Ներքին կարգապահության կանոնները խախտելու համար կարող են նշանակվել հետևյալ պատիժները.—

ԱՌԱՋԻՆԸ.—Հանդիմանություն, հայտարարելով այդ մասին համալսարնությունում, դործարանում, հանձնարում կամ բաժնում ու հայտնելով միութենական մարմիններին և

ՅԵՐԿՐՈՐԴԸ.—Արձակում:

3. Պատիժը նշանակում է վարչությունը, իսկ հավաքական պայմանագրում և Աշխ. Որենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում, անց է կացվում ԳԿՀ-ի միջոցով: Սահմանված պատիժից դժգոհ մնացած բանվորները ու ծառայողները կարող են բողոքել ԳԿՀ-ին, վորի վորոշումը պարտադիր է:

4. Թված պատիժները դործադրվում են, հաշվի առնելով հավաքական պայմանագրի դործողության վողջ ընթացքում կատարված գանդաքեները (պրոտոուպիլի), վորից հետո գանդանքների և նշված պատիժների հաշվառումը սկսվում է նորից, բացի ՊՊ.—Ը, 7 և 8. վորի

Համար յուրաքանչյուր համբարութիւնում կամ բաժնում հատուկ մատչան է պահւում:

5. Սույն պատժացուցակի հիման վրա գործադրվող իջեցումը կարգի մեջ, կատարվում է անմիջապէս, առանց միջին դատումով յերկու չարաթվա ընթացքում վարձատրելու: Նմանապէս է արձակումը, վոր կիւտովում է ըստ 2-րդ կետի. կատարվում է առանց նախազուգաման և 2-չարաթվա արձակման նպատակ տալու:

Ծանոթութիւն. — Այդ դեպքում, յերբ բանվորի արձակումը ըստ սույն պատժացուցակի պետք է անցկացվի ԳԿՀ-ի միջոցով, վերջինը պետք է քննի գործը յերեք որվա ընթացքում: Յերեք որվա ընթացքում գործի չքննելը համարվում է, համաձայնել արձակմանը:

Մինչև հարցի ԳԿՀ-ում լուծում ստանալը, անամարմինը կարող է չթուլատրել մեղսունակ բանվորներին աշխատելու, վարձատրելով նրանց ԳԿՀ-ի կայանայիք վորոշման համաձայն:

ԶԱՆՅԱՆՔՆԵՐԻ ՅԵՎ ՊԱՏԻՑՆԵՐԻ ՅԱՆԿԸ.

6. Առանց հարգելի պատճառների, մեկ ամսվա ընթացքում կրկնվելու կարգով առանձին որեր, ինքնա-կամ գործը թողնելու համար:

Մեկ որից մինչև յերեք որ (ընդմիջումով) . . . 1-ինը
Գործադրում յերեք և տվելի որ, անկաս

ընդմիջումից 2-րդը

7. Առանց հարգելի պատճառների ժամանակին աշխատանքի չգալու, կամ վաղաժամ աշխատանքը թողնելու համար.

Ամսվա ընթացքում յերկու անգամ 1-ինը

Ամսվա ընթացքում յերբորդ անգամ 2-րդը

Բացի դրանից, բոլոր դեպքերում գործադրված (պրոդուկտի) ժամանակը չի վարձատրվում:

8. Աշխատանքի վաղրից ինքնակամ հեռանալու կամ առանց համբարային վարչութիւն թույլատրութիւն համբարութիւնից—համբարութիւն չըջնելը կամ ուրիշներին խանդարելը.

Ամսվա ընթացքում յերկու անգամ 1-ինը

Ամսվա ընթացքում յերբորդ անգամ 2-րդը

Ծանոթութիւն. — Կամարմինը միութիւն համաձայնութիւնը, պահում է կախում է համբարութիւններում այն աշխատանքների ցուցակը, վորոնցից բացառակէլը յերեք չի թույլատրվում և պատժվում է արձակմամբ:

9. Վոչ հարգելի պատճառներով սովորական, ալլ և բազմաբնակ աշխատանքից հրաժարվելու համար—ըստ աշխատանքի կարեւորութիւն և հրատապութիւն.

1-ինը կամ 2-րդը

ըստ վորում բանվորները հրաժարվելու պատճառով չաշխատած ժամանակի համար—վարձարութիւն չեն ստանում:

10. Ներքին կարգապահութիւն կանոններով նախատեսված արտաժամյա աշխատանքներից հրաժարվելու համար—ըստ աշխատանքի կարեւորութիւն.

1-ինը կամ 2-րդը

11. Հանքերում, գործաբանում կամ համբարութիւնում, սահմանած վերահսկողութիւն կանոնները չկատարելու համար, (համարների կախումը, վերատու-

դեհ թերթերի վրա ստորագրելը) մեկից մինչև յերկու
անգամ 1-իմը

Յերկուսից մինչև չորս անգամ 2-րդը

12. Համբարում թյուններում, համարների տախ-
տակը աշխատանքներ վերջանալուց առաջ, վաղաժամ
լացելու և փոշի բաժանակին փակելու համար .

1-իմը կամ 2-րդը

13. Անցաթուղթը, համարը, կամ հիմանդանոցի դր-
ությունն ուրիշին տալու, ուրիշի համար տախտակի
վրայից նշան վերցնելու կամ թերթի վրա ստորագրելու
համար 1-իմը

Իսկ խախտման սխառմատիկ կամ չարամիա բնույթ-
ի գեպքում 2-րդը

14. Կյանքի համար վտանգավոր կամ պաղտնի շեն-
քը ներս թողնելու համար 1-իմը կամ 2-րդը

15. Համբարային վարչությանը սարքերի, մեխա-
նիզմների ու պարագաների փնտման կամ կտորվելու
մասին ժամանակին չհայտնելը, վորը դժբախտ գեպքե-
րի առիթ և ծառայել 1-իմը կամ 2-րդը

16. Զույգ կամ պղնձաձալ համբարություններում
մինչև հարման վերջը, աշխատանքները թողնելը, թե-
կույ և դրանք առջի ունեցած լինեն աշխատանքի ժամե-
րից հետո—նայած հետևանքի լրջությանը . . .

1-իմը կամ 2-րդը

17. Անդուլտության, անփութության կամ ներքին
կարգապահության կանոնները չկատարելու պատճա-

ռով մեքենաների, դադգլահների, ապարատների, սար-
քերի, նյութերի և այլ փչացման համար

1-իմը կամ 2-րդը

պահելով աշխատավարձից փչացրածի արժեքը հա-
մաձայն Աշխ. Որ. 83 հոդ. իսկ դիտավորության դեպ-
քում 2-րդը

Քր. Որ. նախատեսված հետևանքներով:

18. Մեքենաների հետ վարվելու վերաբերյալ կա-
նոնները չկատարելու, այլ և նախադիտչական միջոց-
ները խախտելու կամ նրանց կեդոտա պահելու հա-
մար 1-իմը

Իսկ յեթե հիշված զանցանքի հետևանքով դժբախտ
դեպք և պատահել մի այլ բանվորի հետ 2-րդը

19. Ուրիշներին դործիքներ, սարքեր կամ պարա-
զաներ տալու համար 1-իմը կամ 2-րդը

20. Առանց պատշաճ թույլտվության գործարանի
դործիքները, սարքերը, պարագաները, և այլ դործա-
րանային գույքը գործարանից դուրս հանելու կամ կոր-
ցնելու համար 1-իմը կամ 2-րդը

Քր. Որ. նախատեսված հետևանքներով:

21. Առանց վարչության թույլտվության, իր անձ-
նական կարիքների համար աշխատանքներ կատարելու—
այդ նպատակի համար ձեռնարկության նյութերը և
ստորագրյալների աշխատանքը ողտադործելու համար

1-իմը

22. Սահմանված մշակման նորմաները չկատարելու
համար, վորը բանվորից և կախված յեղել, առաջին
անգամ 1-իմը

Իսկ սխառմատիկաբար չկատարելու դեպքում 2-րդը

23. Աշխատանքի մեջ խոտանի (բրակ) սահմանված տակոսը գերազանցելու համար, յեթե այդ տեղի յե ունեցել բանվորի մեղքով առաջին անգամ . . . 1-ինը յերկուսից յերեք անգամ . . . 2-րդը յերկրորդ գեպքում աշխատավարձից պահվում է փչացած արտադրանքի և նյութի արժեքը համաձայն հավաքական պայմանագրի:

24. Կրակի հետ անփուլթ (անզգուշ) վարվելու և հակահրդեհ միջոցները չպահպանելու համար . . . 1-ինը կամ 2-րդը

25. Հրդեհի հանդման, տարրերային աղետների, դժբախտ դեպքերի դեմ պայքարելու վերաբերյալ վարչության կարգադրությունները չկատարելու դեպքում . . . 1-ինը կամ 2-րդը

26. Հրավտանդ արգելված տեղերում ծխելու համար . . . 1-ինը կամ 2-րդը

27. Արտադրական խնդիրների վերաբերյալ համարություն կարգադրությունները չկատարելու համար—նայած հնարավոր հետևանքների լրջությանը . . . 1-ինը կամ 2-րդը

28. Վարչությունը կամ վարչության կողմից բանվորին կամ ծառայողին խոսքով վիրավորելու համար . . . 1-ինը կամ 2-րդը

Իսկ գործողություն միրավորելու դեպքում առանց Գիշ-ին բողոքարկելու իրավունքի . . . 2-րդը

29. Ներքին կարգապահության կանոններով նախատեսված սանիտարական միջոցները չկատարելու

համար . . . 1-ինը
Իսկ սխտեմատիկարար չկատարելու դեպքում . . . 2-րդը

30. Աշխատանքի ժամանակ հարբած վիճակում շտնվելը (բացի աշխատավայրից հեռացնելը՝ առանց վարձատրման) կամ գործարանը վողելից խմիչքներ բերելու, այլ զործարանը հարբած վիճակում ներս թողնելու համար . . . 1-ինը

Իսկ յեթե այդ կապված է վտանգավոր հետևանքների հետ . . . 2-րդը

31. Աշխատանքի ժամանակ քնելու համար . . . 1-ինը կամ 2-րդը

Իսկ պատասխանատու աշխատանքներում . . . 2-րդը

32. Ձեռնարկություն մեջ աշխատանքի ժամերին թուղթ և այլ բախտախաղեր խաղալու համար . . . 2-րդը

33. Գործարանի փաստաթղթերը գողանալու, կեղծելու, փոխադրելու համար, անկախ դատի մասնելուց . . . 1-ինը կամ 2-րդը

34. Դադդյահների և մեքենաների վրա թերի հակադուլթուն ունենալու և նրանց վերանորոգման համար միջոցներ ձեռք չարնելու համար . . . 1-ինը
Իսկ սխտեմատիկարար կրկնվելու դեպքում . . . 2-րդը

35. Առանց հարգելի պատճառների, թերություն ունեցող դադդյահների, մեքենաների, հնոցների և այլ պարագաների վրա աշխատանքի դնելու համար, յեթե դրա հետևանքով նյութերի կամ արտադրական միջոցների վնասում է տեղի ունեցել, հանցավոր վարպետը,

Համալսարանի վարիչը և այլ վարչատեսչական կազմը յենթարկվում են . . . 1-ին կամ 2-րդ պատժին

36. Իր ժամանակին բանվորին աշխատանք, նյութեր և դործիքներ չտալու համար, վորի հետևանքով հանցավորի անտնտրյալի կուրսյան շնորհիվ դադար (պարտություն) և առաջացել . . . 1-ինը կամ 2-րդը

37. Դադարահանների, կառուցվածքների և տեղակայվածների (ուստանովկա) վերանորոգումը ուշացնելու համար, վորի հետևանքով բանվորները չեն աշխատել, վերանորոգման համար պատասխանատու անձնավորությունը . . . 1-ինը կամ 2-րդը

38. Առանց ձեռնարկության վարչատեսչական կազմի թույլտվության վատվորակ նյութերով և դործիքներով մատակարարելու համար, յեթե նրանց վատորակ լինելը մինչ առ հայտնի չե յեղել . . .

1-ինը կամ 2-րդը

39. Անհրաժեշտ հումուլթի, նյութերի և դործիքների ժամանակին չտառնալու համար, վորի պատճառով դադար և տեղի ունեցել . . . 1-ինը կամ 2-րդը

40. Մեքենաների պահպանման պարագաների վրա վարչատեսչական կազմի կողմից վորին առ հանձնված և անբավարար հսկողություն ունենալու համար

1-ինը կամ 2-րդը

41. Սխտեմատիկաբար խոտան թույլ տալու համար, յեթե աղպրին տեղի չե ունեցել համալսարանի վարչատեսչական կազմի անվտանգության կամ թույլ հսկողության պատճառով . . .

1-ինը կամ 2-րդը

աշխատավարձից պահելով խոտան ճանաչվածի արժեքը—համաձայն Աշխ. Որ. 83 հոդ . . .

42. Վարչատեսչական կազմի կողմից սույն պատճառացակր չլիբառելու համար . . .

1-ինը կամ 2-րդը

43. Աշխատավորների կողմից, դիտավորյալ կերպով, դադար յերկարաձգելու նպատակով միջոցներ դործադրելու, ալ և դիտավորյալ կերպով, արդեն իսկ տեղի ունեցած դադարը ձգձգելու համար . . .

1-ինը կամ 2-րդը

44. Բանվորին կամ ծառայողին տրված մասնահատար և պահպանողական առարկաները չողտադործելու համար . . . 1-ինը կամ 2-րդը

45. Իր, կամ ուրիշ աշխատավորների վարակիչ հիվանդությունը ծածկելու համար

1-ինը կամ 2-րդը

46. Ձեռնարկության մեջ յեղած ժամանակը, լուծությունը և կարգը աղմկով, բղավոցով, կովով կամ հայհոյանքներով խանդարելու համար . . .

1-ինը կամ 2-րդը

47. Նախ քան մեքենաների աշխատեցնելը կամ նրանց աշխատանքի դադարեցնելը ազդանշանային զանգեր կամ սուլոցներ չտալու համար, ալ աշխատավորներին, վորոնց առ հանձնարարված և . . .

1-ինը կամ 2-րդը

48. Հիվանդությունների հաստատված ձեռքման (սիմուլյացիա) համար . . . 2-րդը

Ծանոթութիւն.—1. Ներքին կարգապահութեան կանոնների առաջին տեսակի պատժին յենթակա դանազան կետերի սխտեմատիկաբար խախտման դեպքում, կարող ե նշանակվել և յերկրորդ պատիժը:

2. Աշխատավորի մեղքով յերկրորդ անգամ մը չակման նորմաները լրիվ չարդարացնելու դեպքում, նրան կարելի չէ իջեցնել կարգի մեջ:

3. Առաջին և յերկրորդ պատիժները նախատեսուող կետերում, վերջինը կիրառվում և ըստ հանցանքի ծանրութեան և խախտումների սխտեմատիկաբար կրկնվելու դեպքում:

Մետաղագործների Միութեան
Կենտ. վարչութեան

«Հայպրոձ» Տրեստի վրէ
Նախագահ Ի. Չեւոսիւն

Նախագահ Հ. Դեմիրճեան

Տրեստի ԱՏ Բաժնի

Պ. Բարտ. Յե ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Վարիչ՝ ԱՐ. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

ՅՈՒՅԱԿ

ԱՅՆ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԸ ՎՈՐՈՆՔ 2-ՇԱԲԱԹՅԱ ԼՐԱՅՈՒ-
ՑԻՉ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ԵՆ ՏԱԼԻՍ

1. ԿՈԼՈՇՆԻԿՈՎԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

1. Մանրողներ
2. Վաղոնապաններ
3. Բարձրողներ
4. Կշռողներ
5. Մեքենավարներ

2. ԱՎԱՆ-ԿՈՒՂԵ

1. Վարպետները և նրանց ոգնականները
2. Կռանահատները
3. Առվապանները

3. ԿՈՆԼԻԵՐՈՐ

1. Վարպետները
2. Վարպետների ոգնականները
3. Խողովակագործները (փուրով չչիկի)
4. Վաղոնապանները
5. Հերթապահ փականագործները և կաթսայագործները, վորոնք սպասարկում են կոնվերտորը և վաթակետը ու աշխատում վնասակար պայմաններում կես հերթափոխութիւնից վոչ պակաս
6. Խարամագործները (չրակով չչիկներ)
7. Ֆուտերագործները կոնվերտորի շոգ ժամանակը աշխատելիս

4. Շալեյգոֆեն

1. Վարպեաները
2. Թափողները
3. Բանվորները հնոցի մոտ
4. Մեխանիքական համալսարանի թանկությունները մըշտապես ինքնողողվածքի ժամանակ (ավազենայա ավարկա)

5. Լաբորատորիա

1. Լաբորանտները
2. Լաբորատորյաների վարիչները
3. Լաբորատորյայում մշտապես աշխատող բանվորները

6. Զուլման համալսարաններ

1. Վազրանչիկներ (հալոլներ)
2. Զուլոլներ
3. Զեվազործներ
4. Շիշեխիկներ
5. Զուլման համալսարանի բանվորները
6. Թափողները

7. Զաւազաւ

1. Ծռողները և նրանց կուսակալները
2. Զուլման և պնեմատիկ մուրձերով ու վորիչներով աշխատող բանվորները
3. Դարբինները և կուսակալները հիմնական աշխատանքում, ձեռքով կոփելիս:

Մետաղագործների միութ. կենտ. «Հայաղինձ» տրեստի վարչության նախագահ — Ի. ԶեկԱՍԻՆ

Պատ. Քարաուզար՝ Տրեստի Ա.Տ. բաժնի վարիչ — ՅԵ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
ՅԵ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԱՐ. ՄԻՔԱՅԵԼԻՅԱՆ

Հափեյված № 7

Յ Ո Ի Յ Ա Կ

ՎՈԶ ԶԱՓԱՎՈՐՎԱԾ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՊԱՇՏՏՈՆԵՐԻ

ՀԱՇՎԱԳՐԱՍՆԵՆԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԸ.

1. Գործերի վարիչներ (իրավախորհրդատուներ)
2. Ռազմա-Արդ. Բաժնի վարիչ
3. Տրեստի վարչության Գլխ. հաշվապահ
4. Գլխավոր հաշվապահի տեղակալ
5. Կոմբինատների ավագ հաշվապահներ
6. Տրեստի և Կոմբինատների հաշվապահներ
7. Ավագ հաշվետարներ
8. Առևտրական բաժնի վարիչ
9. Առևտրական բաժնի վարիչի տեղակալ
10. Կենտրոնական պահեստի վարիչ
11. Տրանսպորտի վարիչ
12. Հրդեհաչեջ պահպանման տեսուչ
13. Հրդեհաչեջ հրահանգիչներ

Մետաղագործների միության կենտ. «Հայաղինձ» տրեստի վարչության նախագահ — Ի. ԶեկԱՍԻՆ
Հ. ԴԵՄԻՐՃԻՅԱՆ

Պատ. քարաուզար՝ Տրեստի Ա.Տ. բաժնի վարիչ — ՅԵ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
ՅԵ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԱՐ. ՄԻՔԱՅԵԼԻՅ

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ՄԱՄՆԱՀԱԳՈՒՍՏԻ ՄԵՏԱՂԱ-
ԳՈՐԾՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Փականագործներ

Հազուստ թեթև կտորից 9 ամիս
Թաթպաններ (բուկովեցի) (ըստ կար.)

Փականագործի ձեռքի տակ աշխատողները

Հազուստ թեթև կտորից 9 »
Թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Տոկարներ

Հազուստ թեթև կտորից 9 »
Ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Թիթեղագործներ

Հազուստ թեթև կտորից 9 »
Թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Ատաղձագործներ

Հազուստ թեթև կտորից 9 »

Ներկարարներ

Հազուստ թեթև կտորից 9 »

Քարտաշներ

Կտավե գոգնոց լանջապանակով 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ 6 »

Հաստ ապակուց ակնոց (ըստ կար.)

Դարբիններ

Կտավե հազուստ 12 »

Կաշվե գոգնոց լանջապանակով 12 »

Կաշվե թաթպաններ 3 »

Ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Կոնահատներ

Կտավե հազուստ 12 »

Կաշվե գոգնոց լանջապանակով 12 »

Կաշվե թաթպաններ 3 »

Ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Կաթսալագործներ

Բրեզենտի հազուստ 9 »

Կաշվե թաթպաններ 3 »

Ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Թեվնոցներ 12 »

Նլեքորո-մոնտյորներ

Հազուստ խիտ կտորից 9 »

Ռետինե ձեռնոցներ (ըստ կարիքի)

Ռետինե կրկնակուշիկներ (ըստ կար.)

Ծախք.—Գծերի վրա աշխատող ելեր-

տրոմանայորներին բացի դրանից,

տրվում են բրեզենտի թիկնոց և կաշվե

ձուկավոր կոշիկներ, վորպես համալ-

րային մասնահազուստը ըստ կարիքի:

Փականագործներ-ջրատարներ (չարաթը 12

ժամից ավելի աշխատելիս)

Բրեզենտի հազուստ 9 »

Կաշվե կոշիկներ 9 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Նլեքորո-յեռողները վորպան աղեղով

Բրեզենտի գոգնոց 9 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Գոնավոր ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Նաստաշիկներ

Բրեզենտի հազուստ 9 »

Կաշվե կոշիկներ 8 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Հալոցներ (վաղրանչիկի)

Հազուստ խիտ կտորից	9 »
Կաշվե կոշիկներ	9 »
Կաշվե գոգնոց	12 »
Կաշվե թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Գունավոր ակնոցներ (ըստ կարիքի)	

Ձեվազորներ—Հալոցներ

Հազուստ խիտ կտորից կաշվե ծնկոց	9 »
Կաշվե թաթպաններ	
Թաղյա վոտնամաններ	
Գունավոր ակնոցներ	
Ըստ կարիքի համաքարության մեջ	

Շիշերնիկներ

Կտավի հազուստ	9 »
-------------------------	-----

Սևազորներ ձուլարանում

Բրեզենտի գոգնոց	12 »
Թաղյա վոտնամաններ	
Թաթպաններ	
Գունավոր ակնոցներ	

Տրվում է համաքարությունում ձուլման ժամանակ

ՎԱՏԵՐ—ԺԱԿԵՏ

Մանրոցներ կոլոշնիկյան հրապարակում

Բրեզենտի հազուստ	12 ամիս
Կաշվե կոշիկներ	6 »
Բրեզենտի թաթպաններ	6 »
Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)	

Վերլիլակ մեքենաների մեքենավարներ

Հազուստ թեթև կտորից	9 »
Ռետինե ձեռնոցներ (ըստ կարիքի)	

Վագոնապաններ—բարձուղ

Բրեզենտի հազուստ	12 ամիս
Կաշվե կոշիկներ	6 »
Բրեզենտի թաթպաններ	6 »
Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)	

Խարամի (չլակ) տալը (չրջապտույտներ)

Բրեզենտի հազուստ	12 »
Կաշվե կոշիկներ	6 »
Բրեզենտի թաթպաններ	6 »
Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)	

Վարդետներ

Բրեզենտի հազուստ	6 »
Կաշվե կոշիկներ	4 »
Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)	
Թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Թաղիքի չլյապ	12 »

Ավազ հնոցայինները

Բրեզենտի հազուստ	6 »
Կաշվե կոշիկներ	4 »
Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)	
Թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Թաղիքի չլյապ	12 »

Հնոցայինները

Բրեզենտի հազուստ	6 »
Կաշվե կոշիկներ	4 »
Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)	
Թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Թաղիքի չլյապ	12 »

Խարամազորներ (առվապաններ)

Բրեզենտի գոգնոց	6 »
Կաշվե կոշիկներ	6 »
Բրեզենտի թաթպաններ	5 »

ԿՈՆՎԵՐՏՈՐՆԵՐ

Վազոնապաններ

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Ծանոթ.—1. Վազոնապաններին կոշիկներ արվում են 4 ամսով

Ծանոթ.—2. Խողովակագործներին (Փուլմովչչիկի) ցանցի յերեսի համար ըստ կարիքի և թաղյա գոգնոց 12 ամսով

Վարպետներ

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Վարպետների աշակերտներին

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Խողովակագործներ (Փուլմովչչիկի)

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Կոնվերտ մաքրողները

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Կոնվերտորի խցակները (նարոյչչիկի)

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Պահպանման ակնոցներ (ըստ կարիքի)

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Խարամի և շտեյնի հավաքողները

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 3 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

ՇՊԼԵՅՁՈՑԵՆ

Վարպետներ

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Վարպետների ոգնականներ

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Ծանոթ.—Պղինձ թափողներին թաղյա վոտնամաններ և տրվում կոշիկներ և փոխարեն 8 ամսով

Պղինձ թափողներ

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Բանվորներ

Բրեզենտի հագուստ 6 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Յուզողներ (մասկոնչիկ) հիդրոյի

Հազուստ թեթև կտորից 5 »

Ռետինե կրկնակոշիկներ

Ռետինե ձեռնոցներ

Համբարության մեջ ըստ կարիքի

Հիդրոկայանի մեքենավարները և ոգնականները

Հազուստ թեթև կտորից 9 »

Ռետինե կրկնակոշիկներ

Ռետինե ձեռնոցներ

Համբարության մեջ ըստ կարիքի

Դիլիլի և կոմպրեսորի մեքենավարները

Հազուստ թեթև կտորից 9 »

Կաշվե կոշիկներ 12 »

Ռետինե կրկնակոշիկներ

Ռետինե ձեռնոցներ

Համբարության մեջ ըստ կարիքի

Ոգնականներ

Հազուստ թեթև կտորից 9 »

Կաշվե կոշիկներ 12 »

Ռետինե կրկնակոշիկներ

Ռետինե ձեռնոցներ

Համբարության մեջ ըստ կարիքի

Յուզողներ (մաշկոնչիկ)

Հազուստ թեթև կտորից 9 »

Կաշվե կոշիկներ 12 »

Ռետինե ձեռնոցներ

Ռետինե կրկնակոշիկներ

Համբարության մեջ ըստ կարիքի

Յանցի վրա աշխատողները (ուշտաշիկի) (Հիդրոկայանում)

Բրեզենտի թիկնոց 36 »

Կաշվե կոշիկներ 12 »

Կիսամուշտակ 36 »

Տաք թաթպաններ (ձմեռը)

Տաք փափախ 24 »

Առվապանները (Հիդրոկայանում)

Բրեզենտի թիկնոց 36 »

Կաշվե կոշիկներ 12 »

Կիսամուշտակ 36 »

Տաք թաթպաններ (ձմեռը)

Տաք փափախ 24 »

Բերմարդի մեքենավարներ

Հազուստ հաստ կտորից 9 »

Ծանոթ.—Տորմուզավոր բրեմարդներով մեքենավարներին տալ բացի դրանից կաշվե կոշիկներ 12 ամս.

Ճանապարհային վարպետներ

Բրեզենտի հագուստ 9 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Բանվորներ՝ ճանապարհի

Բրեզենտի հագուստ 9 »

Կաշվե կոշիկներ 6 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Վազոնապաններ

Բրեզենտի հագուստ 9 »

Կաշվե կոշիկներ 7 »

Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)

Բրոյերի բանլորներին	
Կտավի հազուստ	9 »
Կաշվե կոշիկներ	7 »
Դիմակ փոշուց պաշտպ. (ըստ կար.)	
Կալտորոդներ	
Բրեզենտի գոգնոց	6 »
Կաշվե կոշիկներ	12 »
Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Պահեստում աշխատող բանլորներ	
Կտավի հազուստ	6 »
Բրեզենտի թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Սեղանի զանազան աշխատանքներում	
Բրեզենտի գոգնոց	12 »
Չուստեր	9 »
Թաթպաններ (ըստ կարիքի)	
Լաբորատորիայի բանլորներ	
Բրդի խալաթ	6 »
Լաբորանտներ	
Բրդի խալաթ	6 »
Հակազգալին գիմակ (ըստ կարիքի)	
Գրասենյակներին, չորանոցների և շենքերի	
Հավաքարարները	
Կտավի խալաթ	6 »
Կանանց թաշկեններ (կոստինկի) բոս	
կարիքի)	
Չուստեր	4 »
Բաղնիքում աշխատողներ	
Պալաթ, թեթև կտորից	9 »
Ախոռապաններ	
Բրեզենտի հազուստ	9 »
Կաշվե կոշիկներ	9 »

Կառապաններ յեթև ձիերին խնամում են—	
Հազուստ, թեթև կտորից	9 »
Բրեզենտի թիկնոց	24 »
Մուշտակ	36 »
Տաք ձեռնոցներ	12 »
Չմեղվա զլխարկ	24 »
Կաշվե ճակափոր կոշիկներ	24 »
Թաղյա վոտնամանները	36 »
Դոնապաններ	
Բրեզենտի գոգնոց	9 »
Թղթատարներ (կուրյեր)	
Բրեզենտի թիկնոց	36 »
Կաշվե կոշիկներ	9 »
Տաք ձեռնոցներ	12 »
Կիսամուշտակ	36 »
Յրիչներ (բասիլնիյե)	
Բրեզենտի թիկնոց	36 »
Կաշվե կոշիկներ	9 »
Կիսամուշտակ	36 »
Տաք ձեռնոցներ	12 »
Կուրի մոտ աշխատողներ (ջուր կրողներ)	
Բրեզենտի գոգնոց լանջապանակով	9 »
Կաշվե կոշիկներ	8 »
Կուր տաքացնողներ	
Բրեզենտի գոգնոց լանջապանակով	9 »
Կաշվե կոշիկներ	8 »
Մեռադադրածների միության կենտ. «Հայկինձ» տրեստի վարչու-	
վարչության նախագահ—	Թյան նախագահ—
Հ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ	Ի. ՉԵԿԱՍԻՆ
Պատ. Քարտուղար՝	Տրեստի Ա. Տ. բաժնի վարիչ—
ՅԴ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ	ԱՐ. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ԱՅՆ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԻ ՎՈՐՈՆՅ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՅՄԱՆ-
ՆԵՐԻ ՎՆԱՍԱԿԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ՊԵՏՔ Ե ՈՐԱ-
ԿԱՆ ՄԵԿ ՇԻՇ ԿԱԹ ՏՐՎԻ

1. Կոլոնիկ

1. Մանրողներին
2. Վազոնապաններին
3. Բարձրողներին
4. Կշռորդներին
5. Մեքենավարներին

2. Ավան-կրուգի

1. Հալող վարպետներին
2. Վարպետի ոգնականներին
3. Առվապաններին
4. Կռանահատներին (Մուրճահատներին)

3. Կոնվերտը

1. Վարպետներին
2. Վարպետի ոգնականներին
3. Խողովակագործներին (Փուրմովչիկ)
4. Վազոնապաններին

4. Շալեյգոֆեն

1. Վարպետներին
2. Թափողներին (սլիվչիկ)
3. Շալեյգոֆենի վրա աշխատող բանվորներին

5. Այլ և այլ

1. Խրամագործները (չլակովչիկ)
2. Զուլման բոլոր բանվորներին ձուլման ուրերին
3. Լարորատորիայի աշխատավորներին (վորոնք աշխատում են լարորատորայի մեջ)
4. Հերթապահ վականագործներին, յեթե նրանց աշխատանքը ձուլման մեջ, կես բանվորական ուրից ավելի յե տևում :
5. Հանքի թրծման (որարգ) վրա աշխատող բան-
վորներին

Մետալագործների միութ. կենտ. Հայադինձ տրեստի վարչու-
վարչության նախագահ— Թյան նախագահ—

Հ. ԴԵՄԻՐՃՅԱՆ

Ի. ՉԵԿԱՍԻՆ

Գառ. Քարտուղար՝

Տրեստի ԱՏ. բաժնի վարիչ—

ՅՆ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

ԱՐ. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

ՀՐԱՀԱՆԳ

«ՀԱՅՊՂԻՆՁ» ՏՐԵՍՏԻ ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ
ՇՈՒՏԱՓՈՒՅՑ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ

1. Մեծ քանակությամբ բանվորներ ունեցող խոշոր հորիզոններում, այլև պղնձահալ համալսարաններում անհրաժեշտ է առաջին ոգնություն դեղատնիկներ (ապտեղիկ) կազմակերպել 50-ից վոչ պակաս բանվորներ ունեցող յուրաքանչյուր հորիզոնում և համալսարանների մեջ լավ լուսավորված, հարմար հնարավորի, աշխատավայրից մոտիկ տեղում:

Դեղատնիկի վրա պետք է կարմիր թաշ նկարված լինի:
Շուտափուլից ոգնություն դեղատնիկի բանալին պիտի գտնվի տեխնիկական կազմին պատկանող այն անձի մոտ, վորը ղեկավարում է սովյալ հորիզոնի կամ համալսարանի աշխատանքները: Հիշյալ անձը պատասխանատու չէ դեղատնիկի մեջ յեղած դեղորայքի կանոնավոր պահելու ու նպատակահարմար դործադրելու, այլ և ժամանակին լրացնելու համար:

Ծանոթություն.—Շուտափուլից ոգնություն դեղատնիկը պետք է ապակյա դռնակ կամ կախարիչ ունենա, վորպեսզի կարիք լինելու դեպքում կարելի լինի ապակին կոտրել ու անհրաժեշտ նյութերը վերցնել—գծարևտ պատահարից տուժածին ոգնություն հասցնելու համար:

2. Յուրաքանչյուր ծառայող, վորը ստորյերկրյա աշխատանքների վրա հսկելու համար է նշանակված,

պետք է աշխատանքի ժամանակ իր հետ ունենա վոչ պակաս քան յերկու անհատական կապոց, ուղղական տիպի վիրակապ նյութերով, վորոնք ձեռք են բերվում առողջապահության տեղական մարմնի համաձայնությամբ:

3. Յուրաքանչյուր հորանում և աշխատանքի վայրի մոտ, ուր բանվորների ամենաշատ կուտակում է լինում, պետք է ունենալ լրիվ քանակությամբ վորոքած, կապած ու չապիկների մեջ, պատգարակներ (նոսիլիկ), 200 բանվորին վոչ պակաս քան մեկ պատգարակ, բայց համենայն դեպս 2-ից վոչ պակաս:

Ծանոթություն.—Պատգարակներն ինչպես և տրանսպորտի միջոցները ձեռք են բերվում ու սարք ու կարգին պահվում հորանների հաշվին:

4. Անհրաժեշտ է իր բարձրության վրա դնել—տեխնիկական ստորին կազմի—այն է տասնապետների, ավագ բանվորների և մոնտյորների պարտադիր կարգով սանիտարական պատասխանատվություն տալը, այլ և ամենաակտիվ բանվորներին, իրենց ցանկությամբ շուտափուլից ոգնությունը սովորեցնելու դործը:

ՑՈՒՑԱԿ

Դեղորայքի, վիրակապ նյութերի ու այլ պարագաների, վորոնք անհրաժեշտ են «Հայպղինձ» տրեստի ձեռնարկությունների շուտափուլից ոգնության դեղատնիկի համար

1. Զափանոթներ	3	հատ
2. Բաժակներ	3	»
3. Մկրատ	1	»
4. Ռետինե ոլոր (ժգուտ)—արյունահոսությունը կանգնեցնելու համար	2	»

5. Յող 50,0
6. Նաչադերի սպիրտ 50,0
7. Վալերյանի կաթիլներ 50,0
8. Լավրո-վինեվի կաթիլներ 20,0
9. Յեփացրած ջուր 1 կիլոգր.
10. Թորած ջուր 100,0
11. Արճճի պրիմոչկա 400,0
12. Քրժիններ (լուրկի) ձեռքերի ու վոտ-
ների համար 2-ական կոմպլեքտ
13. Հիգրոսկոպիկ ստերիլ բամբակ . . 4 կապոց 50,0
14. Հիգրոսկոպիկ վոչ ստերիլ բամբակ . . 400,0
15. Բամբակ հասարակ 1 կիլոգր.
16. Վազելին մաքուր 200,0
17. Թանգիլ հասարակ 5 մետր
18. Յերիզ (բինտ) ստերիլ 2 վերջոկանոց . 10 հատ
19. Նույնը 3 վերջոկանոց 10 »
20. Նույնը 4 վերջոկանոց 5 »
21. Մարզանյե-թթու կալի (կապոցի վրա
պետք է նշված լինի գործածու-
թյան ձևով) 2,0
22. Թուղտ կոմպրեսսի 10 թերթ
23. Խալաթ բժշկական 1 հատ
24. Յերեսորբիչ 2 »
25. Ոճառ ձեռքի 1 կտոր
26. Խոզանակ ձեռքի համար 1 հատ
27. Պայուսակ սանիտարական 1 »

Դեղորայքի ու նյութերը պայուսակի մէջ են դրվում՝ առն դեպքում, յեթե անհրաժեշտ են ապօրինիները գրք-բախտ սրտահամարի վայրը հասցնել:

Դանոթություն.—Յեփացրած ջուրը և արճճի պրի-մոչկան պետք է կանոնավոր կերպով թարմացվեն— ջուրը որամեջ, իսկ արճճի պրիմոչկան յերկու ամիսը մեկ անգամ:

«Հայ գինեւ արեսի վարչու» Ա.Տ. բաժնի վարիչ—

Թյան Նախագահ— Ի. ՉեկնՍՈՒՆ Ա.Բ. ՄԻԳԱՅԵԼՅԱՆ.

Հոմաձայնեցված է

Սեռազագործների միութ. կենտ. վարչութ. հետ Հ. ԴԵՄՐՉՅԱՆ

8 ՈՒՑԱԿ

ԱՅՆ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԻ ՎՈՐՈՅ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵ-
ՐԻ ԿԵՂՏՈՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ՊԵՏՔ Ե ԱՄՍԱԿԱՆ

400 ԳՐԱՄ ՈՃԱՌ ՏՐՎԻ

1. Յուզողների (մասլոնչչիկներ)
2. Զեւագործներ (ֆորմովչչիկներ)
3. Հալողներ (վազրանչչիկներ)
4. Զուգունի և այլ ձուլվածքների մաքրողներ
5. Տոկարներ և հարթողներ (ալիփոլկա)
6. Կաթսաչափործներ
7. Կոմպրեսսորի մեքենավարներ
8. Դարբինները և կոանահատները—(կեղտոտ աշ-
խատանքներում)
9. Հնոցապաններ
10. Կալ փափկացնողները
11. Մանողները
12. Բարձրողները (զազրուզչիկ)
13. Վատեր-ժակետի կոանահատները
14. Առվապանները
15. Խողովակագործները (ֆուրմովչչիկներ)
16. Պղինձ թափողները
17. Շպլեյդֆենի բանվորները
18. Մանրողներին և չլակի հավաքողներին
19. Զուլողներին
20. Հողագործներին (զեմլեդել)
21. Շիչել—(զեդակագործներին)

22. Զուլող համաքարության սեւագործ բանվորներին
23. Փականագործներին (կեղտոտ աշխատանքներում)
25. Հանքը տվող և բարձր բանվորներին
27. Բրեմսերգի մեքենավարներին
28. Կոկս կրողներին
29. Ֆուտերովչչիկներին

Մետաղագործների միության հայադիրն՝ տրեստի վարչու-
կենտ. վարչության նախագահ— թյան նախագահ—
Հ. ԴԵՄՐՃՅԱՆ Ի. ՉԵՆԱՍԻՆ

Պատ. Քարտուղար՝ Տրեստի Ա.Տ. բաժնի վարիչ—
ՅԵ. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԱՐ. ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ՎՈՁ ԶԱՓԱՎՈՐՎԱՄ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐ ՈՒՆԵՅՈՂ
ՊԱՇՏՈՆՅԱՆԵՐԻ

Ճարտարա-տեխնիկական կադմ.

1. Ճարտարագետ մետաղաբան
2. Պղնձահալ համալսարանի վարիչ
3. Պղնձահալ համալսարանի վարիչի սպանական
4. Հալման ավազ վարպետը
5. Մեխանիկական համալսարանի վարիչ
6. Մեխանիկական համալսարանի վարիչի սպանական
7. Հանքերի մեխանիկական արհեստանոցների վարիչ
8. Կոմբինատների ելեքտրո-մեքենագետ
9. Ելեքտրո-համալսարանի վարիչ
10. Կոմբինատների ավազ ելեքտրոմոնտյոր
11. Հիդրոկայանի վարիչը (հիդրոկայանի ավազ ելեքտրոմոնտյոր)

Մետաղագործների միության
կենտ. վարչության նախագահ

Հ. ԴԵՄՐՋՅԱՆ

Պատ. Գործադիր

ՅԵ. ԲԱՆԴԱՍՏԱՐՅԱՆ

«Հայկական» արտ. վարչության
նախագահ

Ի. ՉԵԿԱՍԻՆ

Տրեստի ԱՏ. բաժնի վարիչ

ԱՐ. ՄԻԲԱՅԵԼՅԱՆ

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՍԽՀՄ ԿԵՆՏՐՈՐԾԿՈՄԻ ՅԵՎ ԺԿԽ-Ի

1928 թ. ոգոստոսի 1-ի.

Առդյուևաբերության և ժողովրդական տնտեսության
այլ մյուսերի դեռահամեմատի բրոնյայի նվազագույն
նորմաների մասին:ՍԽՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և ժողովրդական
Կոմիտեները խորհուրդը վորոշում է.—1. Հաստատել վորջ ՍԽՀՄ տերիտորիայի համար
արդյունաբերության և ժողովրդական տնտեսության
այլ ճյուղերի դեռահամեմատի բրոնյայի նվազագույն
նորմաները, վոր թվարկված են սույն վորոշման կցվող
ցուցակում:2. Առաջին հոգվածում նշված դեռահամեմատի բրոնյայի
նորմաները սահմանվում են տոկոսային հարաբե-
րությամբ հիմնարկության բանվորների ցուցակային
քանակի նկատմամբ, բացառությամբ ժամանակավոր
բանվորների:Սեզոնային և չինարարական աշխատանքներով և այլ
արտադրություններում զբաղված բանվորների թվի
նկատմամբ, ուր աշխատանքները կատարվում են վոր
ամբողջ տարվա ընթացքում, բրոնյայի նորմաների
դործադրության կարգը վորոշվում է հրահանգով
(9 հոդ. «գ» կ.):3. ՍԽՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտեիատին
խափունք վերապահել, չահադրգոված դեռատնտեսու-
թյունների, դաշնակից հանրապետությունների ներ-
կայացուցչությունների և Արհեստակցական Միու-

թյունների Համաժողովենական Կենտրոնական Խորհրդի հետ համաձայնեցնելով, առանձին արտադրությունների պայմանները փոփոխելու դեպքերում, փոփոխություններ մտցնել 1 հոդ. նախատեսնված դեռահասների բրոնյայի նորմաների մեջ:

4. Առաջին հոգվածով նախատեսնված դեռահասների բրոնյայի նորմաները պարտադիր են, պետական կոոպերատիվ և մասնավոր ձեռնարկությունների համար, չեղարկելով դրադված բանվորների թիվը (հաշվելով և արտելների անդամներին) 10-ից պակաս չէ: Ձեռնարկության մեջ զբաղված բանվորների թիվը 10 լինելու դեպքում մի աշակերտի ընդունելությունը պարտադիր է:

5. Գեռահասների բրոնյան կազմվում է 14-18 տարեկան հասակ ունեցող անձերից՝ նախած արտադրության պայմաններին:

Վնասակար արտադրություններում թուլյատրվում է բրոնյան համարել մինչև 20 տարեկան հասակի անձերից:

6. Ձեռնարկության բրոնյայի մեջ մտցված բոլոր անձինք, պետք է ուսուցման կազմակերպված ձևերով ընդգրկված լինեն, Փարրիկա-գործարանային, բրիգադային և անհատական աշակերտության կարգով, ըստ վորում ձեռնարկությունները պարտավոր են ուսուցման կազմակերպման համար անհրաժեշտ միջոցներ բաց թողնել:

7. Յեթե ներկա վորոշման կիրառման դնելու պահին (8 հոդ.) ձեռնարկության բրոնյայի մեջ մտցված անձանց թիվը դերազանցի նորման, (1 հոդ.), հավասարապես և ձեռնարկություններում բանվորների թիվը կրճատվելու դեպքում, բրոնյայի մեջ մտցված անձանց արձակելը արգելվում է:

8. Սույն վորոշումը կիրառման դնել 1928 թ. հոկտեմբերի 1-ից:

9. ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի ատին հանձնարարել:—

ա) Վերաքննել, շահագրգռված Ժողովրդական Կոմիտեի ատների, դաշնակից հանրապետությունների ներկայացուցչությունների և Արհեստակցական Միությունների Համաժողովենական Կենտրոնական Խորհրդի հետ համաձայնեցնելով, գործող որենադրությամբ սահմանված բրոնյայի այն նորմաները, վոր չեն մտել սույն վորոշման կցված ցուցակի մեջ, և հրատարակել այդ նորմաները, ի լրացումն նշված ցուցակի, ըստ վորում մինչև այդ լրացումների հրատարակությունը գործող նորմաները պահպանում են իրենց ուժը:

բ) Սույն հոգվածի «ա» եւտում՝ նախատեսնված կարգով սահմանել դեռահասների բրոնյայի նոր նորմաները Ժողովրդական տնտեսության այն ճյուղերի համար, վորոնց նկատմամբ սույն վորոշմամբ այդպիսի սահմանված չեն:

գ) ԽՍՀՄ Ժողովրդական Տնտեսության Գերագույն Խորհրդի, դաշնակից հանրապետությունների ներկայացուցչների և Արհեստակցական Միությունների Համաժողովենական Կենտրոնական Խորհրդի հետ համաձայնեցնելով, հրատարակել յերկու ամսվա ժամանակամիջոցում հրահանգ, վորով նախատեսնել բրոնյայի լրագործման կարգը, բրոնյան համարելու, կարգն ու ժամկետը, ինչպես և սույն վորոշման կիրառման վրա վերստուգության ձևերը:

10. Առաջարկել դաշնակից հանրապետությունների կառավարություններին յերեք ամսվա ընթացքում

Հանրապետութիւնների Որենսդրութիւնը համապատասխանեցնել սույն վորոշման հետ:

ԽՍՀՄ ԿԳԿ Նախագահ՝ Ա. ՉԵՐՎՅԱԿՈՎ

ԽՍՀՄ ԺԿԽ Նախագահ՝ Ա. Ի. ՌԻԿՈՎ

ԽՍՀՄ ԿԳԿ Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ
Մոսկվա—Կրեմլ

Ք Ա Ղ Վ Ա Ծ Ք

Արդյունաբերութեան և Ժողովրդական տնտեսութեան ալլ ճյուղերի գեոահաանների բրոնյայի նվազագույն նորմաների ցանկից.

1. ՄԵՏԱՂԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

3. Գունավոր մետաղագործութեան . . . 4,0%

2. ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

9. Հանքային—

4) Մարդանեցի և պղնձահանքային . . . 4,0%

ԽՍՀՄ ԿԳԿ Նախագահ՝ Ա. ՉԵՐՎՅԱԿՈՎ

[Redacted signature block]

ՀՐԱՀԱՆԳ № 619

ԽՍՀՄ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

1928 թ. հոկտեմբերի 22-ի

ԴԵՌԱՀԱՄՆԵՐԻ ԲՐՈՆՅԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Հրատարակված է ԽՍՀՄ ԳերԺողանտիրոհի, գաճնակից Հանրապետութիւնների ներկայացուցչութիւնների և ՀԱՄԿԽ-ի համաձայնութեամբ, ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1928 թ. ոչոսոոսի 1-ի «Արդյունաբերութեան և Ժողովրդական տնտեսութ. ալլ ճյուղերի գեոահաանների բրոնյայի նվազագույն նորմաների մասին» վորոշման հիման վրա (ԽՍՀՄ Որ. Հավ. 1928 թ. № 49 հոդվ. 437):

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐ

1. Գեոահաանների բրոնյան տարածվում է 10-ից վոչ պակաս բանվորներ ունեցող բոլոր պետական, կոոպերատիվ, հատարակական և մասնավոր (նույն թվում և կապալով վերցրած, տնայնագործական և կոնցեսիոն) ձևանարկութիւնների վրա:
Եստ վորում, յեթէ տասր կամ ավելի բանվորներ ունեցող ձևանարկութիւնը բրոնյայի սահմանված նորմայով, մեկից ավելի քիչ գեոահաա և պահանջվում, բրոնյայի մեջ պետք է լինի մեկ գեոահաա:

Ծանոթութիւն.—Բրոնյա անցկացնելու փոխարեն գրամական հատուցում տալը չի թույլտարվում:

2. Սույն հրահանգի դեռահասաների վերաբերյալ ըստ կանոնները համապատասխանորեն տարածվում են և այն վերահասաների (պերերոտակի) վրա, վրոնք բրոնյայի մեջ լինելով գրադված են ստանձնապես ծանր ու վնասակար աշխատանքներում, յեթե զրա հակառակը հրահանգի մեջ չի սահմանված :

2. ԴԵՌՍ.ՆԱՄՆԵՐԻ ԲՐՈՆՅԱՅԻ ՀԱՇՎԱՐԿԸ

3. Դեռահասաների բրոնյայն բնդհանրապես հաշվում ու անց և կացվում արտադրական յուրաքանչյուր ձեռնարկության մեջ ստանձին (ֆարրիկա, գործարան և այլն) :

Սակայն, որեսաներին իրավունք և արվում, համապատասխան արհմիության համաձայնությամբ, հաշվել բրոնյան վողջ արևատի համար—իր ամբողջությամբ ու բրոնյայի մեջ յեղած բոլոր դեռահասաներին բաշխել արտադրական ստանձին ձեռնարկությունների միջև—պրոֆտեխնիկական կրթության հիմնարկների գոյություն ունեցող ցանցի համեմատ (այսինքն տարվ նորմայից ավելի շատ արտադրական մեկ ձեռնարկություններին ու ավելի քիչ մյուսներին) : Բրոնյայի գառավորման, յուրաքանչյուր նման դեպքի մասին արևատը պարտավոր և, անմիջապես հաղորդել (մեջ բերելով անհրաժեշտ թվական տվյալներ) աշխատանքի տեղական բաժնին (կամ նրան համապատասխանող Աշխատողմատի մարմնին), վորը տեղեկացնում և այս մասին տվյալ արտադրական ձեռնարկությունների չլջանի աշխատանքի տեսչին—բրոնյայի կիրառման վերահսկողությունը տպահովելու համար (հոդ. 24) :

4. Դեռահասաների բրոնյան սահմանվում և արտադրական վողջ ձեռնարկության համար, իր ամբողջու-

թյամբ—բոս հիմնական արտադրության նորմայի (այլ վող թե բոս ստանձին մասերի, համբյուրությունների, արհեստանոցների և այլի) :

Կոմբինատներում, և անտեսական այլ միավորներում, վորոնք արտադրական զանազան ձեռնարկություններ են համախմբում, դեռահասաների բրոնյան սահմանվում և յուրաքանչյուր ձեռնարկության համար ստանձին, բոս համապատասխան արտադրության նորմայի :

5. Ամբողջ տարին աշխատող ձեռնարկություններում դեռահասաների բրոնյան սահմանվում և բրոնյայի համարման (կոմպլեկտովանիյե) տմոի նախորդող ամսվա առաջին որը ցուցակադրված բանվորների թվին համեմատ, դուրս թողնելով այդ թվից—

ա) Ժամանակավոր բանվորներին :

բ) Այն բանվորներին, վորոնց նկատմամբ դեռահասաների բրոնյան սահմանվում և 6-րդ հոդ. համաձայն :

6. Սեզոնային, շինարարական և այլ արտադրություններում դրադված բանվորների նկատմամբ, վորտեղ աշխատանքը կատարվում և վող ամբողջ տարին, դեռահասաների բրոնյայի հաշվարկման կարգը սահմանվում և հատուկ հրահանգով, վորը հրատարակվում և իՍՀՄ Աշխատողկոմատի կողմից իՍՀՄ Գերթոպտնիորհի, դաշնակից Հանրապետությունների ներկայացուցչություններին, ՀԱՄԿՍ-ի և ԼԿՅԵՄ-ի Կենտկոմի համաձայնությամբ :

7. Յեթե դեռահասաների բրոնյան հաշվելիս մեկ ամբողջ և կոտորակ և ստացվում, այդ դեպքում կեսից պակաս կոտորակը դուրս և ձգվում, իսկ կեսից ավելին լրացվում և մինչև միավորը :

8. Յերկու և ավելի հերթափոխությամբ աշխատող հիմնարկություններում դեռահասաների բրոնյան սահ-

մանվում և բոլոր հերթափոխությաններում (ցերեկվա և գիշերվա) աշխատող բանվորների թվի ընդհանուր քանակի համեմատ:

3. ԴԵՌԱՀԱՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐՈՒՄԸ

(Կոմպլեկտավանիյե)

9. Դեռահամների բրոնյայի համարումը Փարզործուաների գործողների համար, կատարվում և աշակերտների ընդունելության ժամանակ—տարին մեկ կամ յերկու անգամ, Փարզործուի գործողներում սովորող աշակերտների ընթացիկ պակասումը (յերկու ընդունելությանների մեջ յեղած ժամանակաշրջանում) լրացվում և բրոնյայի համարման հերթական տուփիկա ժամկետում:

Դեռահամների բրոնյայի համարում անհատական և բրիգադային աշակերտության համար, կատարվում և նրանց ուսումնական շրջանը վերջանալու պահից: Դեռահամների ընթացիկ պակասումը (յերկու ընդունելությանների միջև յեղած ժամանակաշրջանում) լրացվում է ըստ յեռամսյակների, յուրաքանչյուր յեռամսյակի առաջին 10 օրվա ընթացքում: Նոր Փարբրիկաներ, գործարաններ կամ համաքարություններ բացվելու, այլ և 7 ժամյա բանվորական օրվա անցնելու պատճառով լրացուցիչ հերթափոխություն մտցնելիս արդեն իսկ գոյություն ունեցող Փարբրիկաները, գործարանները կամ համաքարությունները չափազանց բանվորներ ընդունելու դեպքում, դեռահամների բրոնյան համարվում և չափազանց բանվորների համապատասխան կարգերի վարձման հետ միաժամանակ:

10. Դեռահամների բրոնյան համարվում և աշխատանքի բորսայում տոմարագրված դեռահամներից, առաջին հերթին բանվորների զավակներից:

Բրոնյայի համարման մանրամասն կարգը, մասնավորապես Փղուսի գործողները, կամ անհատական ու բրիգադային աշակերտության ընդունվելու համար, անհրաժեշտ—հասակի վերաբերյալ և ընդհանուր կրթական պահանջները սահմանվում են դաշնակից Հանրապետությունների Աշխտողկոմատների կողմից—համապատասխան հանրապետությունների Գերօղտնությունների, Լուստողկոմատների, կենտրոնական միջմիութենական կադակերպությունների ու ԼԿՑԵՄ կենտկոմների հետ միասին:

Բրոնյայի համարման կարգը տրանսպորտում սահմանվում և տրանս. լուս. վարչության կողմից, ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատի, դաշնակից Հանրապետությունների ներկայացուցչությունների, յերկաթուղայինների և ջրայինների Արհմիությունների կենտկոմի ու ԼԿՑԵՄ կենտկոմի համաձայնությամբ:

11. Դեռահամների բրոնյան (12 հոդ. նշված բացառությամբ) համարացվում է 14-ից վոչ պակաս տարիք ունեցողներից, այն հաշվով վոր ուսուցումն ավարտված լինի վոչ ավելի քան 18 տարեկան, իսկ տնայնագործական արդյունաբերության և արհեստագործական կոոպերացիայի ձեռնարկություններում—24) տարեկանից վոչ ավելի հասակում:

12. Առանձնապես ծանր և միտոսկար աշխատանքներում բրոնյան համարվում է—

ա) Այն արհեստներում, ուր դեռահամների աշխատանք արդեւրված է 18 տարեկանից բարձր տարիք ունեցող վերահամներից:

բ) Այն արհեստներում, ուր ղեռահասաների աշխատանքը թույլատրվում է նրանց կազմակերպված ձեռքով ուսուցանելու պայմանով (Փարզործուսի դպրոցներում կամ անհատական ու բրիգադային աշակերտության կարգով) 17 տարեկանից բարձր տարիք ունեցող ղեռահասաներից և վերահասաներից:

Ըստ վորում, հիշված անձանց միջոցով բրոնյան պետք է համարել այն հաշվով, վորպեսզի ուսման շրջանը ավարտված լինի 20-ից վոչ ավելի տարիքում:

Ծանոթություն.—Առանձնապես ծանր և վնասակար աշխատանքները համարվում են այնպիսիները, վորնք նախատեսված են ՈՍՀՄ Աշխատողի մասին կողմից 1925 թ. փետրվարի 24-ի № 33-320 վորդմամբ հրատարակված ցուցակով—«այն արհեստների և աշխատանքների, վորոնց կատարելը 18 տարեկանից վորք հատակ ունեցողներին չի թույլատրվում» (ՈՍՀՄ Աշխատողի մասին տեղեկատու 1925 թ. № 11-12):

13. Աշխատանքի բորսայից, բրոնյայի հաշվին ընդունվելիք, դործադուրկ ղեռահասաներ պահանջելիս, ձեռնարկությունները պետք է մատնանշեն թե ինչ արհեստի և մասնագիտության համար են նրանք՝ յենթադրվում ոգտադործել ղեռահասաների և վերահասաների աշխատանքը:

Այդ ցուցումները հիման վրա, Աշխատանքի բորսաները, ըստ համապատասխան արհեստներին ու մասնագիտություններին առաջադրվող պահանջների, ուղարկվելիք ղեռահասաներին բժշկական քննության են յենթարկում ու նրանց մեջ արհեստակցական ընտրություն կատարում:

14. Այն վայրերում, ուր աշխատողի միջնորդ մարմիններ չկան, ու նրանց ֆունկցիաներն այլ մարմիններ ել չեն կատարում, ղեռահասաների բրոնյան համարում է անմիջականորեն ձեռնարկության վարչությունը, համապատասխան արհմիության համաձայնությամբ, սահմանված պահանջները բավարարող ղեռահասաների թվից (հոդ. 10):

5. ԲՐՈՆՅԱՑՈՒՄ ԴՏԵՎՈՂ ԴԵՌԱՀԱՍՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

15. Բրոնյայում գտնվող ղեռահասաները, յիտի ուսուցանվին կազմակերպված ձեռքով—կամ Փարզործուսի դպրոցներում, կամ ել անհատական և բրիգադային աշակերտության կարգով:

Ըստ վորում, անհատական և բրիգադային կարգով ուսուցանվող ղեռահասաները, պետք է պարտադիր տեսական ուսում ստանան համապատասխան դասընթացներում, դպրոցներում և այլն, վորոնք նախատեսվում են ձեռնարկության կողմից, արհմիության համաձայնությամբ:

Դեռահասաների բրոնյայի սակավաթվության դեպքում, համանման արտադրություններ ունեցող ձեռնարկությունները, կարող են համապատասխան արհմիության համաձայնությամբ, Փարզործուսի միացյալ դպրոց ունենալ: Ձեռնարկությունների նախահաշիվներում պետք է անհրաժեշտ միջոցներ նախատեսվին, բրոնյայում գտնվող ղեռահասաների ուսուցման համար:

16. Դեռահասաների բրոնյայում գտնվողները համարվում են—

ա) Փարզործուսի դպրոցներում կամ անհատական ու բրիգադային կարգով ուսանող ղեռահասաները:

բ) Փաբգործուսի դպրոցներում, կամ չող ու վնասակար համըլարություններում անհատական և բրիգադային աշակերտության կարգով սովորող վերահասաները:

Վոչ սույն հրահանգի կարգով աշխատանքի ընդունված դեռահասաներն ու վերահասաները, բրոնյայի մեջ չեն հաշվվում, յեթև նրանց բրոնյայի մեջ մացնելը չի նախատեսված հատուկ համաձայնությամբ, համապատասխան արհմիության հետ:

17. Բրոնյայի մեջ գտնվող դեռահասաների ու վերահասաների Փաբգործուսի դպրոցների և անհատական ու բրիգադային աշակերտության միջև սրինական բաշխումը, սահմանվում է ԽՍՀՄ Աշխտողի մասին կողմից ԽՍՀՄ Գերժողտնտիսորհի, և շահագրգռված գերատեսչությունների, դաշնակից հանրապետությունների ներկայացուցչությունների, ՀԱՄԿԽ-ի և ԼԿՅՆՄ Կենտկոմի համաձայնությամբ:

Տրեսաներին և արտադրական սուանձին ձեռնարկություններին (Փաբրիկաներին, գործարաններին և այլ) իրավունք է տրվում, շահագրգռված արհմիության համաձայնությամբ, արտադրական պայմաններից բխող ուղղումներ մտնել այդ բաշխման մեջ:

Մանրաբնույթի. — Միեջև սույն հոդվածում նշված օրինակելի բաշխումը ուժի մեջ մտնելը, դեռահասաների և վերահասաների բաշխումը — Փաբգործուսի և անհատական ու բրիգադային աշակերտության միջև կանոնավորվում է ձեռնարկությունների վարչությունների ու համապատասխան արհմիության համաձայնությամբ:

18. Անշտիահասաների ուսուցումն — աշակերտության բոլոր ձևերում պիտի կատարվի միմյանց ցերեկվա հերթափոխությամբ (գմենա):

19. Տրեսաներին և արտադրական սուանձին ձեռնարկություններին (Փաբրիկաներին և գործարաններին) թույլատրվում է, արհմիությունների համաձայնությամբ, իրենց մոտ, բրոնյայում գտնվող դեռահասաներին ուսման ուղարկել այլ տրեսաների և արտադրական ձեռնարկությունների շրջանային դպրոցները ու բրիգադաները, հասուցանելով ուսման և բնակարանով ապահովելու հետ կապված ծախսերը:

Նշված դեռահասաները հաշվվում են իրենց ուղարկող տրեսայի կամ արտադրական ձեռնարկության բրոնյայում: Այլ տրեսաներ կամ արտադրական ձեռնարկություններ, ուսման համար ուղարկված դեռահասաները աշխատավարձ ստանում են իրենց նոր աշխատավայրում:

6. ԴԵՌԱՀԱՍԱՆԵՐԻ ՓՈՆԱԴՐՈՒՄԸ ԲՐՈՆՅԱՅԻՑ ՀԱՍՏԻՔԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ

20. Ուսման սահմանված շրջանը լրանալուց հետո, 18 տարեկան հասակ ունեցող դեռահասաները և 12 հոդ. նշված 20 տարեկան վերահասաները, ուղարկվում են գործարանավարությունների վորակավորման եքսպերտ հանձնաժողովին, վորը վորոշվում է աշակերտների վորակը ու պատրաստականության աստիճանը: Դրանից հետո հիշված անձինք հաստիքային աշխատանքի յեն վորադրվում իրենց վորակի և մասնագիտություն համեմատ ու միաժամանակ գործու են հանվում բրոնյայից:

Մանրաբնույթի. — Գործարանավարչությունը կկարողանա եքսպերտ հանձնաժողովների աշխատանքների կարգը սահմանվում է ԽՍՀՄ Գեր-

Ժողտնտխորհի կողմից դաճնակից հանրապետութ-
թյունները Լուսժողկոմատները, ՀԱՄԿԽ-ի և
ԼԿՅԵՄ Կենտկոմի հետ միասին:

21. Ըստ մասնագիտության շրջանավարտ դեռահաս-
ներին ամենանպատակահարմար ձևով բաշխելու նպա-
տակով արտադրության մեջ հաստիքային տեղերին ամ-
բայնելը պետք է սկսել նախորդ, ուսման վերջին կի-
սամյակի ընթացքում:

22. Յեթե 20 հոդ. նշված անձինք, արտադրության
մեջ ազատ տեղ չլինելու պատճառով, չեն կարող ան-
միջապես հաստիքային աշխատանք ստանալ ըստ իրենց
վորակի և մասնագիտության, ապա ժամանակավորա-
պես նրանք նշանակվում են այլ, ավելի ցածր վորակի,
աշխատանքի, կամ փոխադրվում պահեստի բանվորների
շարքը: Ըստ վորում նրանց աշխատավարձ է տրվում
նույն չափով, ինչ չափով վոր ստացել են վորպես ա-
շակերտ մինչև արտադրության մեջ աշխատանքի փո-
խադրվելը: Այդ անձանց ըստ իրենց վորակի և մաս-
նագիտության, հաստիքային աշխատանքի փոխադրելը
պետք է կատարվի տեղեր ազատվելուն պես առաջին
հերթին:

Սրա հետ միասին, հիշված անձանց չուսափույթ
կերպով արտադրության մեջ տեղափոխելու նպատա-
կով, արհմիության համաձայնությամբ, թույլատրե-
վում է նրանց փոխադրել նույն տրեստի արտադրա-
կան այլ ձեռնարկությունները, իսկ համապատասխան
համաձայնություներ ստանալու դեպքում, և այլ տրեստ-
ների ձեռնարկությունները, աշխատելու ըստ այն վո-
րակների, վորոնց համար շրջանավարտները պատ-
րաստված են, — հատուցանելով փոխադրության հետ
կապված ծախսերը:

7. ՅԵԶՐԱՓԱԿՈՒՄ

23. Դեռահասների բրոնյայի կիրառման հաշվառումը
կատարում են ձեռնարկությունների վարչությունները
(տրեստներում Աշխատանքի Տնտեսագիտության Բա-
ժինները (ԽՍՀՄ Աշխժողկոմատի կողմից, Միութենա-
կան Բանդեղտեսչության, Կենտվիճվարի, Ժող-
տնտղերիտորհի, ՀԱՄԿԽ-ի համաձայնությամբ սահ-
մանված կարգով:

24. Դեռահասների բրոնյայի նորմաների և սույն
հրահանգի կիրառման հսկողությունը իրադրծվում
է Աշխատանքի Տեսչության կողմից — ընթացիկ հսկո-
ղության կարգով:

25. Բրոնյայի մեջ գտնվող դեռահասներին, ձեռնար-
կության բանվորների թիվը կրճատվելու հետևանքով,
արձակելը — արգելվում է:

26. Յեթե դեռահասների բրոնյայի նորմաները գոր-
ծադրության մեջ ղենելու պահին, տվյալ ձեռնարկու-
թյան բրոնյայի մեջ յեղած անձանց թիվը նորմայից
կզերազանցի — դրանց չեն արձակում:

27. «Արդյունաբերության և Ժողովրդական տնտե-
սության այլ ճյուղերի դեռահասների բրոնյայի նվա-
ղագույն նորմաների մասին» ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1928 թ.

ողոստոսի 1-ի վերջուման, և սույն հրահանդի խախտման համար հանցավորները պատասխանատու լուծյան են յենթարկւում զաշնակից հանրապետությունները որենազրության համաձայն :

ԽՅՀՄ Աշտուղումի Տեւակալ—ՏՈՒՍՏՈՊՅԱՏՈՎ,
ԽՅՀՄ Աշտուղումաթի Կալեգիայի անդամ և աշխատանքի շուկայի բաժնի վարիչ—ԳԻՆԴԻՆ,
Համաձայնեցրված և ԽՅՀՄ Գերժողանոթորհ—ԿՐԱՎԱՅԼ,
Համակի—ԳՈԳԱԳՈՎ,
ԼԿՅԵՄ Կենտկումի—ԺԴԱՆՈՎ,
Քշտական ներկայացուցչություններ—
ՌՍՖԽՀ—ՍՄՈՒՅԱՆԻՆՈՎ,
ՌԻՍԽՀ—ՊԵՏՐՈՎՍԿԻՅ,
Բ. ՍԽՀ—ՊԱՎԼՅՈՒԿԵՎԻՉ,
ՌԻԶԲ. ՍԽՀ—ԻՍԼԱՄՈՎ,
ԹՅՈՒՐՔ. ՍԽՀ—ՍՏԵՊԱՆՈՎ,
ԱՍՖԽՀ—ՏԱԴԻՅԵՎ.

Հավելված № 15

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՆԱՀԱՏՈՒ ԿՈՆՖԼԻԿՏՈՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ

ԳԿՀ կազմակերպվում և հիմնարկություններում և ձևնարկություններում—

ա) Հալաքական պայմանագրից և տարիֆային համաձայնությունից բխող բոլոր կանոնները կիրառելու և,

բ) Վարչության և բանվորների ու ծառայողների միջև ծագող վեճերին ու կոնֆլիկտներին լուծում տալու նպատակով :

1. ԳԿՀ ԱՆԵԼԻԲՆԵՐԸ.

Գնահատու կոնֆլիկտային Հանձնաժողովը իրավասու չէ—

1. ա) Հատառեկու հալաքական պայմանագրերով կամ որենքով նախատեսված ղեպքերում և սահմաններում մշակման նորմաները, բուրժուական գնահատումները, աշխատանքների և պաշտոնների բոլոր տարիֆային կարգերի պատումը, սահմանելու խոտանի (բրակ) նորմալ տակտը, աշխատանքի փորձման և այլ պայմանները, ինչպես նաև լուծելու բոլոր այն խնդիրները, վերանորմալ կամ հալաքական պայմանագրի ուժով հատկապես գնահատու—կոնֆլիկտային Հանձնաժողովների իրավասությանն են վերադառնվում :

բ) Լուծելու աշխատանքի վերաբերյալ որոշումների, հալաքական և աշխատանքային պայմանագրերի ու

ներքին կարգապահութեան կանոնների կիրառման ժամանակ աշխատավորների ու վարձակալների միջև ծագող բոլոր կոնֆլիկտները :

Ծանոթութուն. — Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովները իրավասու չեն աշխատի վորդումներ ընդունելու, վորոնք փոփոխում, լրացնում կամ վերացնում են հալաքական պայմանագրերի կեանքը, յեթե նման իրավունք, հալաքական պայմանագրով հատկապես նախատեսված չէ :

2. Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովներում, փորպես առաջին հիմնական ինտտանցիալում անպայմանորեն քննութեան են առնվում այն խնդիրները, փոր վերաբերում են—

ա) Այլ աշխատանքի փոխադրման և դրա հետ կապված դատումի պահպանման, կամ արձակման նպատտալուն,

բ) Նորմայից ալելի քիչ մշակվածի վարձատրութեանը.

գ) Իր պարտականութեանները չկատարելուն կամ անպետք ճանաչելուն ու պաշտանից հեռացնելուն.

դ) Աշխատավորի դործիքները սպտադործելու համար հատուցում տալուն.

յե) Մտանահաղուտաի ու մանտաննդի, և սպտաճ գեպքերումն ել դրա փոխարեն դրամական հատուցում տալուն.

զ) Բանդորական կրճատ սր և յերկարաճգված արձակուրդի կիրառելուն.

և) Բացակայութի փոխարինելու հետ կապված տարբեր վարակի աշխատանքների վարձատրմանը.

ը) Դադարի (սրտտույ) վարձատրմանը.

թ) Հոտդորձյա պատվերին նախադատրտտվելու ժամանակի վարձատրմանը.

ժ) Չալաբաւաւ ըստդորձյա պատվերի վարձատրմանը.

ի) Փշացրաւ նյալի, պաբաղաների և դործվաւքների փոխարեւքը աշխատավարձից պահելուն և խոտանի վարձատրմանը.

լ) Աշխատանքից հեռացվելու ժամանակի վարձատրութեանը.

կ) Չհատկացվաւ արձակուրդի համար դրամական հատուցում տալուն.

ճ) Փորձի ժամանակաշրջանի վարձատրման չափին.

է) Աշխատավորին հատանելիք պարգևի (սրեւմիայի) չափին.

զ) Արաւաւամյա աշխատանքների վարձատրմանը.

ձ) Վարձակալի մեղքով աշխատանքի պայմանները լուծելու դեպքում—արձակման նպատտալուն :

Ծանոթութուն. — Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովները, փորպես առաջին հիմնական ինքատանցիայի պարտադիր քննութեան յենթակա կոնֆլիկտաների շարքը, բացի սույն հոգվաւում նախատեսնվաւններից, կարող են դաալի և ալլ կոնֆլիկտաներ, վորոնց լոււմման համար անհրաւեւաւ և հալվի տունել կոնֆլիկտի մոտակա պատճառներն ու սրայմանները, ալլև հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան աշխատանքի առանձնահատկութեանները :

3. Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովի իրադատութեան սահմաններից դուրս են—

ա) Արհեստակցական միութեան պահանջամբ աշխատավորի հետ կնքաւ աշխատանքային պայմանագրերը լուծելու վերաբերյալ դործերը :

բ) Աշխատավարձի պետչափոխարման կարգով սահմանված պաշտոնեյական գրույքների և հատկերների փոփոխման վերաբերյալ խնդիրները .

դ) Հավաքական և աշխատանքային պայմանագրերի պարտավորություններից չլրվող, բնակարանների հատկացման և բաշխման, աշխատավորների կենցաղային կարիքները բավարարելու և այլ հույս վրա բանվորների և վարձակալների միջև ծագող կոնֆլիկտները .

զ) Ժողովրդական դատարանի աշխատանքային նրատաշրջանի, հաշտարար առյանի կամ միջնորդ դատարանի կողմից լուծված, այլ և նույն մարմինների քննությունը հանձնված աշխատանքային գործերը .

յե) Կարգապահական պատասխանատվության վերաբերյալ գործերը, ստորագասություն կարգով .

զ) Բոլոր հիմնարկություններում և ձևանարկություններում ծառայության քննությունը և պաշտոնից հեռացնելու իրավունքով սծաված աշխատավորների արձակման կամ պաշտոնի վերականգնման գործերը, ինչպես նաև այն կարգի պատասխանատու աշխատավորների գործերը, վորոնց (աշխատավորների) ցուցակը սահմանվում և ձևանարկության և արհմիություն համաձայնություն կամը :

Մանրոքութուն.—Սույն հոդվածի «զ» կետում հիշատակված աշխատավորների պաշտոնի վերականգնման խնդիրը քննվում և բացառապես վերադասմարմինների և անձանց կողմից—ստորագասություն կարգով :

2. ԳԿՀ-ի ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

1. ԳԿՀ-ն կազմակերպվում և պարիտետ հիմունքներով, այն և—ովյալ հիմնարկության կամ ձևանարկու-

թյան վարչություն և աշխատավորների հավասար բանակի ներկայացուցիչներից :

2. Յուրաքանչյուր հիմնարկություն կամ ձևանարկություն մեջ բանվորական կազմի ներկայացուցիչներին նշանակում են գործարկումները, չափումներն քրեկց անգամներից :

Իսկ այն ձևանարկություններում, ուր պործարկում կամ չափումի պարտականությունները կատարում և լիազորը—վերջինն ել հանդիսանում և բանվորական կազմի ներկայացուցիչը ԳԿՀ-ում :

3. Ներկայացուցիչների քանակը ԳԿՀ-ում սահմանվում և հավաքական պայմանագրով կամ անամարմնի և միություն լրացուցիչ համաձայնություն հաշվի առնելով յուրաքանչյուր հիմնարկության կամ ձևանարկության աշխատանքի բարդությունը և բազմադեպությունը, բոս վորում ԳԿՀ-ի մեջ պետք և մտնեն միջ պակաս քան յերկու ներկայացուցիչ յուրաքանչյուր կողմից :

4. ԳԿՀ անդամների աշխատանքը կատարվում և աշխատանքի ժամերին և վարձատրվում և հիմնարկության կամ ձևանարկության կողմից նրանց միջին դատումի չափով :

5. ԳԿՀ-ն իր տեխնիկական ապարատը չունի և իր կարիքների համար ոգտվում և հիմնարկության կամ ձևանարկության ապարատից :

3. ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ ԳԿՀ-ՈՒՄ .

1. ԳԿՀ-ի նիստերը դանրաց են (ԳԿՀ-ի գոնիտակ նիստերը տեղի յեն ունենում հանձնաժողովի հատուկ վորուչումներով) :

2. ԳԿՀ-ի նիստերը գումարվում են կարիք յինելու զեպքում, բոս վորում յուրաքանչյուր կողմի ներկայա-

ցուցիչները պարտավոր են մյուս կողմի պահանջմամբ ներկայանալու հերթից դուրս նշանակվող նիստերին :

3. ԳԿՀ-ի քննութեանը զրկող բոլոր խնդիրները պետք է իբեկց լուծումը ստանան միջ ուշ քան 72 ժամվա (3 օր) ընթացքում—զրկումը բնորոշելու պահից հաշված :

4. ԳԿՀ-ն մշտական նախագահներ և քարտուղարներ չունի, ԳԿՀ-ի նիստերում կողմերի ներկայացուցիչները հերթով նախագահում ու քարտուղարի պարտականու-թյուններն են կատարում : Միևնույն նիստում նախագա-հը և քարտուղարը չեն կարող լինել մեկ կողմից :

5. ԳԿՀ-ն քննում է գործարկումի կամ չարկումի և վարչության զիմումները, վարոնք պետք է տրվեն առա-ջինների, իսկ վարտեղ դրանք չկան, լրացուցիչ միջոցով : Նա քննում է նաև աշխատավորների խմբակների և ան-հատ աշխատավորների զիմումները, այլ և նախնական նյութեր ժողովում հարուցված խնդիրը լուծելու հա-մար :

6. Յուրաքանչյուր կողմ կարող է հրավերել նիստին, խորհրդակցական ձայնի իրավունքով, դիտակ անձանց, թեկուզ և դրանք նույն հիմնարկության կամ ձևոնար-կության մեջ աշխատելիս չլինեն :

7. ԳԿՀ-ում խնդիրները լուծելու համար կողմերը (բանվորական կողմը և վարչության ներկայացուցիչնե-րը) հավասար քանակությամբ ձայներ ունեն—անկախ նիստին մասնակցող նրանց ներկայացուցիչների թվից :

8. ԳԿՀ քննված բոլոր խնդիրները լուծված են հա-մարվում, յեթե վարչումը յեղել է միաձայն :

4. ԳԿՀ-ԻՆ ԲՈՂՈՐՆԵՐ ՏՍԱՌԻ ԺԱՄԿԵՏՐ .

1. Գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովին կոն-ֆլիկտների քննութեան վերաբերյալ զիմումներ տալու համար սահմանվում են հետևյալ ժամկետները .

ա) Աշխատանքից արձակելու խնդիրների վերաբերյալ 14 օր .

բ) Արտածամյա աշխատանքների վարձատրման խոն-դիրների վերաբերյալ՝ 1 ամիս .

գ) Մնացած բոլոր խնդիրների վերաբերյալ՝ 3 ամիս :

2. Վերահիշյալ ժամկետները հաշվում են .

ա) Պարտականությունները չկատարելու պատճառով աշխատանքից հեռացնելու դարձերի համար հեռացման մասին խնդիր հարուցելու ասիթ ծառայող խախտումը կատարելու պահից :

բ) Աշխատանքից արձակելու վերաբերյալ մնացած բո-լոր դեպքերում—աշխատավորին հաշվարկ (ոսուչյոտ) առաջադրելու օրվանից :

գ) Մնացած բոլոր դորձերի համար—համապատաս-խան պահանջ ներկայացնելու իրավունքի ծաղման օր-վանից :

5. ԳԿՀ-Ի ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԿԱՄ ՎԵՐԱՅ-ՄԱՆ ԿԱՐԳԸ .

1. ԳԿՀ-ի վարչումները վերջնական են, պարտադիր կողմերի համար, բողոքարկման յեկեակա չեն և պետք է կիրառվեն վարչման մեջ նշված ժամկետում :

2. ԳԿՀ-ի վարչումները կարող են վերացվել միմիայն աշխատանքի մարմինների կողմից—վերահսկողության կարգով :

3. Կողմերի մեկն ու մեկի կողմից ԳԿՀ-ի վարչումը կատարելուց հրաժարվելու դեպքում, վարչման կա-տարման մեջ չափադրված կողմը (գործարկում, չախ-կում կամ վարչությունը) 48 ժամվա ընթացքում ուղար-կում է այն—Աշխտօրկումատի մարմիններին—վարչական յեղանակով ի կատար ածելու համար :

4. Աշխատանքի որենտդրությունը խախտող ԳԿՀ-ի վարչականները վերացվում են Աշխատդիմատի մարմինների կողմից և համապատասխան ցուցմունքներով վերադարձվում ԳԿՀ-ին նորից քննության առնելու:

5. Այն խնդիրները, վորոնց վերաբերյալ համաձայնություն չի կայացել ԳԿՀ-ում և կոնֆլիկտի բնույթ են ստացել, ՀՏ ժամկա ժամկետում փոխադրվում և միության միջոցով Աշխատդիմատի համապատասխան մարմինը:

6. ԳԿՀ-ի նիստերի արձանագրությունների պատճենները հանձնաժողովի ներկա դանվող անդամների կողմից ստորագրվում են և նիստի որից 3 օրվա ժամկետում ուղարկվում միութենական համադատասխան մարմին:

7. Յեթև կոնֆլիկտը ԳԿՀ-ում քննելու ժամանակ յեռան կզան քրեական հանցագործության նշաններ, ալլ զեպքում բրեյական վարույթը պետք և անֆիշտոյեզատվի և ուղարկվի համադատասխան դատարան:

6. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՆՍԱՇՐՋԱՆՆԵՐԻՆ ԳՅՐՆԵՐԻ ՀԱՆՁՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ.

1. Աշխատանքային նստաշրջաններին կոնֆլիկտների վերաբերյալ դիմումներ տալու համար սահմանվում են հետևյալ ժամկետները—

ա) Աշխատանքից արձակելու, ալլ և այն դեպքում, յերր դնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի քննությանը յեթակա խնդիրը քննվել և բայց իր յուծումը չի ստացել, կամ յեթև գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոչումը վերացված և յեղել աշխատանքի մարմինների կողմից վերահսկողության կարգով՝ 14 օր:

բ) Մնացած բոլոր դեպքերում՝ 3 ամիս:

2. Վերսիշյալ ժամկետները հաշվում են—

ա) Աշխատանքից արձակելու խնդիրների վերաբերյալ, վոր չեն քննվել գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովում, աշխատավորին հաշվարկ առաջադրելու օրվանից:

բ) Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովում քրննության առնված, բայց չլուծված, աշխատանքից արձակելու վերաբերյալ խնդիրների, ալլ չլուծվածների նկատմամբ—վորոչում չկայացնելու մասին հայտնելու օրվանից:

գ) Այն բոլոր խնդիրների վերաբերյալ, վորոնց նկատմամբ կայացել և գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոչումը, վորը սակայն վերացվել և վերահսկողության կարգով—գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոչումը վերցնելու մասին հայտնելու օրվանից:

Կազմված և համաձայն ԽՍՀՄ և ԱՍՖՍՀ որենտդիր բարձրագույն մարմինների վորոչումների, հաշվի առնելով վերջիններիա բոլոր լրացումներն ու փոփոխությունները, վորոնք աեղի յեն սենցել առ 1-ը նոյեմբերի 1928 թ.:

Համաձայնեցված և—

Մետաղագործների միության

կենտ. վարչության նախագահ—

Հ. ԴԵՄՐՃՅԱՆ

Տրեստի ԱՏՀ բաժնի վարիչ—

ԱՐ՝ ՄԻԲԱՅԵԼՅԱՆ

«ՀԱՅՊՂԻՆՁ» ՏՐԵՍՏԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐ-
ՔԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

1929 թ.

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐ

1. «Հայպղինձ» Տրեստի ձեռնարկությունների ներքին կարգապահությունը կանոնավորվում է սույն կանոններով, վորոնք պարտադիր են բոլոր աշխատավորների և վարչության համար:

2. Աշխատանքի խնդիրները կանոնավորվում են դուրսից սենյակ ունեցող օրենսդրությամբ (Աշխ. Որենսդրությամբ, Աշխատակրճատի պարտադիր վորոշումներով և հավաքական պայմանագրով):

3. Բոլոր աշխատավորները պարտավոր են առանց վորեւե առարկության յենթարկվելու վարիչի կամ նրա տեղակալի (վորը պատասխանատու յե իրեն հանձնված արտադրության ձյուղի վորջ ներքին կարգապահություն համար), կարգադրություններին, յեթե դրանք չեն հասկանում Աշխ. Որենսդրության: Յեթե բանվորների մեջ կատկած է առաջանում հիշված կարգադրությունների ձիշտ լինելու նկատմամբ, նրանք պետք է այդ մասին իրազեկ դարձնեն միութենական մարմիններին, չընդհատելով, սակայն, կարգադրությունների կատարումը:

4. Սույն կանոնները, ու կցված պատժացուցակը պիտի անպայմանորեն կախվեն բաժնի բոլոր համբյարու-

թյուններում և դրասենյակների մի վորեւ տեսանելի տեղում: Բանվորներից և վորջ վոր իրավունք չունի հենվելու ներքին կարգապահություն կանոններին ծանոթ չլինելու վրա:

Ծանոթություն. — Անդրադետ աշխատավորներին կանոնները պետք է ընթերցվեն վարչության կողմից:

5. Սույն կանոններից բղխելիք բոլոր վիճելի խնդիրները քննության է առնում ԳԿՀ-ն, վորը այդ դեպքում պետք է ղեկավարվի Աշխ. Որենսդրությամբ, հավաքական պայմանագրով և ԳԿՀ-ի կանոնադրությամբ:

6. Ներքին կարգապահության կանոնների յուրաքանչյուր փոփոխությունը կամ լրացումը ուժի մեջ է մտնում միության հետ համաձայնեցնելուց, Աշխ. Տեսչի կողմից հաստատելուց և բանվորներին հայտարարելուց հետո:

7. Գործող այլև հրապարակվելիք օրենսդրությամբ նախատեսված կետերը, վոր սույն կանոնների մեջ չեն մտցված, հրապարակման պահից հավասար ուժ ունեն:

2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ, ԱՐՁԱԿԵԼԸ ՅԵՎ
ՓՈՆԱԴՐՈՒՄՆ

8. Բանվորների և ծառայողների աշխատանքի ընդունելն ու արձակելը կատարում են տնտմարմինների կողմից լիազորված անձինք:

9. Ձեռնարկության մեջ ծառայության մտնողները պարտավոր են ներկայացնելու իրենց աշխատանքային դրքույկը (կամ անցադիրը) և վերջին պաշտոնատեղից ստացած վկայականը, իսկ զինվորականները, բացի դրանից, նաև զինապարտության վերաբերյալ փաստաթղթեր:

10. Բոլոր ծառայութեան մտնողները վարձի յեն յեն-
թարկւում: Փորձի արդշնականներին նայած, աշխատա-
վորը կամ վերջնականապէս աշխատանքի յե ընդուն-
վում, կամ հեռացվում, ըստ վորում, վորձի ժամա-
նակաշրջանի համար նրան վարձատրութեան յետե
տրվում տարիֆային աշն կարգի գրույթով, վորը նրան
նշանակված է յեղել ընդունման ժամանակ:

11. Ընդունվածին վոր ուշ քան նրա վերջնականապէս
ընդունվելուց 3 օրվա ընթացքում, համարանիշ է արը-
վում, վորը ծառայում է վորպէս անցաթուղթ գործա-
րանք ներս մտնելու համար և հաշվեգրութեւ, վարձման
պայմաններով:

12. Աշխատավորներին մի աշխատանքից մյուսը, կամ
մի համաքարութեանից մյուսը փոխադրելը կամ անց-
նելը վարչութեան կողմից թույլատրվում է առանձին
համաքարութեաններին և բաժիններին վարիչներին գրա-
վոր համաձայնութեամբ—անձնական կողմի սեղանի
միջոցով:

3. ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐԸ, ՆՐԱ ԲԱՇԽՈՒՄՆ, ՀԱՆԳՍՏԻ ՈՐԵՐԸ ՅԵՎ ԱՐՏԱԺԱՄՅԱ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

13. ձեռնարկութեան աշխատանքները յերեք կարգի
յեն.—

ա) Առաջին կարգի աշխատանքները կատարվում են
հերթափոխութեամբ, անընդհատ, ամբողջ տարին,
բոլոր տոն օրերը, անդադար: Այդ կարգին են դա-
տում—պրիմաւոր, չորհուրեքարական, համաքարու-
յուններին և արհեստանոցներին աշխատանքները, ջրթու-
ղը (վողառուիվ) հանքերում, իջեցումը և բարձրա-
ցումը գլխավոր հորաններում (չախտա) և ձեռնարկու-
թեան պաշտպանութեանը:

բ) Յերկրորդ կարգին են դատվում աշն աշխատանք-
ները, վորտեք կատարվում են հերթափոխութեամբ,
անընդհատ, սակայն կարող են յինել պարբերական:
Այդ կարգին յեն համարվում բոլոր լեռնային աշխո-
տանքները բացի ջրթողից, բարձրացման և իջեցման
աշխատանքներից—գլխավոր հորաններում:

գ) Յերրորդ կարգի դատվում են ձեռնարկութեան
մնացած բոլոր աշխատանքները, վոր բանվորական օր-
վա ընթացքում, աշն շարաթական հանդատի ու տոն
օրերին կարելի յե ընդհատել:

14. Առաջին և յերկրորդ կարգի աշխատանքներն աշն-
պէս են կազմակերպվում, վորպէսզի բանվորներն հնա-
րաւորութեան ունենան, առանց աշխատանքի ընթացքը
խանգարելու, հանգիստ ունենալ ճաշելու համար, ըստ
վորում, աշն ժամանակ բանվորները չեն կարող բացա-
կայել ձեռնարկութեանից: ճաշելու ժամանակը անվո-
րոշ է, կախված է աշխատանքի ընթացքից, չպետք է
խանդարի աշգպխին և հաշվում է բանվորական օրվա
մեջ:

Մանրութեւն.—Առանձին դեպքերում, միութեան
համաձայնութեամբ, թույլատրվում է նախորդ
վորը ընդմիջում սահմանել ճաշելու և առաջին ու
յերկրորդ կարգի աշխատանքների համար, ըստ վո-
ում, յուրաքանչյուր դեպքում, բոլոր բանվորնե-
րը բաժանվում են խմբակներին և արձակվում հեր-
թով: Այդ ընդմիջումները բանվորական օրվա մեջ
չեն մտնում և չեն վարձատրվում:

15. Աշն ձեռնարկութեաններում, ուր արտադրու-
թեանն անընդհատ է ընթանում, աշխատանքը տարվում
է հերթափոխութեամբ:

Ծանոթութիւն 1.—Բանվորական ժամանակի բաշխումը հերթավորութիւնների մեջ կատարվում է վարչութիւն կողմից:

2. Յերրորդ կարգի աշխատանքներ կատարելիս բանվորները ոգտվում են ճաշի ընդմիջումով—ժ.
. ից մինչև Ը:

3. Համքարային գրասենյակներն աշխատում են—ժամը ից մինչև Ը, գործարանային—ժամը ից մինչև Ը:

Համքարային պահեստները աշխատում են—ժամը ից մինչև Ը, գլխավոր համքարային պահեստներն աշխատում են—ժամը ից մինչև Ը:

4. Կես ժամյա դադարը տրվում է ճաշելու համար և սահմանվում է վարչութիւն կողմից միութենական մարմինների համաձայնութեամբ:

16. Բացի սովորական 42 ժամ չաբաթական հանգստից, աշխատանք չի կատարվում պատմական և հասարակական դեպքերի հիշողութիւններին նվիրված հետեյալ օրերը.—

- ա) Հունվարի 1-ին (նոր տարի)
- բ) Հունվարի 22-ին (1905 թ. Հունվարի 9-ի օրը)
- գ) Մարտի 12-ին (ինքնակալութիւն տապալումը)
- դ) Մարտի 18-ին (Փարիզյան կոմունայի օրը)
- ե) Մայիսի 1-ին (Ինտերնացիոնալի օրը)
- զ) Սեպտեմբերի 20-ին (Բազմի կոմունարների օրը)
- է) Նոյեմբերի 7-ին և 8-ին (Պրոլետ. Հեղափոխութիւն օրեր)
- ը) Նոյեմբերի 29-ին (Հայաստանի Խորհրդայնացման օրը):

17. Բացի դրանից սահմանվում են հանգստի օրեր,

փորոնք նախատեսված են Աշխ. Որ. 112 հոդ., ՀՍՈՀ Աշխատողի մասին կամ Ժողովուրդի վարչումների համաձայն:

Ծանոթութիւն.—Արտակարգ բնյութ ունեցող անհրաժեշտ աշխատանքներին, փորոնք չկատարելը կարող է ձեռնարկութիւն նորմալ աշխատանքների ընթացքը խանգարել, բանվորները և ծառայողները պարտավոր են ներկայանալու վարչութիւն պահանջմամբ, և տոն օրերը համապատասխան վարձատրութեամբ, համաձայն համաքական պայմանագրերի:

Ծանոթութիւն.—16-րդ Պրակում թված աքաթական հանգստի օրերի և տոների նախորդակին, բանվորական օրվա տեղումնութիւնը չպետք է վեց (6) ժամից ավելի լինի: Իսկ 17-րդ Պ.Պ. նշված հանգստի հատուկ օրերի նախորդակին, բանվորական օրվա տեղումնութիւնը պետք է լինի նորմալ:

18. Արտաժամյա աշխատանքներ կարող են կատարվել բացառիկ դեպքերում, ըստ համքարային վարչութիւն գրավոր հատուկ պատվիրադրերի և միութիւն մարմինների համաձայնութեամբ ու միեւնոյն Աշխատանքի Տեսչի կողմից թույլատրված սահմաններում, իսկ արտակարգ դեպքերում—Աշխատանքի Տեսչին հետագայում այդ մասին հաղորդելով:

Ծանոթութիւն.—Արտակարգ, անհետաձգելի դեպքեր են համարվում—հրդհհ, ջրի և լուսավորութիւն մատակարարման ընդհատումը, ագրեսիաների վնասումը և այլն:

19. Առաջին կարգի աշխատանքներն յերեք չեն ընդհատվում և անցնում են մեկ հերթավորութիւնից, մյուսը, աշխատանքների ընթացքում:

20. Առանց վարչութեան թույլատուութեան աշխատանքների վաղաժամ բնդհատումը կամ 18-րդ Գ-ում նշված սովորական կամ արտաժամյա աշխատանքներին, առանց հարգելի պատճառների դուրս չգալը, յեթե դրա պատճառով գործարանը, հանքերը, արհեստանոցը կամ առանձին մեքենաները կանգնել են, փչացել են նյութերը կամ վնասվել մեքենաները, համարվում են գործադուլում (պրոգուլ) և հանցավորի վրա յե բարդվում առաջացած վնասների հատուցումը (Աշխ. Որ. 83 հոդ.) :

21. Աշխատանքի չգալու հիմնական հարգելի պատճառներ են համարվում.—

ա) Ամբուլատորիայի կամ բժշկի կողմից հաստատված հիվանդութունը, կամ պրոֆեսիոնալ հոգնածութունը,

բ) Բժշկի կողմից վավերացված բնառնիքի անդամների ծանր հիվանդութունը, յեթե ուրիշ խնամողներ չկան և բանվորը անձամբ պետք է ներկա լինի :

գ) Համապատասխան կերպով ապացուցված տարբերային աղետները,

դ) Բժշկի կողմից սահմանված կարանտինը—տարափոխիկ հիվանդութունների դեպքում,

յե) Դատական և քննչական մարմինների, միլիցիայի ու զինվածառնների կողմից կանչելը,

զ) Որենսդրով նախատեսված դեպքերում բանվորների և ծառայողների քաղաքացիական Ֆունկցիաներ և պարհակներ կատարելն այն է—խորհուրդների բնութագրությունները, խորհրդի անդամների պարտականութուններ կատարելը և համադուլմարներին մասնակցելը,

և) Աշխատավորի ձերբակալումը :

22. Հնոցապանների, մեքենավարների և այլն աշխատավորների աշխատանքի ժամանակը, վորոնք պարտավոր են կաթսաները վառելու և մեքենաները աշխատանքի դնելու համար ներկայանալ ձեռնարկութեան աշխատանքը սկսելուց առաջ և մնալ այն աշխատանքները վերջնապույց հետո—սահմանում և վարչութունը, ըստ վորում, ավելորդ աշխատած ժամանակը արտաժամյա յե համարվում :

23. Աշակերտները և դեռահասները աշխատում են միմիայն ցերեկը—առավոտյան 8-ից մինչև ցերեկվա 2 1/2 :

24. Մետաղահալ համքարություններում, հնոցների աշխատանքները պիտի այնպես կազմակերպված լինի, վորպեսզի հալման և ձուլման պրոցեսսը ավարտված լինի մինչև հերթափոխութեան, կամ բանվորական որվա վերջը : Յեթե հալման և ձուլման պրոցեսն տեխնիկական պատճառներով ուշանում է, այդ դեպքում բոլոր բանվորները պարտավոր են մնալու արտաժամյա աշխատանքի, մինչև հալման և ձուլման վերջը :

25. Հերթափոխական աշխատանքների ժամանակ, վոր մի բանվոր իրավունք չունի հրաժարվելու դիչերային աշխատանքներից, բացի անհափաճաններից, և կանանցից—հղիութեան շրջանում :

26. Անհատական հերթափոխական աշխատանքների ժամանակ, հերթափոխ իրավունք չունի թողնելու աշխատանքը, մինչև իրեն փոխարինող բանվորի գալու (սրինակ—ուժի տեղակայանքի (ուստանովկա) մեքենավորը, հերթապահը—վահանի մոտ, պոմպապանը (նատոնիկ), կոմպրեսորի մեքենավորը և այլն) :

27. Նոր հերթափոխութեան սկզբին փոխանորդի հերկայանալու դեպքում, փոխարինվող բանվորը պար-

տալոր և հայտնել ալլ մասին Համբարության վարչութիւնը և առանց թույլատուության չի կարող թողնել աշխատանքը: Վարչութիւնը պարտավոր և միջոցներ ձեռք առնել փոխարինելու հերթափոխին ուրիշ բանվորով:

Հերթափոխութեան ժամանակը լրանալուց հետո բանվորի անցկացված ժամանակը համարվում և արտոժամյա: Աշխատանքի դուրս չեկած փոխանորդի ներկայութեան անհրաժեշտութեան դեպքում, բանվորը պարտավոր և նրան փոխարինել, բայց մեկ հերթափոխութեանից փոշ ավելի ժամանակով:

28. Բանվորը պարտավոր և աշխատել այն հերթափոխութեան ժամանակ, վորը նրա համար նշանակված և: Աւերելի հերթափոխութեան անցնելը ալլի փոշ իր հերթափոխութեանը աշխատանքի դուրս գալը չի թույլատրվում:

Մակրոսրյուն. — Բացառիկ դեպքերում միմիայն, և յուրաքանչյուր անգամ համբարութեան կամ հանքերի վարիչի հատուկ թույլատուութեամբ կարելի չէ այն կանոնից բացառութեան անել:

29. Վնասակար աշխատանքներում բանվորական որը կրճատվում և — համաձայն համարական պայմանագրի մեջ գետեղված աշխատանքների ցուցակի:

30. Սննստ աշխատավորուհիների համար, պետք և սահմանվեն լրացուցիչ բնդմիջումներ, յուրաքանչյուր 3 1/2 ժամը մեկ անգամ — փոշ պակաս 1/2 ժամից: Այդ ժամանակամիջոցը մտնում և բանվորական որվա մեջ:

Բնդմիջումի ռեզլամիտացիան սահմանում և ԳԿՀ-ն:

31. Բանվորական որը կամ հերթափոխութեանը վերջանալու մասին բանվորները տեղեկացվում են համբարային կամ համագործարանային ազգանշանին:

ըով, վորոնք տրվում են, վորպես ընդհանուր կանոն, աշխատանքի վերջանալուց 10 րոպե առաջ այնտեղ ուր պետք և մաքրվի զազդահները և մեքենաները և աշխատանքների վերջանալու պահին՝ ուր ալլպիսին չպիտի կատարվի:

4. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԱՆՈՒ ՅԵՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՑ ՀԵՌԱՆԱԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

32. Աշխատանքները սկսելու կամ մեկ հերթափոխութեանը մշուտով փոխարինելու մասին, հանքերը, դործարանները, համբարութեանները տեղեկացվում են յետու գոնհանով (զուգուկ):

Առաջին գոնհանը տրվում և աշխատանք սկսելուց մեկ ժամ առաջ, իսկ յերկրորդ գոնհանը (կամ ազգանշանները համբարութեաններում) աշխատանքը սկսելու պահին:

Մակրոսրյուն. — Հանքերում, դործարաններում, համբարութեաններում աշխատանքը սկսելու և վերջացնելու մասին նախազգուշացնող գոնհանների ցուցակը սահմանում և ձեռնարկութեան վարչութեանը, միութեան համաձայնութեամբ և պիտի կցված լինի սույն կանոններին:

33. Բանվորական որը, վորպես ընդհանուր կանոն, վերջանում և ճիշտ սահմանված ժամանակին, բացառութեամբ այն դեպքերի, յերր անհրաժեշտ և դադրահաներն ու մեքենաները մաքրել: Վերջին դեպքում աշխատանքները վերջանում են 5 րոպե առաջ: Աշխատանքը թողնել թույլատրվում և նրանց վերջանալու մասին տրված գոնհանից հետո:

34. Բոլոր բանվորներն ու ծառայողները պարտավոր են աշխատանքի գալ և աշխատանքը թողնել ախշա-

տանքը կամ հերթափոխութիւնը սկսելու և վերջացնելու վերաբերյալ սահմանված ճիշտ ժամանակին: Աշխատանքները վերջանալու մասին ազդանշան տրվելուց հետո, բանվորը հալաքում և դործիքները և պատրաստութեամբ դուրս գալու հանգրից, համբարութիւնից, կամ դործարանից: Սակայն, մինչև աշխատանքների վերջանալու մասին դռնշան տալը, աշխատանքը թողնել արգելւում է:

35. Աշխատանքի դալը, և աշխատանքից հեռանալը, թույլատրւում է միմիայն դրա համար դալութիւն ունեցող մուտքերով: Այդ մուտքերը բացվում են հերթափոխութեան սկզբից կես ժամ առաջ փակվում հերթափոխութեան դռնշանից 10 րոպե հետո:

36. Աշխատանքի դալու և աշխատանքից հեռանալու ժամանակ, բանվորները և ծառայողները պարտավոր են կատարելու հատուկ տախտակի վրա համարներ (բիր-կի) կախելու վերաբերյալ վերատուգիչ կանոնները, կամ աշխատանքի դալուց գցեն այդ նշանները արկղը և տախտակի վրայից հանեն, կամ էլ արհեստանոցից դուրս գալու ժամանակ ցույց տան վերահսկիչին:

37. Բանվորները, փորոնք կորցրել են իրենց համարները, աշխատանքի դալուց պետք է այդ մասին հայտնեն մուտքի դռներում կամ գրասենյակում և ստանան սահմանված նշան, փորի փոխարեն 3 Երվա ընթացքում գրասենյակը պետք է նրանց տա նոր համարային նշան: Առանց համարի աշխատանքի յեկածները և այդ մասին չհայտնածները, համարվում են բացակայողներ: Կորցրածի փոխարեն տրված համարի արժեքը պահվում է աշխատույի գատումից:

38. Աշխատանքը սկսելու համար սահմանված ժամանակից հետո, համբարութիւնը կամ գրասենյակը

յեկածները համարվում են ուշացած: Ուշացածները հատուկ ստմարագրութեան են յենթարկվում—ըստ պատժացուցակի պատասխանատւութեան կանչելու համար: Համբարութիւնը կամ գրասենյակը աշխատանքը սկսելուց ափելի ուշ քան 15 րոպեից հետո գալու, այլ և մուտքի դռներով, նրանց փակվելուց հետո անցնելու դեպքում, բանվորին թույլատրւում է աշխատանքի անցնել միմիայն վարչութեան կարգադրութեամբ: Ուշացումն հաշվել յետոյում վարչութեան կողմից և չի վարձատրւում:

39. Աշխատույ բանվորին աշխատանքը թողնել և պարապ ժամանակ անցկացնել չի թույլատրւում, այլ և արգելւում է անձնական կարիքների համար իրենց ձեռքի տակ աշխատողներին, կամ աշակերտներին մի փոքր ևս ուղարկել:

40. Այն դեպքերում, յերբ բանվորին կամ ծառայողին անհրաժեշտ է աշխատանքից հեռանալ սահմանված ժամկետից ափելի շուտ, նրանք պարտավոր են այդ մասին հայտնել իրենց վարչութեանը և ստանալ համապատասխան անցաթուղթ: Հիմնդրութեան պատճառով անցաթուղթ վերցնողը, միմիայն այն ժամանակ է հիմնդր համարվում, յեթե այդ հանգամանքը հաստատված կլինի համապատասխան բուժական կամ բժշկավերահսկողական հիմնարկութեան կողմից: Վուշ ուշ քան աշխատանքից դուրս գալուց հետո մյուս օրը բժշկից համապատասխան վկայական չներկայացնելու դեպքում, բացակայած ժամանակամիջոցը համարվում է դործալքում:

41. Յեթե պաշտոնական պարտականութիւնները կատարելու համար, աշխատողը պետք է թողնի իր աշխատավայրը ապա այդ թույլատրւում է ամեն ան-

զամ հանքերի կամ համքարութեան վարիչի (տեղակալի) համաձայնութեամբ, և այդ դեպքում, համքարութեանից, հանքերից կամ բաժնից հեռանալու համար հատուկ թույլտվութեան և արժույթ:

42. Համքարութեանը, հանքերը կամ բաժինը վերադառնալու ժամանակ աշխատողը տալիս է իր անցաթուղթը ցուցակագրին (տարելշչիկին), վորը հիշատակում է նրա վրա գալու ժամանակը: Բացի դրանից անցադրի վրա պետք է նշանակված լինի թե յերբ և յեկեկ և հետագիւ աշխատողը այն համքարութեանից ուր նա ուղարկված է յեղև:

Այդպիսի նշանառումների բացակայութեան դեպքում, բաց թողնված ժամանակը համարվում է գործալքում և բանվորը պատասխանատվութեան և յենթարկվում:

43. Յեթե բանվորը կամ ծառայողը ինչ ինչ պատճառներով չի կարող աշխատանքի գալ, ապա այդ մասին նախորդը պետք է հայտնի վարպետին, շտեյգերին, տատնապետին, հանքերը կամ համքարութեանի վարիչին: Իսկ յեթե այն պատճառը, վորն արգելք է հանդիմանում բանվորի կամ ծառայողի աշխատանքի գալուն—հանկարծակի յե, ապա նա պետք է տեղեկացնի վարպետին, շտեյգերին կամ տատնապետին աշխատանքի չգալու մասին, ծայրահեղ դեպքում—աշխատանքի գալուց հետո, հարգելիութեան ապացույցներ ներկայացնելով աշխատանքի գալու առաջին խոսքը:

44. Աշխատանքի վաղից արգելված իրերը գուրտ տանելը հանցանք է համարվում և պատժվում է պատժացուցակի հիման վրա:

45. Հանքերի, գործարանի, համքարութեան և արհեստանոցների մուտքը կողմնակի անձանց, բացի աղատված պրոֆաշխատակիցների և աշխատանքի տեղ-

ալիցանք պատկանողներին, անպաթանորեն արգելվում է: Աշխատավորների հետ տեսակցելու կարիք ունեցողները, պիտի դիմեն մուտքի գրասենյակը, վերը կարող է կանչել աշխատավորին միմիայն հույժ հարգելի պատճառներ լինելու դեպքում:

Կողմնակի անձանց, վարսեք պիտի անցնեն վարսութեան մոտ գործնական խնդիրներով, վերահսկիչ հերթապահները ներս են թույնում միմիայն անցաթուղթ ներկայացնելուց հետո:

46. Յուրաքանչյուր հանքում, համքարութեաններում, արհեստանոցում, պիտի կախված լինի անցաթուղթ կամ գուրտ գալու ու աշխատանքից ուղանալու թույլտվութեանն տալու իրավունքով սժալած անձանց ցուցակը:

47. Արտելային աշխատանքի ժամանակ, արտելի անգամներից մեկի կամ մի քանիսի գուրտ չգալու դեպքում, բանվորները վարչութեան պահանջամբ պարտավոր են աշխատելու և ավելի քիչ քանակով, յեթե այդ Ֆիդելքապես հնարավոր է, վողջ արտելի համար գոյութեան ունեցող գնահատումներով:

48. Աշխատանքի ժամանակ ժողովները կարող են գուրտ արվել միայն ծայրահեղ դեպքերում, վարչութեան և միութեան մարմիններին թույլտվութեամբ:

5. ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ, ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԻ, ՄԱՄԱՀԱԳՈՒՍԻ ՍՏԱՅՄԱՆ, ՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՅԵՎ ՉԱՆՁՆՄԱՆ ԿԱՐԳԻ ՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ, ԱՊՊԱՐԱՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԽՆԱՄԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.

49. Ձեռնարկութեան մասնիկ, յուրաքանչյուր բանվոր ստանում է աշխատանքի համար անհրաժեշտ գոր-

ծիրներ, պարագաներ, պահպանողական (պրեզերվատիւն) առարկաներ—այլ և մասնաձագուստ, վարանց մասին գրվում է բանվորների հաշվեգրքայինների կամ գործիքային գրքայինների ու գործիքների մատչանի մեջ: Վերջրած առարկաները հետ վերադարձնելիս գրքերի մեջ համապատասխան նշանակումներ են տրվում:

50. Հաշվեգրքային կամ գործիքային գրքային բանվորի կողմից կորցնելու դեպքում, նրա վրա յեն հաշվում աչն բոլոր գործիքները, պարագաները, պահպանողական առարկաները և մասնաձագուստը, վոր նշանակված են համապատասխան համբյարային կամ համագործարանային մատչանում:

51. Ան աշխատավորները, վորոնք իրենց աշխատանքի համար կարիք ունեն ընդհանուր ուղտագործման մեջ գտնվող գործիքների, ստանում են ալդալիները գործիքարանից (կամ պահեստից), իրենց համարներով, ու ալդ գործիքների կարիքն անցնելուց հետո, անմիջապես հետ են վերադարձվում:

52. Ուղտագործելու համար բանվորներին տրված, հանքային կամ գործարանային գույքը, նրանք պարտավոր են ուարք ու կարգին պահել: Կորցնելու դեպքում, բանվորից դանձվում է գույքի արժեքը—Աշխ. Որ. 83 հոդ. նախատեսնված չափով:

53. Մասնաձագուստը ձեռնարկությունը տալիս և ձրիարար և պետք և ուղտագործվի բանվորների կողմից գործող հավաքական պայմանագրի համաձայն:

54. Մասնաձագուստը տրվում է վորոշ, հավաքական պայմանագրով, սահմանված նորմաներում նշված ժամկետով:

Մակնքությունի.— Հավաքական պայմանագրով սահմանված ժամկետում չուղտագործված մասնաձագուստը ձեռնարկությունը տալիս և հետագա ուղտագործության համար, պահպանելով առողջապահական կանոնները և համապատասխանորեն կործառելով մաշվելու ժամկետը:

Մակնքությունի.— Մասնաձագուստի և պահպանության առարկաների կորցնելու կամ դիտակցարար վնասելու դեպքում, բանվորը կամ ծառայողը պարտախանաւթություն է կրում, վորպես ամեն մի իրեն հանձնված ձեռնարկության գույքի համար:

Աշխատանքից կամ պաշտոնից հեռացվելու կամ հոժարակամ հեռանալու դեպքում, բանվորները և ծառայողները պարտավոր են վերադարձնելու բոլոր իրենց տրված առարկաները, մասնաձագուստը և այլն,—պահպանողական պարագաները: Աշխատանքից հեռացված բանվորների կամ ծառայողների կողմից, հիշված առարկաները, մասնաձագուստը և պահպանողական պարագաները չվերադարձնելու դեպքում, նրանց արժեքը կարող է պահվել աշխատավարձից կամ բռնադրամիկ որեւէքով սահմանված կարգով:

55. Մաշված կամ կոտրված գործիքը բանվորը վերադարձնում է համբյարության պահեստը և նրա փոխարեն ստանում նորը, վարպետի հատուկ պահանջմամբ:

Գործիքների մատակարարման ուղտգման մեջ հանցավորները համապատասխան պատասխանատվության յեն յենթարկվում:

56. Գործիքների կոմպլեկտի և սարք ու կարգի հրակելու պարտականությունը համբյարություններում

դրվում է համալսարանական վարիչի կամ դրա համար հատուկ լիազորված անձի վրա, վորը պատասխանատվություն է կրում բանվորներին անընդհատ անհրաժեշտ և սարքին գործիքներ մատակարարելու համար:

57. Յուրաքանչյուր բանվոր պիտի հոգ տանի սարքին և մաքուր պահելու իրեն հանձնված մեքենաները: Աշխատանքը վերջանալուց հետո նա պետք է հավաքի իր դադգյաճը կամ մեքենան, գործիքները, պերճորատորը և այլն, ավելի ունդվածքը, (ստրուժկա) և կարգի բերի դադգյաճի մոտ յեղած նյութերը: Մեքենաների ու դադգյաճների ընդհանուր մաքրման (գեներալնայա չիստկա) պարտականությունը դրվում է բոլոր բանվորներին վրա և կատարվում տոն որերի նախորդակին, աշխատանքը վերջանալուց 15 րոպե առաջ, ղեկավարվելով այդ ղեկավար, դադգյաճների և մեքենաների խնամելու վերաբերյալ յեղած հատուկ հրահանգով: Իրենց մեքենաները կեղտից մաքրելիս, բանվորները պիտի ուշադիր լինեն, վորպեսզի դադգյաճի մեքենայի մաշված մասերը վոչ մի ղեկավար չթանգոտեն: Միահերթապես խախտն աշխատանքը վերջանալիս, բանվորները վորոշ ժամանակով վերցրած գործիքները պիտի իրենց տեղը դնեն, իսկ երկու և յերեք հերթավորական աշխատանքների ղեկավար, — հանձնեն սարքին հաջորդ հերթափոխության բանվորներին: Փոխարինող բանվորը պատասխանատու յե գործիքների համար, յեթե հերթափոխության սկզբին չհայտնի, վոր մատչանում յի հաշվին գրված գործիքներից պակասում է: Մեքենաների, դադգյաճների և այլ իրերի մաքրելը նրանց գործելու ժամանակ խստիվ արգելվում է: Գործիքների սարքին լինելու պատասխանատվությունը կրում է գործի անցնող հերթափոխության վարպետը:

58. Դադգյաճը, մեքենան, կամ պարադաները կոտորվելու ղեկավար, բանվորը պարտավոր է անմիջապես ընդհատել աշխատանքը և այդ մասին հայտնել վարպետին, շտեյգերին կամ տասնապետին: Այս կանոնի խախտման համար բանվորը յենթարկվում է պատասխանատվության: Դադգյաճը, պահպանողական պարագան կամ մեքենան կոտորվելու ու սրա հետ կապված դադարի ղեկավար, բանվորը ստանում է ըստ հավաքական պայմանագրի, միմիայն ղեկավարի մասին վարչությունը հայտնելու պահից:

59. Բանվորների և ծառայողների անփութության և ներքին կարգապահության սույն կանոնները չկատարելու, այլև հանքը անփութորեն արտադրելու և խառնուրդով բարձրելու հետևանքով, տեղի ունեցած մեքենաների, դադգյաճների, պարադաների, գործիքների, նյութերի և, ընդհանրապես, ձեռնարկության ամեն տեսակի դուշքի վնասումը կարող է հիմք ծառայել, ԳԿՀ-ի վորոշմամբ, պահելու աշխատավորի աշխատավարձից, միանվագ, վնասվածի կամ հասցրած վնասների փոխարժեքը, բայց վոչ ավելի ամսական տարիճային դրույքի $\frac{1}{3}$ -ից: (Աշխ. Որ. 83 հոդ.):

60. Բանվորը, առանց վարչության թույլտվության իրավունք չունի տուն տանելու կամ փոխանակելու ուրիշ բանվորների հետ ձեռնարկության պատկանող գործիքը, այլև ոչտադործելու յի անձնական կարիքների համար ձեռնարկությանը պատկանող վարեկ դույքը կամ նյութը:

61. Յեղած բոլոր պահպանողական միջոցներով և պարադաներով բանվորները պետք է ոգտվեն այնպես, յնչպես այդ բացատրված է նրանց տրված կամ պատին կախված անվտանգության կանոններով կամ մեքենանե-

ըով և պարագաներով ոգտվելու վերաբերյալ կանոնների մեջ, կամ ել ինչպես նրանց ցույց և տրված, աշխատանքի հսկիչների կողմից աշխատանքի ժամանակ:

62. 3 որից սովելի հիմանդուծյան, կամ այլ պատճառներով արձակուրդ ստանալու դեպքում, բանվորը պարտավոր և հանձնելու յուր մաս յեղած դործիքներն ու պարագաները, հակառակ դեպքում բացակայող բանվորի արկղը, վարչության կարգադրությամբ, կարելի չե բանալ, ըստ վերում գործիքներն ու պարագաները պետք և ցուցակագրվեն և հանձնվեն համըլարության պահեստը: Վորեն առարկաներ պակասելու դեպքում, պատասխանատվությունը կրում և բանվորը:

6. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՅԵՎ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

63. Զեռնարկության մեջ բոլոր աշխատանքները բանվորները և ծառայողները կատարում են բացառապես վարչութան կարգադրությամբ և ցուցմունքներով, ըստ վերում բաղորդյա (սղեյիայա) աշխատանք կատարելու համար սահմանված պատվիրադրեր (նարյադ) են տրվում:

Պատվիրադրերի մեջ պետք և նշված լինի—դործվածքի քանակը, բաղորդյա գնահատումը և այլն:

Պատվիրադրեր տալու համար պատասխանատու անձանց ցուցակը կազմում և վարչությունը և համըլարության մեջ հրապարակում:

64. Բանվորական սըը ալելի լրիվ սպասարկելու նպատակով, յուրաքանչյուր բանվոր պետք և աշխատանքով վաղորդք ապահովված լինի այն հաշվով, փորպեպի մեկ աշխատանքը վերջանալու պահին, նա

ունենա մի ուրիշ աշխատանքի պատվիրադր, այլ և այլ աշխատանքի համար անհրաժեշտ գծադրեր, նյութեր, դործիքներ և այլն:

65. Յեթե բաղորդյա պատվիրադրով աշխատանքը կվերջանա կամ կընդհատվի և բանվորին նոր պատվիրադրով աշխատանք չի տրվի, ապա կորցրած ժամանակը պետի դադար համարվի:

Համըլարության, հանքերի վարիչը պարտավոր և այլ դեպքում տալ բանվորին դադարի հատուկ քարտ, փորտեղ նշված լինի դադարի սկիզբը, փերը և պատճառները:

66. Պահեստապետը (մագադիններ) պարտավոր և հսկել, վորպեսզի համըլարությանից ժամանակին ստացվեն կիսամշակ (զագատովկի) բոլոր մասերն ու պատրաստի մասեր և գլխավոր պահեստից նյութեր, համաձայն տեխնիկական բյուրոյի կամ գրասենյակի կողմից, պատվերի համար իրեն ուղարկվող նյութերի մանրամասն ցուցակի (սղեյիֆիկացիայի):

Յեթե որահեստապետի մեղքով համըլարային պահեստում չեն գտնվի բանվորների անհրաժեշտ նյութերը և զբանով մատակարարումը կուշանա, այդ դեպքում պահեստապետը պատասխանատվություն և կրում և տուգանվում:

67. Աշխատանքի բնույթին համապատասխանող (վատվորակ, վոչ լրիվ քանակի և այլն) նյութեր կառկիտամաշակ իրեր ստանալու դեպքում, բանվորը պարտավոր և այլ մասին անմիջապես հաղտել հանքերի, համըլարության վարիչին, չտեպերին կամ վարպետին: Վերջինը պարտավոր և միջոցներ ձեռք առնել փոխարինելու վատվորակ նյութերը, իսկ յեթե այլ անհնարին և, բանվորը պետք և շարունակի իր աշխատանքը մի-

միայն վարելի, չտեյգերի կամ վարպետի գրավոր
թույլատվությամբ:

68. Իսկ յեթե բանվորը ժամանակին չնախադուշաց-
նի համալսարանական վարչությանը նյութերի վատ վո-
րակի մասին և դրա հետևանքով խոտան ստացվի,
այն այդ աշխատանքը պիտի վարձատրվի ըստ հավա-
քական պայմանագրի:

69. Ստանալով անձամբ կամ հատուկ բանվորների մի-
ջոցով աշխատանքի համար անհրաժեշտ գործիքները,
գծադրերը, նյութերը և այլն, բանվորը պարտավոր
է անմիջապես գործի անցնել: Բանվորի մեղքով,
անարդյունավետ վատնած ժամանակի համար, նա պա-
տասխանատվության է յենթարկվում պատժացուցակի
համաձայն:

Գործիքների մատակարարման ուշացումը համարվում
է վորպես դադար և հանցավորը (բանվորը, վարիչը,
չտեյգերը, պահեստապետը և այլն) համապատասխան
պատասխանատվության են յենթարկվում:

70. Յուրաքանչյուր ավարտված աշխատանք, այլև
առանձին գործառնություն իսկույն ևեթ ընդունվում է
վարպետի, չտեյգերի կամ հատուկ տեխնիկական ըն-
դունիչի կողմից, վորը նշանակում է այդ մասին աշխա-
տանքի պատվիրագրի մեջ:

71. Այն դեպքում յերբ բանվորը, վորը հետագա աշ-
խատանքի համար գործվածք կամ նյութ է ստացել,
խոտան կհայտնաբերի, այդ մասին նա անմիջապես
հայտնում է յուր վարպետին, վորը կարգադրում է
տալու բանվորին, խոտանի փոխարեն, ուրիշ գործ-
վածքներ կամ նյութեր և պարգում է խոտանի պատ-
ճառները: Նմանապես յեթե խոտանը հայտնաբերում է
տեխնիկական ընդունիչը, բանվորներից աշխատանք

ընդունելիս, նա հայտնում է այդ մասին հանքերի,
համալսարանական վարիչին կամ նրանց ողնակաճե-
րին, վորոնք ընդունիչի հետ միասին պետք է պարզեն
խոտանի պատճառները: Ըստ վորում պատվիրագրի
մեջ նշանակվում է խոտան դուրս յեկած գործվածքի
պատրաստման համար ծախսված ժամանակը, նրա
քնույթն ու պատճառները:

72. Բանվորի կամ վարչության մեղքով յուրաքան-
չյուր աշխատանքի համար սահմանված տոկոսից բարձր
խոտան ստանալու դեպքում, հանցավորները պատաս-
խանատվության են յենթարկվում ըստ պատժացուցա-
կի:

73. Յեթե այս կամ այն պատճառով (որենակի փոփո-
խումբ, դադարաչափի վնասումը, ողի մատակարարման
ընդհատումը, աշխատանքի պատվիրագրերի ուշացու-
մը) աշխատանքը դանդաղում է և դադար է առաջ բե-
րում, բանվորը պարտավոր է այդ մասին անմիջապես
հայտնելու յուր չտեյգերին կամ վարպետին, վորը
պետք է միջոցներ ձեռք առնի դադարին վերջ տալու
համար:

Դադարի պատճառ յեղած անձինք պատասխանա-
տվության են յենթարկվում պատժացուցակի համա-
ձայն:

74. Յուրաքանչյուր համալսարանական մեջ կամ բաժ-
նում պետք է սահմանված ձևով խոտանի կամ դադարի
տոմարադրություն կատարվի:

7. ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆԻՔԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆԸ

75. Աշխատանքները սկսելուն պես պետք է գործի
դրվեն ձեռնարկության մեքենաները, շարժիչները,

սպասարկող տրանսմիտիւնները, ուղտաբները և ակ-
որ-ուր-ան-քները (սւստանալիկի)։ Ճիշտ նույն ժամանա-
կին եւ բանփոքները պետք է սկսեն աշխատել առանց
ընդմիջումների— (ճաշել, թեյ խմել և ժամանակի այլ
վատնումներ) բացի ճաշելու համար նշանակված հա-
տուկ ընդմիջումից։ Չանցառուները յենթարկվում են
սրատախանաութիւն վարչական կարգով։

76. Արգելվում է.—

ա) Աշխատանքից ուշանալը, առանց փորձե կարիքի
մեկ տեղից մյուսը փոխադրվելը, գործին չվերաբերող
խոսակցութիւններով զբաղվելը, աշխատանք թողնե-
լը, ուրիշներին աշխատանք խանգարելը։

բ) Ուրիշների փոխարեն համարներ կախելը կամ
վերցնելը։

գ) Մանկ այն համբարութիւններն ու հանքատեղե-
րը, ուր նրանք գործ չունեն, յեթե չեն ուղարկված
աշխատող վարչութիւն կողմից։

դ) Ինչպես յուր արհեստանոցում, նույնպես և համ-
բարութիւն կամ հանքերի բակում քայլելը, յեթե այդ
չի պահանջում կատարվող աշխատանքը։

ե) Առանց պատշաճ թույլտվութիւն, բանփոխական
որից դուրս արհեստանոցում կամ հանքերում մնալը։

զ) Գործարանը և հանքերը հարբած դրութիւն մեջ
դալը, այլ և գործարանն ու հանքերը վրդելից խմիչք-
ներ բերել ու խմելը, փորձե բան վաճառելը, թուղթ
խաղալը, նիպակելը, յերգելը, անկարգութիւնները ա-
նելը և այլն։

է) Սովորական ժամերին կամ արտաժամյա առանց
սահմանված պատվերի վորձե տուարկաներ սրատախ-
անքով։

Ծանոթութիւն.—Նման ձևով սրատախաժամ իրերը
ձեռնարկութիւնից դուրս տանելը գողութուն է
համարվում։

ը) Կողմնակի անձանց արհեստանոցը կամ հանքերը
ներս մտնելուն աջակցելը։

թ) Աշխատանքը սահմանված ազդանշանից առաջ դա-
դարեցնելը։

ժ) Աշխատանքի ժամանակ քնելը և ավարտված աշ-
խատանքի հանձնումն ուշացնելը։

ի) Աշխատանքի ժամանակ անձնական գործերով և
զանազան տեղեկանքներ ստանալու համար դիտավոր
զրտանելակը, գործարանային կաժիտեն և գործարանի
ու հանքերի այլ կենտրոնական հիմնարկութիւններ
դնալը։

Ծայրահեղ գեպքերում, աշխատողներին թույլատրե-
վում է հիշված ժամանակ անձնական գործերով զբաղ-
վել, բացառապէս վարչութիւն, հանքիմի, համբարա-
յին լիազօրների միջոցով, իսկ անձամբ միմիայն բան-
վորական որը վերջանալուց հետո, փորձ համար հիմ-
նարկութիւններին աշխատանքները այդ ժամերին պետք
է ըստ աշխատանքի կողմից լինեն։

լ) Աշխատանքի ժամերին թերթ կամ զրքեր կար-
դալը։

խ) 14-րդ Պ-ով. նախատեսված դեպքերից դուրս, աշ-
խատանքի ժամերին ճաշ սրատախանք, ճաշելը և թե-
յելը։

ծ) Ծխելն աշխատող, վորտեղ այդ արգելված է։

77. Կոտրերատիվ զրքոյնիներ, թերթերի և այլի
բաժանումը կատարվում է ընդմիջումի ժամանակ կամ
աշխատանքից հետո։

Տ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՀՐԴԵՀՆԵՐԻ ՈՒ ԴԺԲԱՆՏ
ԴԵՊՐԵՐԻ ԿԱՆՈՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ .

78. Վարչությունը պարտավոր է նոր ընդունված կամ դործիքներ, սարքեր և այլն ստացող աշխատավորներին ծանոթացնելու այդ առարկաների և նամանավանդ նրանց փափագվող մասերի հետ, այլ և արտադրության փափագվող ու փաստվող մոմենտների հետ: Բանվորները պարտավոր են իմանալ տվյալ աշխատանքի անփափագվող կանոնները:

Ծանոթություն.—Անդրադատների համար այդ կանոնները պետի ընթերցել:

79. Բոլոր աշխատողները պետի ձևով առնեն զգուշության բոլոր անհրաժեշտ և հատկապես, առաջադրված միջոցները և կանխեն իրենց սպառնացող վտանգը, հայտնեն վերջինի մասին մյուս աշխատավորներին ու վարչատեխնիկական ադարալին, այլ և հսկողություն ունենալ պարագաների սարքին ու անթերի լինելու վրա:

80 Աշխատողների կյանքի և առողջության համար բոլոր փափագվող տեղերում ուրիշակ—բաշխիչ վահաններ, բարձրավոլյոտ կայանների, պայթուցիկ նյութերի պահեստների և այլի մոտ, համաձայն Աշխտդկոմատի պարտադիր վորոշման, համապատասխան մակադեր և պրկատներ պետք և կախված լինեն:

81. Բանվորների կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող մեքենաների, պայգյահանների և այլ մեխանիզմների բոլոր մասերը, այլ և վորվածքները (վերլարտոկա) թե հանքերում և թե գրամում, վորոնք սպառնում են թավվել, պետք և չեղարացված լինեն հատուկ չրջապատերով (ողրածգենիյե):

Համապատասխան տեղերում չրջապատեր կառուցելու պատասխանատվությունը և հսկողությունը զրվում

և հանքերի և համքարությունների վարչությունների վրա:

Յուր հերթին բանվորները դործի մեջ յեղած բոլոր չրջապատերը քանդել չեն կարող, բացի վերանորոգում կատարելու անհրաժեշտության դեպքերից:

Դործի մեջ յեղած չրջապատերի ամեն տեսակի խախտումների կատարողները պատասխանատվություն են կրում ըստ պատժացուցակի:

82. Յուրաքանչյուր բանվոր, աշխատանքը ուղեկա, պետք և նախորդ ուշի ուշով գննի իրեն հանձնված մեքենան, դործիքները այլև անփափագվող չրջապատեր և վորեկ կտրվածք կամ թերություն նկատելու դեպքում, պարտավոր է աշխատանքը չսկսելով, այդ մասին անմիջապես հայտնել վարչությանը:

83. ԴԺԲԻԽՈՒՄ պատահարները կանխելու նպատակով, աշխատավորները պարտավոր են պահպանելու նախազգուշության հետևյալ միջոցները—

ա) Արգելվում է դադգյահը աշխատանքի ժամանակ տեղափոխել նրա դանակը, (ոեղեց) կամ մշակվող առարկաները և ընդհանրապես, դադգյահի աշխատող մասերին կամ նրանց վրա մշակվող առարկաներին ձեռք տալ կամ հենվել:

բ) Զի թույլատրվում դադգյահը, մեքենաները, բանեցումը (պրիվոդ) և ուրիշ մեխանիզմները դործելիս, նրանց նորոգել կամ կարգի բերել: Աշխատանքի ժամանակ յուղելը կարելի չէ թույլատրել միմխայն այն ժամանակ, յեթե կան յուղելու անփափագվող ծառայող հատուկ հարմարություններ:

գ) Հորվակներից (չիկ) և բանեցումներից փուկերը հանելիս և հազցնելիս բանվորները պետք և ուղարկեն հատուկ խոտանիչներով (աւովոգ վիլկի):

դ) Չի թույլատրվում մեքենաներին, դադգյաններին, մեխանիզմներին մոտենալ և աշխատեցնել այն բան-վորներին, վորոնք նրանց վրա չեն աշխատում:

յ) Առարկաները բարձրացնելու, իջեցնելու կամ նը-րանց ուղի մեջ յեղած ժամանակը, չի թույլատրվում կանգ առնել կամ նրանց տակովն անցնել, այլ և բեռ-ները բարձրացնելու համար ծառայող վերլեկանների (սղողյամերիկի) վրա իջնելը:

զ) Չի թույլատրվում առանց կարիքի կանգ առնել գործող մեխանիկական կոտններին, ճնշիչներին և դարը-նոցի դադգյաններին դիմաց:

է) Չի թույլատրվում գործող վաղոններին առաջ յեր-կաթնուղաղձերի վրայով քայլել, կամ դժերի վրա գրո-նից չարժական կադմի մեջ մտնելը:

ը) •Կարևոր մետաղյա—առարկաններ առչել ուրիշ բանվորի յերեսի դիմաց. յեթև տաշվաքքի ուղղությամբ չեն զրված պահպանման ցանցեր կամ վահաններ:

թ) Չի թույլատրվում մեխանիկական մուրճերի, պրեսների, և կոտղ դադգյահների մոտ նրանց աշխա-տելու ժամանակ առանց կարիքի կանգ առնել:

ժ) Արգելվում է վերցնել չընթացողները, պատյաննե-րը (կոժուխ) և այլ պարագաները, վորոնք արված են բանվորներին դժբախտ դեպքերից նախազգուշացնելու համար:

ի) Արգելվում է աշխատանքի ժամանակ գործածել պարագաներ, վորոնք հնարված կամ պատրաստված են իրենց, բանվորների կողմից և զեռ վարչության հա-վանությունը չեն ստացել:

լ) Աշխատանքի ժամանակ աշխատավորները պարտա-վոր են գործածել համապատասխան մասնահագուստ:

խ) Բոլոր աշխատավորները, յեթև տեսնում են և—

լեքտրական թելը կտրված և կամ գազատարը և այլն փչացած—այդ մասին անմիջապես պետք է հայտնեն հերթապահ մոնիթորին կամ վարչությանը:

ծ) Արգելվում է ձեռք տալ ելեքտրական թելերին այլ և բռնել ելեքտրական թելը վորի ծայրը գետնի վրա չի, կամ ուղի մեջ կախված և:

կ) Աշխատողները առանձին զգուշությամբ պետք է վերլեն ելեքտրական թելերի և ամեն տեսակի սարքերի հետ: Այն աշխատողներին, վո-րոնց պարտականություններին մեջ չի մտնում նման թե-լերի և սարքերի սպասարկումը, նրանց անպայմանորեն արգելվում է վոչ միայն ձեռք տալ այդ թելերին, այլ և նրանց վրա սանդուխտներ, ձուղեր և այլն դնել:

հ) Համաքարություններում րնթացիկ վերանորոգում-ներ կամ վերակառուցումներ ու վերակահավորումներ ելեքտրական թելերի մոտ կատարելու դեպքում, յերը վտանգ կա նրանց վրա առարկաներ գցելու կամ գործիքներ կպցնելու—անհրաժեշտ և նախ հանել կամ փոխադրել թելերը, վորը վոչ մի կերպ չպետք է կատարվի ինքնուրույն կերպով, այլ միմիայն զրա համար հատուկ ուղարկված վարպե-տների միջոցով:

ճ) Ցելարանները (պրիստավներ յեսանիցրի) գործա-ծելիս պետք է հետեւել, վոր վերջինները սարքին լի-նեն և ունենան կայան, ծայրոցներ և չաղկապներ: Սարքին չլինելու դեպքում, նրանց գործածությունը արգելվում է:

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

ա) Լեռնային աշխատանքների հսկողության վրա պարտականություն է դրվում ծանոթացնել նոր րն—

դունելած բանվորներին—ստորյեիւրկըս փորվածքների տեղավորութեան, բոլոր դեպի դուրս տանող յեւքերի, այլ և յեռնային աշխատանքների յեղանակներին հետ:

բ) Շտեյգերյան հսկողութեան և տանապետների վրա պարտականութիւնն է դրվում, հերթափոխութեան վողջը թաքցնում, հանքերում մնալ և այցելել խորտերը (զարոյ), հատկապէս ուշադրութիւն դարձնելով ամենամատանդավորների վրա:

գ) Սահմանված նորմայից ավելի բանվորներ իջեցնել և բարձրացնել վանդակի մեջ (կլեյա) արգելւում է:

դ) Արգելւում է բարձրանալ և իջնել վերայեկաների մեջ, վորոնք ծառայում են միմիայն բեռներ փոխադրելու համար:

յե) Հորանների (չախտա) խորացման (ուզլուբլենիյե) և շուրֆման (շուրֆովանիյե) ժամանակ արգելւում է փոքր չափի կուրերի (բաղչա) մեջ իջնել և բարձրանալ, առանց կոնատակից նախորոք ամուր կապվելու: Սանդուխտները, արասները այլ և պահպանողական բուրբ չէնվածքները հորանների բարձրացող (փոստայուշչի մադցների (լյուկ) և այլնի մոտ պիտի պահպեն ստոր ու կարգին:

ե) Յերկաթուղադճերի վրայով անցնելու անհրաժեշտութեան դեպքում, նախորոք պետք է համոզվել, վոր չարժվող վաղոններ չկան. չի թույլատրւում դճերի վրայով անցնել չարժվող վաղոնների առաջ:

ը) Ողափոխիչ դոներով անցնելիս, ուշադրութեամբ ծածկել, վորպէտի չխանգարվի հանքերի ողափոխութիւնը:

թ) Արգելւում է առանց լույսի մութ փորվածքներով չարժվել:

ժ) Արգելւում է մնալ այն փորվածքներում, ուր

լույսը մարում է, կամ վառվում աննորմալ բոցով: Նման դեպքերում պետք է անմիջապէս հայտնել այդ մասին հերթապահ շտեյգերին կամ տանապետին:

Տոներից կամ այլ դադարից հետո դուրսանալով և շուրֆերով աշխատելիս—բանվորներին, արգելւում է իջնել հիշված փորվածքները առանց նախորոք փորձելու ողի վորակը, իջեցնելով վառված մոմը կամ լամպան:

կ) Բանվորների բարձրացման կամ իջեցման ժամանակ արգելւում է հորանի միջոցով պայթուցիկ նյութեր փոխադրել կամ աշխատանքի վայրը հանել:

լ) Շպուրը վառելուց հետո արգելւում է խորտում (զարոյ) աշխատանքներ սկսել նախ քան, խորտը բաժարար չափով ողափոխված չի լինի և նրա մուտքը վարչութեան կողմից չի թույլատրվի:

խ) Բիկֆորդչան ըստը վառելիս բոլոր նախադուրսողական միջոցներ ձեռք առնել (բոնկիչի պայուսակի մեջ պետք է լինի միմիայն անհրաժեշտ քանակութեամբ լցված պատեմներ (կադսյուլի):

ծ) Բոնկիչները շպուրը վառելու, այլ և հանքերի մեջ չըջելու ժամանակ, պիտի հատուկ լապտերներ և փոշի մոմ կամ կարբիտի լամպիկներ ունենան:

կ) Արգելւում է չկրակած շպուրից լեցը դուրս հանել, այլ և մնացած բաժակների փորերը չարունակել: արգելւում է աշխատանքը սկսել նախքան աշխատանքի վայրը չի գննված լինի աշխատանքի հսկողութեան կողմից:

Հանքը—չկրակած փամփուշտի հետ դուրս թափելու դեպքում, աշխատանքը պետք է կատարել շատ զգուշ—առանց բրիչի (կայլա) գործածութեան:

հ) Շպուրը պայթումից հետո, չբացվելու (ոսեչկա) դեպքում, լեռնային հսկողութեանը պարտավոր է լիկ-

վեցացիայի յենթարկել այդ վերջինը. դրանից հետո միմիայն աշխատավորներին կարելի չե թույլ տալ աշխատանքի անցնելու: Չպայթած չարուքներ հայտնաբերելու դեպքում, վոր կարող ե վորոշ հետևանքներ ունենալ լեռնային հսկողութեան պատկանող համապատասխան անձնավորութեանը պատասխանատուութեան ե կրում համաձայն Աշխ. Որ. 139 հոդ.:

ձ) Փորձաճիւղի ամրացումը պետք ե կատարվի յուր ժամանակին ե լեռնային հսկողութեան ցուցմունքներին համաձայն:

Անկախն ապրանքներ (սնրոդի) մեջ չամրացած փորվածքներում աշխատելն արգելվում ե: Առանձնապէս ուշադիր պետք ե լինել դեպի խորտի տանիքը ե պատերը, պայթուցիկ աշխատանքներից հետո—մանր գուրս թափումներից (վրկվալ) խույս տալու նպատակով:

դ) Նախապատրաստական հին փորվածքներից, ամրացումներն առանց վարչութեան թույլատրութեան գուրս ձգելն արգելվում ե:

ճ) Երկտրական թելերին ե տեղակայանքներին (ուստանովիկ) ձեռք տալը, այդ գործի հետ կապ չունեցող անձանց, արգելվում ե:

մ) Բոլոր յուզելու ե սրբելու նյութերը պահել ամուր փակված յերկաթե արկղներում ե վոշ ուշ, քան շարաթական յերկու անգամ գուրս հանել:

յ) Հսկել 1) վոր բոլոր խուցերում (կամերա), ուր յուզ ե գործադրվում, մշտապէս լրիվ քանակութեամբ ավաղ լինի—ծածկելու համար աշխ. տեղերը, վորտեղ պատահաբար յուզ ե թափված, 2) վոր հակահրդեհ միջոցները սարքին լինեն:

ն) Ստորերկրյա դժբախտ պատահարների դեպքում, (հրդեհ, պայթում, գազի ու ջրի հանկարծակի գուրս

գալը ե ալլն) աշխ. հանքերում, վորտեղ կան վրկիչ կայաններ, բոլոր ուսպերատորները, սարքերը ե պարագաները պետք ե միշտ կազմ ու պատրաստ լինեն:

Յ3. Տեխնիկական անվտանգութեան համար պատասխանատու չեն, բացի վարչութեանից, հատուկ նշանակված անձինք, վորոնց ցուցակը հայտարարվում ե յուրաքանչյուր համալսարնութեաններում կամ հանքում:

Յ4. Աշխատանքի ժամանակ բանվորները պետք ե սպովեն նրանց արվող պահպանական պարագաներից, ալլ ե համապատասխան մասնահագուստից:

Յ5. Հրավտանդ տեղերում պիտի կախված լինեն համապատասխան մակադրեր:

Յ6. Արգելվում ե կրակ վառել աշխ. տեղերում, ուր ալլ չի թույլատրվում: Աշխ. տեղերում, ուր համապատասխան մակադրեր կան, չի թույլատրվում ծխախոտ ծխել ե բանվորից պահանջվում ե, վոր նա զգուշ վերաբերվի կրակի հետ:

Յ7. Աշխատանքից հեռանալուց առաջ, բանվորները պարտավոր են մարել կրակը ամբողջ շենքում, բացի աշխ. տեղերից, վոր կվորոշվեն գործվարչութեան ե մատնանչվեն բանվորների կողմից:

Յ8. Գործարանում կամ նրանից աշխ. մաս տարածութեան վրա, վոր սպառնում ե գործարանային շենքերին ե գուլքին, հրդեհ առաջանալու դեպքում, տեղակայանքները պարտավոր են ալլ մասին անմիջապէս հայտնեն գործարանի վարչութեանը, ցույց տալ հրդեհի վալրը ե հանգցնելու միջոցներ ձեռք առնել—բոտ գործող կանոնների:

Յ9. Դժբախտ պատահարների ե հանկարծակի սուր հիվանդութեանների դեպքում, բժշկական չութափութութեանը աշխատավորներին ցույց ե տալիս ձեռնար-

կության առաջին բուժօգնութեան կայանը կամ համա-
պատասխան բուժարանը, վորի հասցեն և հեռախոսը
պետք է կախված լինի վորեւե տեսանելի տեղում:

90. Գործարանում տեղի ունեցած դժբախտ պատա-
հարների և հանկարծակի սուր հիվանդութիւնների
դեպքում, հիվանդներին բուժարան տեղափոխելու
համար, փոխադրական միջոցներ (սանիտ. յերկանիւ)
է արգելում:

91. Բանավորներն աշխատանքի ժամանակ վորեւե վի-
րավորում կամ վնասվածք ստանալու դեպքում, պար-
տաւոր են անմիջապէս առանց արհեստանոցից դուրս
գալու, հայտնել այդ մասին—վարչութեանը: Միաժա-
մանակ տուժողի վրա պարտականութիւն է դրվում,
առանց հետաձգելու դիմել հիվանդների ընդունարանը
և ներկայացնել վարչութեան ավագ դրութեանը:

Յեթե ինքը, տուժողը ի վիճակի չէ անձամբ բուժօգ-
նութեան դիմելու, նրան պարտաւոր է, համապատաս-
խան կայանը բուժօգնութեան հասցնելու համար ու-
ղարկել վարչութեանը, իսկ նրա բացակայութեան
դեպքում, մոտակա ընկերները:

92. Յեթե տուժողը ի վիճակի չէ անձամբ վարչու-
թեանը դիմելու, ապա աշխատանքի նրա յուրաքան-
չուր ընկերը պարտաւոր է անմիջապէս տեղեկացնել
վարչութեանը և առաջին բուժօգնութեան կայանը դժ-
բախտ դեպքի մասին, վորը պարտաւոր է անմիջապէս
միջոցներ ձեռք առնել տուժողին առաջին բուժօգնու-
թեանը հասցնելու և համապատասխան բուժարանը
ուղարկելու համար:

9. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

93. Բոլոր աշխատավորները պարտաւորվում են կար-
գին և մաքուր պահեն աշխատանքի տեղերը:

94. Բոլոր սենյակները հատուկ բանավորների միջոցով
ամենօրյա ավերածումը (մաքելը) պետք է կատարվի
ջրով և շարաթական մեկ անգամ ընդհանուր ավերա-
ծում: Կարծր տալիանքները և աղբը աշխատանքի վա-
րից դուրս է հանվում հատուկ նշանակված տեղեր:
Աշխատանքի սենյակների վուչ բավարար մաքրութեան
պատասխանատվութեանը կրում է հանքային վար-
չութեանը:

95. Ձեռքերը և յերեսը լվանալու համար ծառայող
բոլոր սենյակներում պետք է լինեն լվացարաններ—
լրիվ քանակութեամբ ջրով լիքը, ունենան ոճառ և մա-
շար յերեսաբրններ, իսկ խմելու համար՝ փակված
պահածան (բակ) ծորակներով, յեփացրած ջրով և
զավաթներով: Պահածանները պետք է մաքուր և սար-
քին պահվեն, միշտ լվացվեն, իսկ յեփացրած ջուրը
պետք է փոխվի ամեն օր:

96. Արտաքնոցներում անհրաժեշտ մաքրութեան
պետք է պահպանվի. այդ նպատակի համար—չծառա-
յող տեղերից ողավելն արգելվում է:

97. Առողջապահական կանոնները խախտող աշխա-
տավորները պատասխանատվութեան են յենթարկվում
համաձայն պատժացուցակի:

10. ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՁԻ ՎՃԱՐՈՒՄԸ

98. Աշխատավորներին դատումը վճարվում է համա-
ձայն հավաքական պայմանագրի, առանց խանգարելու
աշխատանքների ընթացքը կամ կանոնացնելու մեքենա-
ները և զազգյահները:

99. Դատումի վճարելուց հինգ օր առաջ աշխատա-
վորը պարտաւոր է համքարային գրասենյակին ներ-

կայացնել յուր հաշվեդրույիլը և կոնտրոմարկ ստա-
նալ: Աշխատավորն ինքը պետք և հետևի, զոր աշխա-
տանքը ճիշտ գրվի, զորի համար նա, գրքույկն ստա-
նալուն պես պետք և ստուգի ստանալիք դատումի և
պահված գումարի ճշտությունը, և յեթի հաշվարկը
սխալ և հայտնի գրասենյակին:

100. Հաշվեդրույին կորցնողին արվում և նորը, ըստ
վորում գանձվում և նրա փառտակոն արժեքը:

101. Հաշվեդրույիլը կամ կոնտրոմարկը կորցնելու
դեպքում, աշխատավորը պարտավոր և այլ մասին
անմիջապես հայտնել յուր համբարային գրասենյակին,
ըստ վորում այլ դեպքում, նա ստանում և իրեն հա-
տանելիք դրամը միմիայն հատուկ ստորագրությամբ:

Մեծագործների Միության հաշվապետ՝ Տրեյսեր
Կենտ. վարչության վարչության նախագահ՝
Նախագահ՝ Լ. ԴԵՄՐՃՅԱՆ Ի. ՉԵԿԱՍԻՆ

Պատ. Բարա՝ Յե. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ Տրեյսեր ԱՏ Բաժնի
վարիչ՝ ԱՐ ՄԻԲԱՅԵԼՅԱՆ

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ԱՅՆ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐԻ ՎՈՐՈՆՅ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ՁԻ ՅԵՆԹԱՐԿՎՈՒՄ

Ներքոհիշյալ 12 արհեստների և պաշտոնների համար,
վորպես հաշվառման չլեկթարկվողների—սահմանել
աշխատավարձի ամսական ամուր գրույք, յեղնելով
նրանց տարիֆային գրույքից և ավելացնելով,—վար-
չության և միության փոխադարձ համաձայնու-
թյամբ վոչ ավելի քան 10—ից մինչև 50 տոկոս հավել-
յալ աշխատավարձ—աշխատանքի ծախսի համաչափ:

1. Կենտրոնական պահեստի կլոսդ
2. Դրամարկղակալ
3. Շոֆեր
4. Տրակտորավար
5. Բաղնիքատան—կրակավառ
6. Ախտադրաններ
7. Կատարան
8. Սայլադան—(ֆուրդոն)
9. Սայլադան
10. Շենքերի հսկիչները (հյուրանոցի վարիչները)
11. Երազեղիտոր (ավազ)
12. Երազեղիտոր

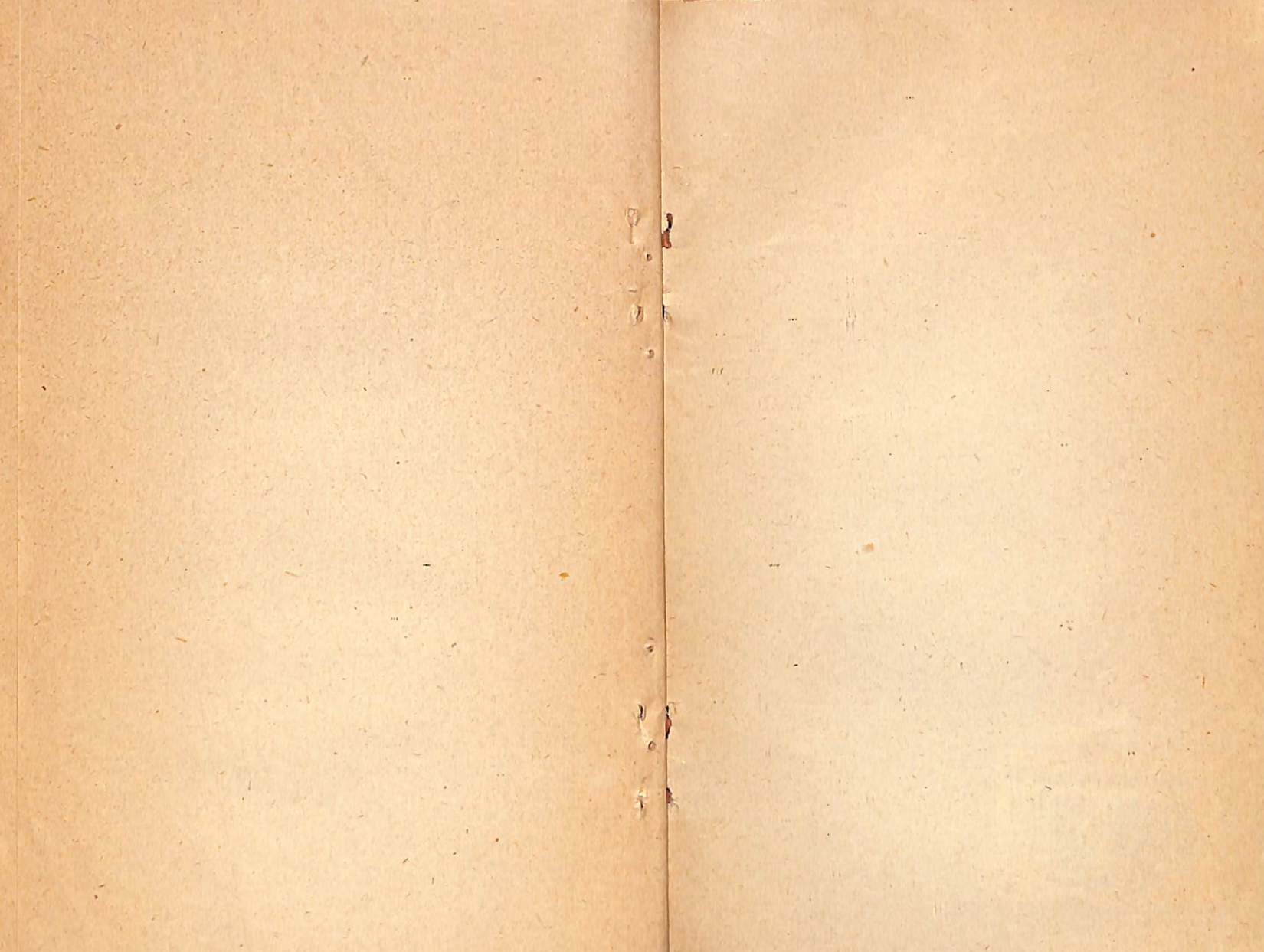
Մեծագործների միության հաշվապետ՝ Տրեյսեր
Կենտ. վարչության նախագահ՝ յան նախագահ—
Լ. ԴԵՄՐՃՅԱՆ Ի. ՉԵԿԱՍԻՆ
Պատ. Բարա՝ ԱՏ. Բաժնի վարիչ—
Յե. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԱՐ ՄԻԲԱՅԵԼՅԱՆ

211 4 11 5

1854-1855

[illegible]

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

827 NL0041815

3p 30K